This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

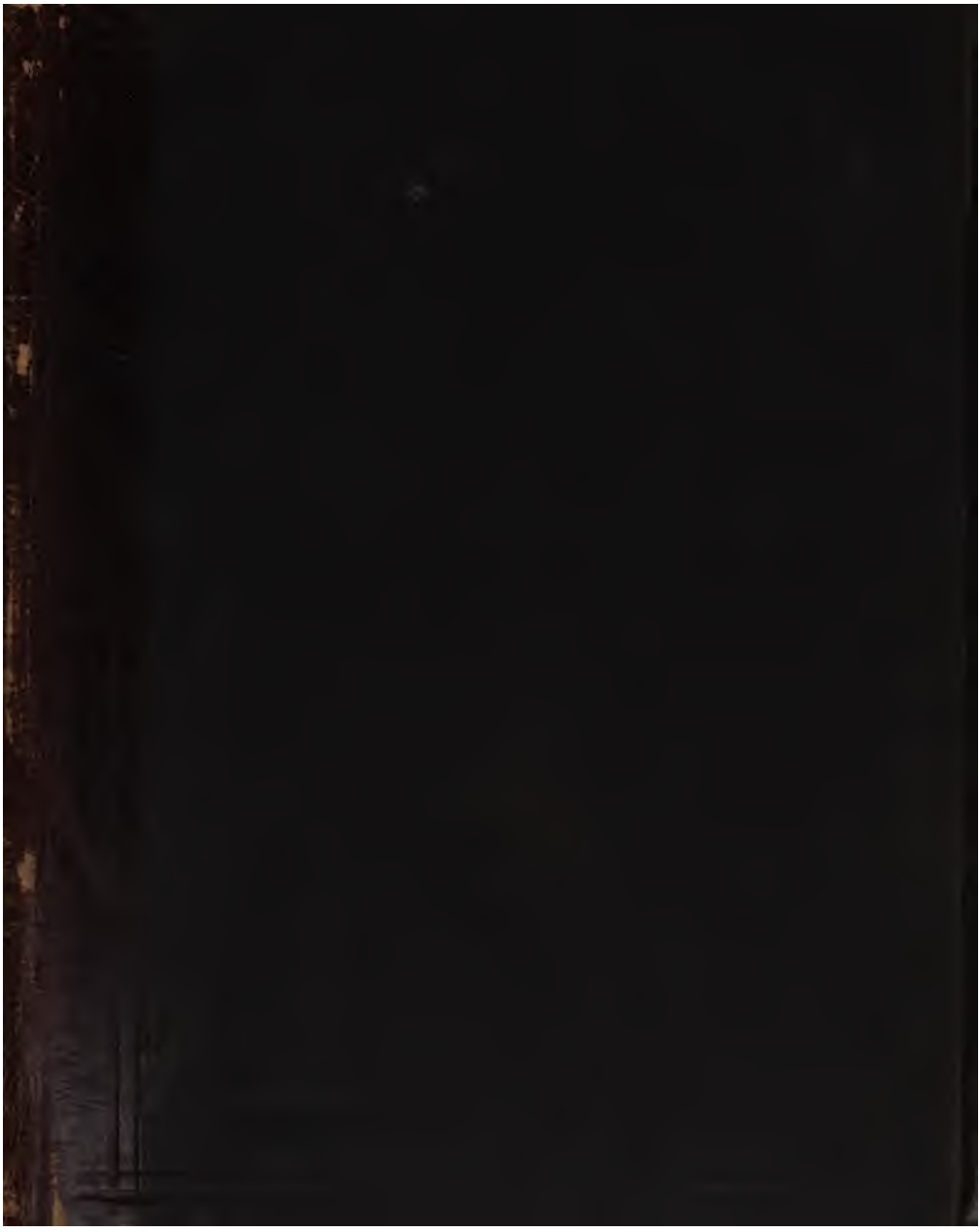

Gift of

Jana and Jan Kreuter

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

SALONNÍ

BIBLIOTÉKA

REDAKTOR

FERDINAND SCHULZ

ČÍSLO LVIII

ŠÍPY A PAPRSKY

V PRAZE

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO KNIHTISKÁRNA

1888

Beno H. Stadler
R F D #1
Ely, Iowa

ŠÍPY A PAPRSKY

BÁSNĚ

ADOLFA HEYDUKA

V PRAZE

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO KNIHTISKÁRNA

1888

AD. HOBLIK,

KNIHKUPECTVÍ

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

Tiskem J. Otty v Praze.

SVÝM BÝVALÝM ŽÁKŮM

NA PAMÁTKU

UTĚŠENĚJŠÍCH CHVIL

VLASTENECKÉHO NADŠENÍ.

Co zpívat?

Co mám zpívat? Plné jaro v duši,
plno zpěvných ptáků, plno hnízd,
křiku nepřátelův nepřehluší,
ani šípů jejich zvuk a svist;
co jsou verše proti lestné zbrani,
proti jícnům k vraždě hotovým?
V kladiv hluku mečů při kování
zaniká i nejzvučnější rým.

Co můž' zpěv, kdy lesť a zášť se množí,
by nám utýraly rodnou zem?
Kde že jsou ti bojovníci boží,
před jichž křižák prchal hlaholem?
kde jich písně, sokolím jež letem
vznášely se z ňader kovových?
kde ta záře řinoucí se světem
ve válečných vozů kolejích?

Kde ten ruch, jenž chlapce v reky mění,
kde ten zápal zašlých slávy dnův
s nadšením mřít za své přesvědčení?
kde žár srdcí dávných Husitův?
Všecko mrtvo; chabosť jařmo tuží
na schýlený po otrocku vaz . . .
Kde jsou bohatýři, kde jsou muži,
kde ten požár srdcí, mysli jas?

Běda, běda! Kdo ten nával zmůže,
kdo protrhne nepřátelskou léč?
či jim v ústret stláti chcete růže,
líbat krví bratrů zpitý meč?
či jak dítě těkající sadem
padnout chcete v hnízdo hadů zlých?
Dosť, kdo Čechem, otců za příkladem
na křídlech se zvedni sokolích!

Vzlétni k slunci, ku pravdě a kráse,
naber v ňadra čarný jejich svit,
vlastem k síle, pokořeným k spáse
myšlénkami uč se vítězit;
daleké nechť opět žasnou světy,
že můž' láskou zanícený duch
trup vzkřísiti téměř třistaletý,
co nekonal posud ani Bůh! —

Vlasti.

I.

nes píseň moje Tobě, matko, vděčí,
rád s Tebou bych, než zaklopí mě rov,
jen hrstku pohovořil květných slov
Tvou krásnou, milou, čarodějnou řečí;
ach, vlídně-li jen na mne pohledíš,
žal z ňader tratí se i všaká tíž,
a vše, co rvalo hruď, se divem léčí.

Viz, před Tebou se ve prach hlava kloní,
Tvých hrdin stopu políbit mne nech,
ač nehodností tají se mi dech,
a svatou hrůzou oči slzy roní;
však vše se mění: zrak, jenž dříve has',
on vůlí Tvou se stane střelou zas,
a pěvec rekem na ohnivém broni.

Sbor stínů posvátných zřím kolem Tebe,
hle, těsnají se jako valy hor,
a v nebi nad nimi hvězd září svor
tak velikých, že nestačí jim nebe;
ať saní okřídlenou roste hněv,
té nehynoucí záře čárný zjev
z tvé slávy koruny už nevystřebe.

A co jsem já, jejž noha oněch stínů
jen jedna zašlápnout můž' na věčnosť?
Svých písní však kdybych vypěl skvost,
jejž vyhlatila krása v ňader klínu,
on nestačil by na jediný pyl
těch čarných květů, jimiž ozdobil
Tvé čelo Tvůrce blankytného týnu.

Však vím, nechť mluvím dětinnými slovy,
Ty nitro mé, mou celou duši znáš,
vždyť mateřsky se na mne usmíváš,
a v klíně Tvém má hlava sobě hoví;
já, který bázliv u Tvých nohou klek',
ne chválu pěju Tvou, jen skrovný děk,
než vzejde doba Tvému prorokovi!

II.

Ó vlasti, matko svatá,
kde čela Tvého svit?
Tys Pallas z chrámu vzatá,
a zlomen je Tvůj štít.

Hrot z ruky vyrvali Ti,
a bez plátů je hruď;
zrak bez naděje svítí . . .
ó vzbuď se, živa buď!

Chraň slávu: rodné věno,
a potři hněv a lesť,
dej přilbu na temeno
a vezmi kopi v pěsť!

Pak zkrystalují v těchu
všech srdcí hlubiny:
zpěv z těžkých bude vzdechů
a ze slz rubíny. —

III.

Jade Všehomíra, drahá rodná zemi,
čarodějný ráji, první mezi všemi,
dalekého světa hvězdná *Dráho mléčná*,
myšlénky a krásy písni nekonečná,
matko bohatýrů, nad niž není jiné,
svol, ať z nitra mého skrovný zpěv Ti plyne.

Což jsi vytrpěla po svůj život celý!
Bouře nejdivější Tebou burácely,
přes Tvá vroucí ňadra valilo se moře,
krevné, rudé moře trápení a hoře,
hrozné vlny smutku, slza krůpěj každá,
a za nimi znova tisícerá vražda.

Bylas bílou srnou, na niž z temna houšti
sup a káně žravé střelhbitě se pouští,

jež Ti svoje spáry, zaostřené dýky,
v drahé srdce vryly — hnízdo pro slavíky,
a když hynula jsi, po tom děsném honu,
děli: »Sup má právo hubit po zákonu.«

Za každým Tvým krokem siná pomsta tíhla,
ve slujích a skalách šeré vlky líhla,
ti do stádce Tvojich myšlének se kradli,
až ty nejjasnější za kořisť jí padly,
a když zhynula jsi, drahá česká máti,
ještě vavřín z rakve závisť ukradla Ti.

Ocelová noha splašeného Věku
dusala Tvá ňadra, plná luzných vděků,
každý úsměv jeho prznil Volnosť naši,
podvodným byl kupcem, který v samopaši —
na Tvůj-li se prospěch uklonily váhy —
meč dal protiváhou, plný rudé váhy.

Ubohé Tvé děti krví byly křtěny,
nenávisť a hana byly jejich pleny,
a přec podmanitel jdoucím na popravu
vzal jen časný život, věčnou dal však slávu;
neumírá tělo, pokud srdce v hrudi,
jeden věk-li uspal, druhý zas nás vzbudí.

Velikým je národ, pod řízou kde prostou
a pod střechou z došků hrdá srdce rostou,
kde cudností nachem líce děv se pýří,
a z jonákův očí bleskem vzdor se šíří;
kal, jejž vášeň vrhá na nás ze svých spárů,
olejem jest rodné lásky do požáru.

Také zádumčivosť volati můž' hlásně,
meče práva zvoní často z prosté básně,
plamen, jenž se chvěje, jindy také šlehá,
neusíná každý, na lože kdo lehá,
myslí, vymýšlí snad — přišlyť doby jiny —
zkazky pro své děti, pro vlasť mužné činy.

IV.

Kdy váznu v síti černých snův,
kdy čelo puká, ňadro hyne,
Tvá náruč, země hrdinův,
vždy mateřsky mne k srdci vine.

A poplašený ňader cit
jak pták, když trní hrot ho spíchal,
hned tichne, jak by v dlaň ho chyť
a na kleslou mu hlavu dýchal.

A blažen jsem, má radosť hned
jak dítě výská si a tleská —
tak kouzlí něh Tvých čarný vzhled,
má krásná, svatá vlasti česká!

V.

Kolik hvězd se v klenbách azurových,
kolik květů s jara v luhu mění,
kolik listů na stromech a křovích,
tolik dávám Tobě políbení,
svatá vlasti, matko vznešená!
Toužímť jízvu každé vrahův dýky
zaceliti ubledlým svým retem
a zášť vychrlenou nájezdníky
zasypati písní polním květem.
Ó kéž všemi tak jsi těšena!

Kéž lze vyrvat veškeré ty trny,
kéž lze zničit veškerý ten jed,
kéž lze zlatohlavem skrýti skvrny,
kéž lze zahnat všecka hejna běd,
jimiž vrah Tě týral od věkův!
Výše-li pak hodláš stoupat k cíli,
aniž stupňů pevných Tobě dosť,
bleskem zraků Svých mne sval v tu chvíli,
syn jsem Tvůj a mám to za milosť,
Tvým-li prahem mohu být... Ó mluv!

Jedno nebe, jedna vlasť.

Či bys chtělo k moři plouti,
či bys k horám létlo,
kdyby ti tam, srdce moje,
nové štěstí kvetlo?

Neplulo bych, nelétlo bych!
Víc ten sad mne jímá,
kde můj otec hlavu složil,
máť kde tiše dřímá!

Neplulo bych, nelétlo bych,
na vždycky mi dosti
na té půdě, jež mi v hrobě
drahé děti hostí.

Neplulo bych, nelétlo bych;
milejší mi kraje,
hoch kde smědý při pasení
hraje na šalmaje.

Neplulo bych; nechtělo bych
s tím se loučit luhem,
kde si rolník písně zpívá,
pole brázdě pluhem.

Neplulo bych, nelétlo bych;
tam si srdce žádá,
kde při plení trávy děvče
drobné zpěvy skládá.

Neplulo bych, nechtělo bych
z hor půvabných tísně,
kde se život k nebi vznáší
na perutích písně.

Neplulo bych, nechtělo bych
jiné hledat těchy,
nad mou hlavou jedno nebe,
v srdci jedny Čechy!

Národu.

Bůh žehnej nadšené Tvé davy,
můj národe, vždy obětavý,
jenž za své řeči majestát
a za své vlasti vznik a slávu
pln pýchy šel jsi na popravu,
vždy hotov za ni život dát.

Bůh žehnej síle Tvého rodu
i práci Tvé i znoje brodu,
jejž v brázdy zaorává pluh;
Bůh žehnej jaré mysli vzletu,
dej věčnosť písním Tvého retu
a zdar, jímž ramen sval by tuh'.

Dej jasné blesky do Tvých zrakův,
a každé mysli křídla ptákův,
již pevně v slunce noří zor,
stín učiň z postav našich katů,
změň ve chrám krásy každou chatu
a v bohatýry kmeny hor.

Vzbuď v každém srdci, v každém rodě
žár ku pravdě a ku svobodě,
a na porobu svatý hněv,
a ve ztuhlých již ňadrech robů
nech vypučeti v pravou dobu
zas růže lásky jako krev.

Českému severu.

eský severe, ty půdo svatá,
hradbo vlasti rekův, štíte náš,
ochranou jež proti střelám kata
do blankytu hrdě vyrůstáš;
k tobě zírám modré od Šumavy,
oko plane, zardívá se tvář:
vidímť horstva tvého vážné hlavy
znova líbat červánkovou zář.

Vidím Bezděz, Milešovky čelo,
horských pavezníků sivou skráň,
vědomí kam bleskem zaletělo
s ňader země dravou plašíc káň;
hoj, ký ruch, jak na květnatém luhu
náhle včel když objeví se roj:
družka k družce vine se; druh k druhu,
sesíleni práva na výboj!

Mluva otcův zahnána z těch sadů,
rajskou pělkou zavítala zpět,
v očích slunce, v tváři něžnou vnadu,
purpurovou růží cudný ret;
píseň kvete v ladném jejím dechu,
srdcím rostou křídla na podiv, —
aj, zabraný kraji padlých Čechů,
rodný syn se vrací do tvých niv!

Z krve otcův, za doby jež kruté
do vyhnanství vražedný hnal hrot,
o peruti vzlétá rozepnuté
ujařmený dříve český rod,
k slunci slávy nadšením se vznáší —
samý švehol, samý zvuk a jas —
ač káň černou hněvá to a plaší,
skřivánkům že přišlo jaro zas!

Nechť víc není paž než mozolitá,
pevná vůle pouze, pevná dlaň,
jen když v srdci plane to a svítá,
jen když myšlénkami jiskří skráň;
však klín rodné vlasti posavade
pokladův a skvostů chová dost,
těm, kdo k ní se kloní, štědře klade
sílu v paže, v ňadra mohutnost.

Cizím matka z pokladu-li dala,
dá svým vlastním dětem stonásob,
či by reky, které odchovala,
na vždy za podnož směl poutat rob?
Či by na vždy jazyk dal si rváti
rodné vlasti první dědic, Čech,
řeč, již v duši vlíbala mu máti,
klenot otců, nejsvětější všech?

Svým buď, pomezní ty půdo rodná,
a kde zabrána jsi, padni zpět;
vzmuž se! žádná slza není plodná,
leda písní vypučí-li v květ.

Tajně-li však, kdož se v krvi brodí,
na porobný chystají se lov,
sáhni v nitro země, kde se rodí
kromě zlata ještě jiný kov!

Nechať zpátky pádí k Nakléřovu
s krvavými pouty černý běs,
by konečně z věkového rovu
bílý cherub volnosti se vznes'!
Ty, jež dřímáš, hlavo, strastmi jatá,
oko vzhůru! k činu, k práci spěj!
Český severe, ty půdo svatá,
Bůh tě vzbuď a chraň a požehnej! —

Praze.

latá Praho! S hrudí rozechvělou
u Tvých nohou bledou kloním tvář,
prostou píseň — ne, svou duši celou —
pokládám Tvé slávy na oltář;
neodmítej pěvce ze zátiší,
kojeného krásou ve Tvých zdech,
ač co v noci v ňader zkvetlo říši,
rozvanul mu první rána dech.

Zlatá Praho, pohádko má tklivá,
plná luzné krásy, plná vnad,
jako Vesna růží pamětlivá,
slétající s kouzly do zahrad;
každý vzhled Tvůj nadšením mne zvedá,
každý budí písně ručí zdroj,
hruď však jara postrádá a nedá
dosti květů Tobě — na ústroj.

Na hornatém stolci kyprých svahů
vysníváš Svůj tisícletý sen,
mučenník stál na každém Tvém prahu,
ku svobodě světlem odkojen;
jeho krev vši ovlažila nivu,
na níž nesvár měl svůj hodokvas,
Tvých mohutných dějin při odlivu
zaúpěly věky, obzor has'.

Nejsi-li všech sokyň velebnější?!
nezdobí-li Tebe zdrojem svým
dcer nejkrasší pošumavských skrejší,
ovíjíc Tě pasem nádherným,
nelíbá-liž paty Vyšehradu,
jenž Ti snouben, hrdý sníživ týn?
nešepce-liž družkám jeho radu:
»Vtulte se již v hebký matčin klín!«

A přec, matko, Tvoje snivé tváře
nevýslovný ukrývají žal,
vždyť z té skvoucí nad Tvou hlavou záři
ostrý, trnový se vínek stal;
posud záští zrak svůj kosý mračí,
svárem sílí ňadro plné zlob,
leč již marně! víc Tě nezatlačí
v tři sta roků přichystaný hrob!

Nech Tě dravosť šperků oloupila,
divý čas bil úpletí svých hřiv,
z moře slz vždy čarovná jak víla
vznesla jsi se věkům na podiv;
v Tobě čelo věnčí, ňadra zdobí,
v Tobě peruť tříbí jarý duch,
touže vzlétnouť k slunci nové doby,
na hvězdami věštců zkvetlý luh!

Však Tě zase přiozdobí cele
klenot žezla, skvostné řízy lem,
jak ty mosty vyklenuty směle
nad velproudu Tvého ramenem;

to jsou ony ducha mosty zlaté,
po nichž sjíždí síla u věd chrám,
vědomí by číše vrchovaté
nazpět nesla mrtvým končinám.

Srdce vlasti, jak Tě duch můj něží,
nechať dravý pohubil Tě věk,
však tu čárnou korunu sta věží
ve prah nestrh' posud žádný rek;
nechať po pás topila Tě v krvi
vášní rozkacená šelma zlob,
k blankytu jsi obrátila brvy,
a k Tvým nohám padal vítěz — rob!

Z myšlének Tvých zvlněného moře
plamen činů šlehal šíř i dál,
k slunci nesa pěvců bílé oře,
kdo byl z Boha, šťastně doplaval;
a jak mile ze všad nyní zvučí
vroucí písně s nebe spadlých lyr,
při nichž dítě modlitbě se učí,
slavným činům junák bohatýr.

Velebností Tvojí, Praho, v žase
zdrcen zkrotne zloby dravčí řev,
až stolistou růži slávy zase
upevníme na Tvou korouhev;
však už vlaje nad šikem Tvých kněží,
kteří v ruce palmy, v očích lesk,
zlatem, v mysli hlubinách jež těží,
vpisují se do věčnosti desk.

Nedbej zloby! Kolem Tebe stojí
věrnosť hradbou, právo drží štít;
nechať lítosť v plamenech se rojí,
skráně Tvé nám nesmí porušit;
Tebe, matko, rváti nedáme si,
pokud hymnem hlaholí Tvá řeč;
božských práv i ďábel sám se děsí —
růže trní má a volnosť meč! —

Nechať na Tvých ňadrech vykrvácel
nadšeného lidu pyšný květ,
nechať každou hlavou kat již kácel,
mřel král ducha, zdárných činů svět,
přec vše marno! Těžké zlaté klasy
vzrostly divem z nachu hrdin těch;
šlechty není, však nač třísnit řasy?
rodíť se nám zpod doškových střech!

Hle, jak skvostné paláce si staví,
s okřídlenci jezdí v sboru mus!
Těm už nelze korun strhnout s hlavy
dravou smečkou popravcových hrůz;
hle ty zdroje, jimiž žízeň hasí:
umění a věda! Jaký šum
síly s krásou! Nápoj ten nás spasí,
pijte, pijte, leťte k nebesům! —

Nuže, Libuše sne zkamenělý,
kveť a rosti v čárnou velebnosť!
jak dřív vrazi před Tebou se chvěli,
tak ať chví se zpupnosť, hněv a zlosť;

kveť a rosti! Tábor českých dětí
zahalí Tě ve své lásky plášť,
před střelami slávy Tvé nechť sletí
v propasť zapomnění svár a zášť!

Nechať stíny nad Týnem se vznáší,
vanot jejich perutí nechť vzdech,
již svým zjevem ducha nezastraší:
za svůj národ žil i zemře Čech;
z rodných lip v čas laury vykouzlíme,
Pantheony ze ztracených chat!
Slovanská Ty Praho, Český Říme,
kveť a rosti, slávou vrchovat! —

Naší naději.

Jak zralý klas v hruď matky země setý
k vám ukláním se dnes, vy outlé květy,
z nichž na skráň vlasti, kde teď bují hloží,
čas bohdá vínek krásných činů složí.

I zřím vás duší růst a kvésti tváří;
zrak zadumán v kraj milých tužeb září,
sny krouží kolem hlav včel zlatým rojem,
a srdce buší v prsa síly zdrojem.

Když zírám na vás, mladí bohatýři,
jak čelo klene se a prsa šíří,
jak tuhne paž, a hvězdou zrak se jasní,
jste každý zvlášť mi jara vonnou básní.

Jak luzně kyne z rudých poupat retů
ta česká mluva plna svěžích květů,
ten krásy proud, ten skvostný pohár léku,
a choral práv a hymnus sladkých vděků!

Nuž proputujte každý dům a pole,
vy naší slávy mladí apoštolé,
a zbuďte vše, co jato spánku tíhou,
své mysli perutí a činů knihou.

Ó zbuďte lid a plašte bludu mraky,
by ve svůj ráj, jenž střežen hněvu draky
a meči katův, šťasten přišel zpátky
a sourozenci byly hrad a chatky.

Co činu orlům nedaří se více,
to učiň myslí vašich holubice;
a vsaďte pak, až zloba křídla schlípí,
na osamělý hrob můj snítku lípy.

Českým dědinám.

zdrávy buďte, české dědiny,
vy zřídla síly první mezi všemi,
vy sladké řeči stráže jediny,
když cizota k nám zrady kročejemi
jak liška kradla se a právo třela,
vám zvučnou písní vzpomínka buď vřelá
a zanes požehnání vaší práci,
jak jaro z jihu nesou zpěvní ptáci.

Ó zdrávy buďte, vísky, mnohý hrad,
jenž ondy na vás hrdě zřel a dravě,
již s výše shrotil se a v trosky pad'
a jenom báj v něm bloudí ostýchavě
a naříká a napořád se diví,
že vy, tak maly, posavad jste živy,
že jaře kvetou vaše pokolení,
a po jeho že dávno stopy není.

A pozdraven buď krov váš veškeren
a každý práh i okénko i dvéře
i lípa na návsi i vážný klen;
již pohádky si vypravují v šeře,
i při zdi na hřbitově šeřík starý
i réva na polední stěně fary
i kyprá jedle blíže křižovatky,
sloup s obrazem kde stojí Boží Matky.

Buď zdraven, chaty, vašich došků mech
i stěny, třeba zpuchřely a stlely,
i rozložitá třešně na humnech,
kam z oulu letí rojící se včely,
i studně roubená, jež rod váš svěží,
i les, v němž chuďas v zimě klestí těží,
a všecko, všecko, co kol rozestláno,
buď ku zdaru vám, vísky, požehnáno!

Buď požehnán váš lán i les i luh
a vaše nivy úsměvné a sady,
v nichž s keřem růží kvésti dává Bůh
i písním prostičkým, leč plným vnady,
že těm, kdo slyší, jako u vidění
svět skutečnosti v pohádku se mění,
až chvějící se ruku na hruď tisknou
a z ňader vzdech a z očí slzy trysknou.

A požehnán buď veškeren váš lid,
jenž v bědstvích všech i ve úmoru tuhém
svým věrným, českým srdcem nevystyd'
a zpívá si, svá pole brázdě pluhem;
jenž, zpupný pych když nevráží naň hněvem,
svým dítkem těší se a dítě zpěvem
a klasy s kvítím tomu v kytku váže,
kdo v pouta zlob svých jímati ho káže.

Nám svatou, vísky, každá vaše síň,
jež v zimě milých pohádek je plna;
jak potok luhem vámi život plyň,
v němž na sta květů líbá každá vlna,

a svěží les, jenž na úbočí dumá,
ať ladné písně do spánku vám šumá,
a zlatý červánek, jenž ráno věští,
syp blaho v úkryt váš a zdar a štěstí!

Ó požehnány na stotisíckrát,
o zdrávy buďte v daleku a šíru,
vždyť vím, že znova z nízkých vašich chat
jak ondy vstane tábor bohatýrů,
již v šatech žebráků, leč s králů čely
zář české slávy světem roznášeli
a chrabrosť v srdcích s libozvučným retem
svět na peruti vzali orlím vzletem.

A vím to, vísky, jistě, že jak dřív
žen vašich krása odkojí nám reky,
již zloby nájezdníkům na podiv
v čas shluknou se, jak vlny horské řeky,
když kyne čas. Já vím, že Bůh vás spojí
přes odpor všech, kdož proti právu brojí,
že kmet i hoch se jarým turem vzchopí
a vlasti urvat nedá ani stopy!

Ó buďte žehnány! Zpod vašich střech
duch dozrává i srdce odhodlaná;
hle, z jisker práv, jež nepřítel nám zžeh',
zas zora vstává krásnějšího rána;
již není pouhý sen, co z českých skrání
nám zdatným křídlem mraky hněvu shání,
a není hříčkou již, co plece vzpírá
a v brázdu tlačí pluh a kleče svírá.

Ó požehnány buďte, Bůh vás chraň,
nechť kolem bují svár a čas se mračí,
kdo ve vás skryt, ten láskou k zemi vzplaň,
by rozkacené zloby peruť dračí
nás nesmetla v tlum otrokův a robů;
jest lépe mříti na otcově hrobu,
než ztratit vlasť a řeč a v pláče brodu
žít k hanbě sobě samému i rodu!

Ó požehnány buďte, Bůh vás vznes',
by síla vaše v jarém vzešla vzrostu,
by jiskry čela, chvějící se dnes,
v čas vznítily se do slunečných skvostů
a v podiv ozářily vesmír celý
těm k hanbě všem, kdož zhubiti nás chtěli!
Jen bdít, jen bdít, hle! nepřítel váš blízký!
Bůh s vámi buď a sil vás, české vísky!

V ltavě.

Mám Tě opěvati, proude svatý,
jehož zřídlo v lůno věčných skal
anděl krásy něhou vlasti jatý
z pohádek svých očí vyplakal?
Mám Tě zvučným obsypati květem,
barvou zdobit zářivý Tvůj zjev?
Lze-li krásu líčit zvučným retem?
soše dlátem purpurnou vlít krev?

Vyjdi vstříc mi, Vil pohorských knění,
jejíž vnady čarodějný jas
v lesa šeru líbezně se mění,
jak kdy slunce padá na topas;
přituliž mě k srdci paží ladnou,
jako tulíš nebesa i zem,
než poupata písně v čele zvadnou,
kastálským buď pěvci pramenem.

Ó jak srdce okřívá i duše,
jak se jasní zakalený zor,
pozíraje ve blažené tuše
ku Tvé skrýši ve dvoraně hor;
jak se zdouvá jarosť v pěvce hrudi,
vroucích ňader tají se mu dech,
zírá-li, jak krása Tvá se budí
v tajemného zřídla křišťálech!

Řeč jak svatá Jiříkův a Janů
je Tvůj pramen průhleden a čist,
pokropíš-li kvítí v luny vzplanu,
zázrakem jsou koruny i list;
čím víc rozdáváš své čárné skvosty,
tím víc nebe vrhá Ti jich v klín;
nad kněžkou jak svými letorosty
nad Tebou hvozd nese baldachýn.

Rajské vlasti živitelko štědrá,
mateřsky jak o své děti dbáš!
Ó těch darů, na sličná jež bedra
usmívavě pro ně nabíráš!
perly v klínu, v líci vděk a krásu,
svěžest v hrudi nese vln Tvých brod,
že i slunce hledí plno žasu
závistivě do těch zlatých vod.

Pasem Lady zjevuješ se oku,
protkávaným skvosty luzných něh,
jejž kol kyprých opjala si boků
matka vlasti, krasší bohyň všech;
nekryje-liž půvab jeho zpoly
světice té rozpoutaný vlas?
hle, jak k němu s luhů, niv a polí
svíjí v kytku s kvítím zlatý klas!

Však ne pasem, tepnou božské hrudi
je Tvůj lepý, stříbropěnný zdroj;
líbá chaty, pyšné hrady budí,
smývá slzy běd a robství znoj,

těžké žaly rodné české lásky,
mučenníků purpurovou krev,
prolitou kdys od cizácké chásky
tamo v luhu, onde v stínu dřev.

Aj, však posud při měsíčném svitě
pověst sní v těch hradů rozvalech,
v zlaté struny sahá na varytě
zvučnou písní každý její vzdech;
zpíváš s ní — a celý národ zpívá,
jsoutě písně vrchem jeho věn,
do nich věčnost s vysoka se dívá
jako hvězda jitra do Tvých pěn.

Zázrakem je pramen křišťálový,
peřestým jejž kvítím zakrýváš;
jak ten olej džbánu siré vdovy
v Sareftě, již žehnal Eliáš:
temení se, vzrůstá, neumírá,
jako česká věrnost, síla, ctnost!
potřených jak hrdin pevná víra
zrakem orla zíráš v budoucnost.

Vím, proč pláčeš hornatými kraji
pláčem duší mocí zabraných,
dravý sup že černých jedlí v taji
holubům a pěvcům vrahy zlíh';
vím, proč peříš se, kde Satan dráhu
úkladně Ti tarasiti chtěl:
léčných perel nádheru a vláhu,
odkojencům Slávy záviděl!

Zvítězilas! Srdcem vlasti — Prahou —
neseš klenot křišťálových vln,
Vyšehrad kde s hlavou dávno nahou
bez koruny stojí, žalu pln;
proč se kalíš, proč as kvílíš přece,
čím tě jímá král ten plný lat,
Magdalenou své že nížíš plece
líbajíc jej pokraj skalných pat?

Nenaříkej, zjasni mutné tváři,
viz, tam nový lidu velechrám,
jejž si národ v nové doby záři
láskou vybudoval sám a sám;
plesej! — Nelze! Doběh' věže právě
rudých žalů rozpeřený tlum,
na níž seřadili hlavu k hlavě
hroznym darem dravým krkavcům.

Prchni, prchni! Ovlaž raděj kraje
neskonale vábných svahů těch,
na nichž onen rudý nektar zraje,
skvostnější než rýnský rodí břeh! —
Ustaň! Tamo cizí hněv Tě chopí,
v cizím moři zhyneš! — Plynu přec,
nechať aspoň žal můj cesty kropí,
jimiž bloudil český vyhnanec!

Nezahynu! Zlatou vlahou z moře
žhavým slunce vypije mne rtem,
vílou oblak k rodné slétnu hoře
živit vlasti zdroje obrodem;

věčně budu ovíjeti luhy,
na nichž květem bují písní ruch,
však mnou jako stuhou skvoucí duhy
navždy Čechy s nebem poutá Bůh!

Vaše slzy skrývám všecky v klínu,
ba i slzy těch mnou střeže Pán,
na srdci již svatou vlastí hlínu
za daleký nesli ocean;
a kdy žal jim bílá čela znojí,
soustrastně je beru na milost,
požár citů dusí, ňadro hojí
můj oblakem vyrosený skvost.

Mne jak vlahou obrozuje nebe,
obrodí též láskou slávy květ,
či by srdce odloučena sebe
věčně věkův chtěla kamenět?
Všem, jimž políbení jedné matky
zlatou hvězdou hoří na čelech,
vrátíte se veleproudem zpátky:
Slovák, Slezan, Moravan a Čech.

Víškám jihu.

ihu vísky družné,
chaloupky vy chudé,
lituji vás všecky!
Jak to s vámi bude?

Lituji vás všecky
z hloubky snivé duše,
vždyť v ty síně vaše
ze všad křivda kluše.

Schýlena z vás každá
smutně k zemi hledí,
vetchých na podstěnkách
chorá bída sedí.

Bezprávím jste kryty,
záští obíleny,
svárem provaleny
zpuchřelé jsou stěny.

Z trampot okenice,
z úmoru jsou dvéře,
vyhlídku vám cloní
husté trní keře.

Povály jsou z nářku,
petlice jsou z pláče;
na podstěnce nouze
černou slípkou kdáče.

Stolek z hladu máte,
židle z unavení,
v číši místo medu
otrava se pění.

Za ozdobu nitra
věci přestrakaté:
smutné generály
místo Žižků máte.

Na zápraží rod váš —
ruce v klínu — sedí,
naříká a vzdychá,
ku hřbitovu hledí.

Nehleď ku hřbitovu,
ale výše k nebi,
zlatých slunce šípů
jest nám zapotřebí.

Zlatých slunce šípů
do srdce a hlavy;
však nám nepomůže
nářek usedavý.

Jenom prací vzrostem
statných dcer a synů;
nejen kytkou písní,
ale setbou činů!

Česká řeč.

vatá česká řeči,
růže plná něh,
blažen, koho léčí
kouzelný tvůj dech;
šťasten, komu v hrudi
zdroj tvých krás se budí
nebes drahou mléči,
proudem krasším všech.

Svatá česká řeči,
tvůj posvátný zjev
v každém nebezpečí
střehl českou krev;
komu žalno v duši,
ku zpěvu ho vzruší
něha tvá, nechť meči
vrahů tře jej hněv!

Svatá česká řeči,
slovo tvoje lép'
Pánu Bohu vděčí,
než hluk modliteb;
víc tvůj výkřik chová
nežli prorokova
věštba: »V nové seči
spadne pýše leb!«

Svatá česká řeči,
hvězdo lepších dob,
slávy podvádčči
nestrhnou tě v hrob;
Kristem vstaneš tiše
do oblačné výše,
pak nechť v prachu klečí
hrozící ti rob!

Svatá česká řeči,
vše tvůj povznes' duch
od krále až k žneči,
který seče luh;
nechať v prsa vrazi
oštěpy nám vrazí,
nad ně přece větší
chránící nás Bůh!

České písni.

písni česká, s něhou vděk
tě v život vdechly v citu shodě
jak země s nebem červánek,
v němž den se rodí na východě.

Ó písni česká, rosou tys,
jež sprahlou žitím mysl vlaží,
a polibkem, jímž matka kdys
své dítě vítá na zápraží.

Ó písni česká, lesk jsi ten,
jímž hvězda k životu se budí,
jsi růže okřídlený sen,
jenž vůní skryl se v její hrudi.

Ó písni česká, tvoje zář
víc pro svůj národ učinila,
než kalich daný na oltář
veň zbožná víra spásu skryla.

Ó písni česká, hlahol tvůj
víc dobyl nám než hrdin pluky;
jak divou bouří lesa chvůj
svět zachvíval se tvými zvuky.

Ó písni česká, otců vzkaz
a matek modlitba zní z tebe,
tys našich ňader slunný jas,
z nichž marně nám tě závisť třebe.

Ó kterak hojný jest tvůj květ,
jak pobalkanské bujíš růže,
nechť s děly vstříc nám vejde svět,
tvá krása jeho zlobu zmůže.

Ó písni česká, na mne zříš
jak socha Lady dávnověká,
mé čelo kloní se ti níž,
hruď chvěje se a noha kleká.

Ó písni česká, tys můj pych,
nechť strasti života mne zmohou,
ten nezhubí mé srdce hřích,
bych jinde mřel než u tvých nohou.

Pošumaví.

okraj vlasti českým srdcím svaté,
přes dva věky — ó jak smutný čas! —
bílé ruce do okovů spjaté
Šumava nám strádá: zrak jí zhas',
srdce vadne, skloněna je hlava,
čelo stepáno je do krvava,
líce bledne, rudý siná ret;
hyne, strádá, hyne drahně let.

Ó těch časů, jež jí silou divou
zahubily dětí drahý skvost,
že i proudy vinoucí se nivou,
obarvila krve horoucnost!
Ó těch chvílí bolesti a trudu,
když jí pěvce sápal dravý sup,
a tu skrovnou, chléb nesoucí půdu
dobrodruh vzal za kýžený lup;
když v ty chaty, roztroušené v polích,
uhostil se nepřátelův rod,
na štědrých by zahodoval stolích,
stáda pojil z křišťálových vod;
posvátné by třísnil otců hroby,
bohatýry vlekl do poroby,
a zlou kletbou, práva na pohanu,
děti písně měnil do balvanu.

Však kdo smrť, ten také život řídí,
bleskem vůle ničí jarmo pout,
hvězdy sype v hruď i skráně lidí,
myslím káže křídla rozepnout,
aby těmi nebeskými vesly
k zdroji síly své se znova nesly,
a ti všickni, v balvanech již snili,
kletby setřásli a znova žili. —

Mraky mizí, zjasňuje se doba,
v čacké mysli roste nový svět,
to, co naše, nesmí urvat zloba,
a co vzato, dobudeme zpět!
Mluvu otců, klenot nad vše dražší,
dědictvím buď dětí bratrů všech,
jež kdys osud zaplašil a plaší
a již hynou na rtech ston a vzdech
Sluncem lásky, čárný lék jež chová,
Šumavu si osvěžíme znova,
a své řeči vnadyplným květem
vykouzlíme *sobě* ráj i dětem!

Lhostejnému vědomí chcem' snésti,
kalným očím bystrotu a žár,
jarosť ňadru, mužnou sílu pěsti,
srdci lásku k práci, mysli zdar,
pevnou vůli chrabré hrudi dáme,
bratr bratru blažen vyjde vstříc;
nechať v odpor pluky tygrů máme,
zaženem je rojem lvův a lvic!
Každý rod a vlasť svou hájit bude,
třebas děsných hněvů příbojem
pěvců vábný ostrov — naši zem —
zhltit chtělo pomsty moře rudé!

Nechať zloba na nás křivdy páše,
svaty jsou nám řeč a právo naše
od Moravy ku hor Krušných davu,
od Krkonoš milou po Šumavu,
jejíž čarodějně krásný skvost
naším byl a bude na věčnost.

Nebojujem lstí a ostřím hrotů,
ale láskou, jarým ducha vzletem;
krásu, pravdu zanechat chcem dětem,
ne však kletby v ňadrech idiotů;
nechcem hadem kořisť chvátit v týlu,
ale křísit myšlénku a sílu.

Nuže, myšlénko, ty český meči,
nuže, sílo pravá, český štíte,
nad pomezím jihu nechť se stkvíte;
a ty, drahá, svatá česká řeči,
k nové slávě Šumavu nám zbuď...
s křivdou jdeme v boj; Bůh vůdcem buď!

Trosky Šumavské.

Tam s vršku opuštěný zcela
svým zhaslým okem zírá hrad,
čas v temných ryhách jeho čela
zvěst dražší skrývá nad poklad;
nechť zvolna stará věž se řítí
a klenba provaluje plec,
přec písní pěvce hruď se níti
a tráva mnohou šepce věc.

Kol polohlasem vzdychá doubí,
a vážně hlavou kývá bor,
a buk a jasan v lesa hloubi
svůj šumný vedou rozhovor;
a na nádvoří lípa stará
pyl vonný vrhá z květných zdob
a ve kštici jí muška hárá —
vše ostatní již kryje hrob.

Leč na půlnoc, když měsíc jasný
se plouží po zdech jako sen
a bílý závoj svůj a řásný
v kout kaple klade na kámen,

tu zvolna kámen ten se zvedá,
a z hrobu stoupá šedý stín,
jde k nádvoří a smutně sedá
pod kypré lípy baldachýn.

A bílá tvář se zarumění,
a v zachvívání šepce ret:
»Mé ždání dlouhé, každodenní,
a syn můj nevrací se zpět.
Má duše bloudí bez pokoje
a čeká naň přes dvě stě let;
jak dlouho snášet mám ty broje?
Snad zítra, zítra naposled.« —

Leč v dálce stojí v plné broji
on, Bílé hory svatá stráž,
byl' poslední, jenž padnul v boji
a v odpor zvedal statnou paž
a mluví též: »Zda čeká asi
ta její náruč, její ret?
ó kruté chvíle, kruté časy,
své matky věky nevidět!« —

I vzdechnul jsem, a vše se ztrácí —
věk starý novým zaklopen,
než srdce neustává v práci
a v píseň tká svůj divný sen.
Zdaž obejme syn matku svoji,
zda matka někdy syna as?
vždyť zachmuřeným vrahem stojí
jim v cesty prostřed hněv a čas!

Ó písni, nes mne v hor těch skrýše,
rob hrdiny kde upoutal,
kde nouze slamou kryje chýše
a v kopaninách roste žal;
v ty pošumavské nes mne kraje,
kde věky tepán hyne brat,
a pomoz budit ony ráje
a pluhem meče vyorat.

Do knihy na Ryzemburku.

Vítán buď a zdráv, kdo na své pouti
k těm zavítáš čarným končinám,
bolestem kdo touže uniknouti
ve Šumavin vkročíš velechrám,
kde zněl ondy předků chorál svatý,
nesoucí se dálných po chlumech,
kdy říš Ottů chrlila své katy
v povltavské nivy krásných Čech,
kdy lid český, tábor lvův a lvic,
na výšinách kolem Domažlic
mečem práv svých Pýše hlavu srub',
až jak divě zmetešená řeka,
která rozlíceně krajem těká,
utěsnána zrudla u Všerub.

Vítán buď a zdráv! Zde sil svou duši;
není těžkých útrap posud dost,
za soutěskou — slyšíš, jak to buší? —
meče kuje dravčí hotovost;
chystáť zradu . . . Tuž se, česká paži,
nežli s horských přivalí se cest,
nedej zhubit ráje zlobou vraží,
chraň těch krajů každou ratolesť,

a — nechť kmet jsi, muž neb jonák mladý,
nechať útlá žena — v práva šiku
s duší vřelou vpiš se s námi tady
v nové řady božích bojovníků!

Vítán buď, zdráv z nadšení pij vína,
křídly ducha udus rodný svár,
nežli supi od Sprévy a Rýna
v srdce vlasti vetnou ostrý spár;
na pomoc než lačné vezmou vrány,
krev by střebaly jí z ňader rány,
a Čech strádal, vlastní rod svůj moře,
jako po nešťastné Bílé Hoře!

Neústupně jako horské valy
stůjme všickni, bratři, zas a zas,
krev, již za vlasť obětí jsme dali,
vzejde sluncem světu na úžas,
aby zlíbalo tu zemi krásnou;
nechať světa národové žasnou,
jak lid český vznáší ze propasti
svoji věčnosť láskou k svaté vlasti!

Poslání na Slovensko.

I.

mutně nad Zvoleni slunečko se kloní,
smutně bystřeň vzdychá v pěkném Horehroní,
smutně starý Dunaj probíhá svou dráhu,
smutno kolem Nitry, Řevúce a Váhu.

Slovač v tuhé dlaně těžkou hlavu klade,
vzdech a slzy v chýžkách, vzdech a slzy všade;
uplakané oči trudně před se hledí,
a na prahu vrátek stará bída sedí.

Rozedraná huňka kryje její plece,
dřevěnou si jehlou »krpá režné vrece«;
hojže, kterak chvátá! Snad že v době ranní
do neznámých krajin půjde »na pytání«?

Čím že se to stalo, čím, můj milý Bože!
Prorývá-li Dunaj hněvem svoje lože,
anebo ten šarkan hrozný, černohlavý,
šuhaje slovenské a děvušky dáví?

Ba že jest to šarkan; dobrá srdce trhá,
v černou propasť hanby zlaté hlavy vrhá,
matkám děti loupí a vrcholem hany
zas a zas blkotné mění na šarkany!

Horší odchovanec nežli šarkan prvý,
vlastní rod svůj hltá, vlastní matku drví,
a ta matka strachem chvěje se a třese —
a své zlaté děti sama k sluji nese! —

Běda, mamko, běda! Slovači má drahá,
proč že vlastní krví sytíš toho vraha?
Viz jen, kterak hrozno rodu v prsou ryje,
ach, mamuško, rozštěp hlavu oné zmije! —

Či Ti hlávku Tvoji vrazi nezdrvili,
či Ti svobodičku zlatou nezabili,
či se nepokryli luhů Tvojich květem,
či nevzali zvonky s hrdélek Tvým dětem?

Či Tě nestopili ve slz kalném ronu,
netruchlíš jak v písku slabý pramen Hronu,
či chceš chladně snášet Svoje pokoření,
či již na led přešlo srdce Tvého vření? —

Či nevzala dosti zášť nepřátel smělá,
či Tvým synkům hvězdy neodnesla s čela;
či Tvým dcerkám party nestrhala s kštice,
či Ti netepala kněze v bledé líce?

Či těm chýžkám vrazi bible nepokradli,
či neořou pole slovanskými rádly,
či nesžehli hojnou salaš na polaně,
či nezhnětli všecko ozrutné jich dlaně?

Čili nezavřeli — ó jak srdce bolí —
mužům hrdou dvoraň, dítkám skrovné školy?
či Ti neshltali ďábelskými vzdory
z uzavřených skříní lásky úděl sporý?

A Ty lhostejna jsi! Věř, to v srdce bodá —
nedbáš, tuchneš, mlčíš — škoda je Tě, škoda!
Vztek a zášť se kupí, hněv a lesť se množí!
a Ty jenom vzdycháš: »Ej, po vůli boží!«

Milá duše moje, to Ti nezpomůže,
Tvoje zpěvné vzdechy jsou teď plané růže;
chceš-li zahnat bědstva nad Svým horským týnem,
musíš do šarkana Paromovým klínem.

Vidíš, od Sibíně, od Sadu a Kluše
pěkně křídla vznesly poraněné duše,
vznesly je a ruče za svým právem letí —
což k nim nepřidáš se k ochraně Svých dětí?!

Přidej se k nim chutě, netrať pláčem krásy,
k čemu marně rváti zlatoplavé vlasy,
k čemu rváť je sobě? rvi je Svému vrahu;
tak jen bída prchne z rodinného prahu!

Přidej k nim se ruče! Slyš, po drahné době
třesoucím se hlasem, zlatá, volám k Tobě:
Což nemůže hrozit ruka ukovaná?
Vsedni na Tátoše, vyleť na šarkana!

Porubej tu šelmu, moje drahá duše,
s těmi od Sibíně, od Sadu a Kluše.
Neotálej déle, vždyť ne z duše citné,
»jenom z pilné ruky naděje Ti kvitne!«

II.

lovači má drahá, žaloby Ti nesu
od Dunajských břehů ku Strbskému plesu,
od Moravy družné k Prutu na východu,
do dalekých zemí rozprchlému rodu!

Nesu Ti je z Tater, té velebné skrýše,
kde na horské štíty Parom žalmy píše,
kde těžkými vzdechy vadne v luhu tráva,
a šíp v levém boku Sláva dokonává.

Nesu Ti je z dálky, kde na každé sněti
místo rosy rdí se krev slovenských dětí,
kde horoucí slzy bystřinami proudí
a raněná píseň z chaty k chatě bloudí.

Nesu Ti je, nesu od těch Sedmi Stavů,
kde stařičký báča sivou kloní hlavu,
kde si šohaj vzdychá, valašku na klíně,
jak sirotný ptáček na kosodřevině.

Nesu Ti je, nesu od Královy Holi,
abysi věděla, koho srdce bolí,
abys pocítila, jak jsi posud bědnou,
že nechceš být s námi družinou zas jednou.

Nesu Ti je, nesu od Váhu a Hronu,
jejichž voda plna žalob jest i stonů,
od Bystřice ladné, s výšin od Oravy,
kde sup odrodilství prsa rve i hlavy.

Nesu Ti je, nesu od Nitry a Turce,
kde královské srdce buší v robské burce,
kde jako té skále, která zdrojem puká,
z hrudi tryská bolesť a krvavá muka.

Nesu Ti je, nesu ze všad: z blízka, z dáli,
kde Tvé děti v boji za svobodu stály,
za skvost práva oněch, jenž Tě nyní tlačí —
běda, Trenčanského není na Slovači!

Nesu Ti je, nesu z Tvého Vyšehradu,
v čelo Ti je líbám, v duši Ti je kladu;
ach, kéž mužně k srdci sáhne Tvoje ruka,
kéž se rozpomeneš na dny Svatopluka!

Nesu Ti je, nesu s těžkou v ňadrech tísní,
abys byla rekem činů ne jen písní,
nežli jako deštěm drobná křepelčata
vlastním pláčem zhyneš, Slovači má zlatá!

Vzhůru, křepelčata na slovenském poli,
na křídla se vzneste, změňte na sokoly,
pohledněte kolem po své zemi rodné,
dříve než vám zrada dýku v prsa bodne!

Rozleťte se kolem do bratrských zemí
ducha svého okem, vůle perutěmi,
v jedno velké srdce nadšeně se slučte
a svá sokolčata v slunce hledět učte.

V slunce rodné slávy, v tu posvátnou vatru,
blíženci se staňte bohatýrských bratrů;
výš! myšlénky mečem budiž bojováno,
noc trvala věky, nuže, svitniž ráno!

Na obranu mateřštiny.

en prosté sloky nesu na obranu,
ty svatá řeči Jiříkův a Janů,
ač vím, že neždá jich tvé slávy zář,
toť pouze vonné ambry plaché vlny,
jež tobě jáhen vroucích díků plný
v tvém velechrámu skládá před oltář.

S čím rovnat tě, zda s onou Řeků Ladou,
jež oděna jen pěnných perel vnadou,
jak zázrak vznesena je sborem vil,
slasť nekonečnou ve nyjícím oku
a něhy pás kol liliových boků
a na rtech vábný růže nach a pyl.

Či velebné tě rovnati mám Heře,
jež v zlatém voze nebe zjíždí v šeře,
kol skrání světů divuplný lesk;
té vznešené, jež nad ostatní troní,
že Zeus svou hlavu sám jí na klín kloní
a podnožkou jí skládá vládný blesk.

Či mám tě srovnávati s oním zdrojem,
jenž žíznivého daří písní rojem
a okřídleným sborem myšlének?
či s chrámem tónů tajemných a zvuků,
v němž každý na srdce svou klada ruku
byl citem v nebe nesen, dřív než klek'?

Jak skvrny prostá socha mramorová,
jež ze rtů vonný zvuk a květná slova
svých písní ladným zdrojem dýše ven,
tak zdáš se mi, a září tvého oka
déšť jisker padá ňader do hluboka,
jak hvězdná krása v noci temný sen.

A zdá mi se, že kolem rtů ti hraje
ten úsměv pohrdavý hněvem laje,
jež na hruď tvoji metá spoustu lat
a mní, když uzři tak tě zneuctěnu,
že k tobě rovnat smí svou kupnou ženu,
jež prachem vleče uvěřený šat.

Zřím tebe v záři vznešenou a stkvělou;
z hvězd nebes nedozírných silou smělou
svým kněžím bohatýrská roucha tkáš;
zřím, jak kol tebe ptactvo křídly vládá
a z úsměvu a slov tvých hymny skládá,
jak zlatým vlasem zemi postýláš.

Či oka tvého jsou to paprskové,
by pouta tavili, jež vrah nám kove?
či bránících nás kopí zlatý les,
jímž omráčeni bleskem kdož jsou koli,
buď ze Šavlů se změní v apoštoly,
buď z poběsilých vlků v psíků směs!

Nové písně.

Píseň, píseň! Kohož píseň blaží,
kohož vábí květný její prach?
netřímá-li píseň meče v paži,
co můž' zmoci v času nástrahách?

Jenom píseň činů v každé chvíli
na hanobců práva zrádný šik!
Verše buďte z odvahy a síly,
slova ze střel, rýmy z pevných dyk.

Takou písní slávu obrodíme
udiveným světům na podiv . . .
Pryč, mámivý sladkou vůní dýme,
z českých ňader, z českých chat a niv!

Zlý čas.

jaký čas! Kde naše Vesna?
kde čarný její čela svit?
kde milosť půvabná a plesná?
kde vláha oka? kdeže cit,
jímž cudná hruď se něžně vlní?
kde květů dech, jenž ňadro plní?...
Zas hyne vlasť a hyne lid!

Což Sever vždy nás strašit bude
a záští sypat brvy spod
a mračit svoje oči rudé
a supy štvát na pěvců rod?
což po způsobu loupežníků
vždy v paži břitkou třímat dýku,
by naše právo v prsa bod'?

Což vždy chce v srdci líhnout hady
a ze rtů siných dýchat mor
a honit nájezdníky zrady
do rodných českých niv a hor?
což věčně bude šklebnou hanou
vlasť třísniti nám milovanou
a rváti českých srdcí svor?

Což bude vždy nám loupit dcery,
by vzrostl otrokyň mu dav,
a vysýlat své pionéry,
by do junáckých vnikli hlav
a lestnou ďáblí úlisností
v ně vrhli símě pochybnosti
o svaté síle českých práv?

Ó běda nám! Již děti rodné
od nepřátel si dluží zbraň,
a šťasten, kdo ji hlouběj bodne
a zří, že klesá kloníc skráň,
že krvácí a šepce: »Synu!
tys blah, což nevidíš, že hynu?
Ó mstiteli náš, vstaň, ó vstaň!

A protkni dravce kopím ducha,
v hruď podlou svatý ponoř hrot,
ať prchne chabých srdcí tucha,
že zhyne vlasť a český rod;
vstaň, veď nás ku vítězství práva,
nechť krví třeba zrudne tráva,
jen zmaříme-li klamů svod!«

Chorá sláva.

ěla česká sláva ondy křídla zlatá,
na východ i západ hrdě rozepjatá;
boží slunce na nich večer v moře kleslo,
z rána v nové kráse do výše se vzneslo.

Tu kdys česká sláva na polet se dala,
nad mateří Prahou v blahu odpočala,
však tu v černé sítě kati slávu jali —
toporem ji zlatá křídla usekali.

Od té doby sláva, kryta mračen nocí,
s křídlem skomoleným nemůže se vzmoci;
ňadro hněv jí svírá, srdce, bolesť děsná,
zazpívá-li, pěje jako dítě ze sna.

Hlasitěj-li píseň náhodou se vzbudí,
hned jí černá závisť protkne srdce v hrudí,
z její bílé řízy svůdný šat si robí,
její zlatým peřím dračí peruť zdobí.

Bože, zhoj tu slávu lstí a hněvu prostou,
ať jí zlatá křídla k prvé síle vzrostou,
by se v blankyt vznesla peruť nyní kusá
před zlobou, jež tuří nohou hruď jí dusá.

Výstraha.

českém lidu nepřítel
lež hlásá do širého světa,
a vše je zášť, co pověděl,
a lotří podlosť každá věta.

Jak hroznýš ptáky okem zlým
květ lidu — děti — rve a ničí,
a chabosť v mysl nutí jim
a ve hruď srdce trpasličí.

Aj, znáte onen hadí zrak
a rabského lesť odrodilce,
jenž jarmo klade na váš znak
a dýku bodá v hruď kraj jilce!

Však slyšte, svatý úkryt znám,
kde schovati lze rod i statky,
by nestihl jich dravčí mam:
toť zlaté srdce české matky!

Tam skryty buďte vlasť i lid,
sic zpustne vše — i vaše hroby,
z nichž unikne vám mír a klid,
že rod jste hnali do poroby.

Tam veďte jej, kde zvučí zpěv
a vašich otcův mluva svatá;
kdož chtěl by zaprodat svou krev
a nutit děti pod meč kata?!

Ó slyšte vroucích ňader ruch:
své děti zachovejte vlasti,
sic zavrhne vás věčný Bůh
a skácí hanby do propasti!

Hrd na řeč otců každý stůj;
jen ten můž' národ v slávě růsti,
jenž ctí a hlídá jazyk svůj
a práv svých dbá a neopustí!

Píseň českých žen.

lá bouře straší od severu
vždy naši milovanou vlast,
a syna touží nám i dceru
svým křídlem hnáti ve propast;
ó bděte zpěvem, ohroženy,
ať zaplašíte onen zjev . . .
sem, české děvy, české ženy,
pod svaté vlasti korouhev!

Když pluhu v těžkém ovládání
ve hloubce brázdy zniká muž,
tu zvučnou písní snivých skrání
jej u výš zvedá věrná druž;
a ve srdci dřív náhle kleslém
zas rozvlní se chabá krev . . .
sem, ženy, děvy, za svým heslem:
Pod svaté vlasti korouhev!

Když mužům v boji za skvost práva
zbraň zdá se těžkou býti všem,
tu žena milá, družka smavá,
jim věrným budiž zbrojnošem;
pak jako ondy před Johanou
v šíř rozprchne se dravčí hněv,
a zlaté pršky slávy skanou
na svaté vlasti korouhev!

Ó vizte přec! Jest mužů málo,
z nichž v čas vyrůstá bohatýr;
co ondy v očích předků plálo,
to vzal a zanes' žití vír;
nuž v šik, nechť jako mužův prve
náš nepřátely straší zpěv . . .
sem, ženy, děvy české krve,
pod svaté vlasti korouhev!

Ó ženy, svatý úkol máme —
a však vzdor nám pouhý dým —
že děti vlasti odchováme
i na vzdor hrůzám katovým;
nechť pomsta na skráně nám buší,
nechť straší běsný zloby řev,
my skryjem duše svojich duší
pod české vlasti korouhev!

Teď slzy pouze proléváme
za milovaný český rod,
však v čase zlém i krev proň dáme;
co hrůza nám a zášti svod?
I strasti budou dovršeny,
a lesť i právo přijdou v jev . . .
sem, české děvy, české ženy,
pod svaté vlasti korouhev!

Vědomí.

Stará česká sláva
statečně si vedla,
než jí cizotina
na povaly sedla,
na povaly sedla,
porušila lože,
od té doby zle je,
Bože, milý Bože!

Na dvorku i v sadě
bujné růže byly,
nepřátelé všecko
lestně vyhubili;
vsadili tam pomstu,
ona také kvete —
hrozné jsou to květy,
hrozné, třistaleté!

Všude zkrvácena
naše rodná chatka:
podstěnky i střecha,
okénka i vrátka;
i ten růvek prostý
zloba rozmetala,
kam ubohá matka
děti pochovala!

Porubaná slávo,
jenom nežalosti,
z prachu, z Boží vůle,
budou zase kosti,
z kostí trupy budou,
trupy budou tělem,
až vědomí české
vstane Spasitelem!

Vše hyne.

še u nás mizí, všecko u nás hyne,
nejen ten mrav, i milá zvěst;
cizáctví zmije v síních se nám vine,
a planosti nás svírá pěst;
co bylo druhdy těchou v kruté práci,
to všecko všudy napořád se ztrácí.

Kde rodná píseň naše čarodějná?
kde drahých otců dávný vzkaz?
Uprchlo všecko, jako ptáků hejna,
když Jeseň slaví hodokvas,
a Sever, listí zlou škubaje rukou,
svou píseň prozpěvuje trudnozvukou.

Kde pohádky, jež vypravoval v šeři
žen českých růžovitý ret
při přástkách za zimy a draní peří?
Tenkráte jinaký byl svět!
Kdo spěchá ještě na besedu vrátky?
vše pohozeno: zpěv i kolovrátky.

Vše jino, žel, lip u chalup již není,
vždyť vrhaly prý v síňku stín;
z přístěnku prchlo dumání a snění,
víc světla tam, leč krásy míň,

jež tu tam sedne jenom v dívčí líčka,
neb do kolébky v oči andělíčka.

Řeč zkalena, vše zaměněny šaty,
a bibli vytisk' nebeklíč;
na místě jedněch desatery platy,
na místě pluhů pouhý rýč,
na místo besed klep a chvast se množí —
tak zaměnil čas »Bojovníky Boží!«

Ach, hyne vše, a za mrav dávné doby
nic nedal plachý času chvat,
jen cizí šat a cizí nezpůsoby
a štítek s číslem v čelo chat
a zámek s klíčem k dveřím pod záklapku
a portu na vojanskou starou čapku!

Oloupená.

atko vlasti, mně až k pláči,
zle tě zloba stiská;
zármutkem se nebe mračí,
pláčem tone víska;
nikde těchy, nikde síly,
úrodou tvou dravci ztyli
zdaleka i blízka.

Spílali ti, haněli tě,
dříve než tě znali;
po zbojnicku: dravě, lítě
v hlavu tebe ťali;
skvost i řízu zlatotkanou
v pohrdání vrhli stranou,
žezlo z ruky vzali.

Jazyk rvali záštím syti,
řkouce: »Ejhle, němá!«
Srdce z ňader vyrvali ti
díce: »Srdce nemá!«
Slunné oči vypíchali:
»Vizte, slepá,« zajásali,
»zrakoma oběma!«

Když ti údy porubali,
děli: »Hle, jak chromá!
nemůž' dále o krok malý,
vždy a vždy je doma!« —
Prosta těchy, prosta spásy
žalovati nemohla jsi
ubledlýma rtoma.

Když tě o šat oloupili,
vedli v divém chvatu
ven a děli: »Lide milý,
viz ji prostu šatu!
Žebračka to nestydatá,
sama do záhuby chvátá,
dáváme ji katu!«

Pozor, nepřátelé krutí,
Bůh má divné svody,
z hor vyteče zdrojnou chutí
lék živoucí vody;
pak jak rytíř ve pohádce
vše vrátíme drahé matce;
marné vaše shody.

Hrdin dědicové.

stal hrozný osud s Bílé Hory kupy,
a rost' a rost',
podnožím vzal si hrdin svaté trupy,
by zdvojnásobnil děsnou velikosť,
až ocelovým temenem své hlavy
strh' do vln krvavých tu hvězdu české slávy.

Den za dnem kráčel do propasti věku,
za nocí noc,
nebylo žití, ni pro choré léků,
Bůh nechtěl chudým s mečem na pomoc,
jen vzkazem mluvil v širých světů třase:
»Kam sláva zapadla, z tad vzejde sláva zase!«

A vzchází tiše v jitra zlaté zoře,
jde výš a výš,
v šedavých parách na Bílé zřím Hoře
tisíce stínů stoupat v nebes říš;
a vidím zase na skráních i v pěsti
těch hrdin dědice nést laurů ratolesti.

Při čtení dějin z doby pobělohorské.

uše má jak holubice
letí nad propastí času,
peruť slábne víc a více,
kalné oko nemá jasu,
všude se jí v cestu staví
stínův oblak šerý:
samé zjevy bledých tváří,
nad čelem kruh zlatý jasně září,
v týle rudnou pruhy od sekery.

Nedávej se stíny těmi,
holubice sivá!
Hleď, z těch hrdel dolů k zemi
krev a krev jen splývá;
perutě-li potřísní ti,
ohněm se ti ňadro vznítí,
požár v hruď se vnoří,
pak bolestí neslýchanou
místo písní žaly v duši vzplanou
všech, jež potěšit si chtěla v hoři.

Lev dřímá.

Samá dravá cizotina
kol té milé vlasti,
lapeni jsme krutou záští
jako lvíče v pasti;
lapeni jsme, obehnáni,
kdo nás vysvobodí?
V šišáku kol ulapených
Hněv a Závisť chodí.

Ach, kéž lvíče na lva vzroste,
kéž zrak ohněm vzplane,
kéž ty skráně, jež teď níží,
povznese a vstane;
kéž se hříva mocně zvlní,
krev zahárá v hrudi . . .
Dřímá, dřímá; věčný Bože!
Kdy se opět vzbudí?

Odkazy.

Nač vždy plakat jako chabé robě?
mámeť knihu práv a svatý meč:
to, čím předci v dávné slávy době
bojovali za svůj rod a řeč,
tím se braňme! Kdy k nám zrada kročí,
potřeme ji! Slovan neotročí,
za práva jest svatou mužná seč!

Před křížem lstný ďábel prchá všady —
křížem čepel jest a rukojeť —
bleskem nechať padá na zlob hady;
nejen v před, i nazpět každý hleď!
Kdo je z Boha, nebojí se kříže,
dokázal to lid náš Ústí blíže;
dřív-li bylo, proč nemůž' být teď?

U Domažlic.

Jiskry českých mečů, jiskry české síly
pěkně u Domažlic zlobě posvítily.

Věrni svému rodu, věrni svému slovu
na útěk jsme hnali chásku Albrechtovu.

Albrechtova cháska zrádně k nám se vlekla,
ale česká svornosť meče do ní vsekla.

Zaúpěla krutosť; hlavy padly na zem;
sta jich český sedlák srubnul jedním rázem.

Hoj, kterak se chvěli na duši i líci
zpupní Goliáši: krotcí trpaslíci.

Dusiliť se všickni i s klnoucím Římem
z hranic u Kostnice valícím se dýmem.

Jako bídák chorý svět se svíjel v šíři;
v halenách jsme byli tenkrát bohatýři.

V skalná svoje hnízda skryl se práva škůdce,
z českých robů náhle vzrůstal vojevůdce.

Pozor, křivditelé! Bůh nás posud vodí;
z chudáka se přes noc svatý Michal rodí!

Zadumaná pověst.

edí Pověst s dumnou skrání
v pošumavském hvozdu,
nemůže ji vzbudit ani
jarní píseň drozdů,
ani v zimě úpěnlivý
pokřik křivonosky,
stále zří ten pohled tklivý
na pracheňské trosky.

Sedí smutně zamyšlena
v starých jedlí davu,
zří, kde Prácheň opuštěná
k nebi vznáší hlavu;
snad se modlí k trůnu Páně
slavná Pověst naše
za Žižkovu paž a skráně
z Husi Mikuláše.

Modli se jen, Zvěsti milá,
za lid rodné zemi,
by ho věčnost ochránila
svými perutěmi;
modli se, by ve zlé chvíli
dal nám Pán Bůh těchy;
bychom jako ondy byli
Slovany a Čechy!

Upír.

Nás zdrtila kdys náhlá bouře hrůz
a polámala peruť slávy vzletné,
vrah zapřáhl nás u vítězný vůz,
v němž vezl svoje bohy ošemetné:
meč popravčí, zášť, nenávisť a pýchu
a svár a jed a pohár plný hříchů.

A myslil si: »Ti nepovznesou již
mdlých skrání z našich ocelových skrytů
tam v nebes kraj, kam v slunnou vzlétá výš
jich soudruh, pták, blah míře do blankytu;
ten zhyne lid již navždy v blízké době,
my na slovanském křepčit budem hrobě!«

A hle, a hle, přec jinak kázal Bůh,
on volní nás a prostí dravčích spárů;
či mníte snad, že žhavý český duch
můž' sprahnout zas ve mladistvém svém žáru?
Ne, ne, sníh spadnul s ňader českých dolů,
a Bůh nám zase vije gloriolu!

Jen hoňte na nás dále hněv a strach,
nechť zpupný čin vás chlubných zášti synů
jest upírem, jenž živ i na marách
nás všecky hrozí zdávit za hodinu:
mát česká vlasť meč čarodějný práva,
jímž reky daří Bůh, když upír vstává.

Jindy a nyní.

Bývalo nám jindy dobře bez cizoty,
bez lhostejných pánů, bez lichvářské roty;
všecko jásalo se: pole, řeky, stráně,
rozsévalať krásu všude ruka Páně;
štěstí v poli kvetlo, v domě blaho bylo,
a co s lidem rostlo, s lidem hovořilo.

Chytejte nás, děli ptáci nízci letem,
růže dýchávaly: K potěše vám kvetem,
klasy šumívaly: Ku zdaru vám zrajem,
z lesa vánky zněly: Na housle vám hrajem,
stromy v sadě pěly: K radosti vám rostem,
a kdo přišel k domku, týdny zůstal hostem.

Bývalo nám jinak za rodným dřív stolem:
statný otec v čele, statné děti kolem;
Píle vyhladila bílá prostěradla,
Hojnosť na ně mísy, Svěžesť číše kladla,
Přímosť s Láskou byly hostem na obsluhu,
a vše výskalo si u veselém kruhu.

Jiné divné časy v milé naší zemi!
Cizota zde krouží dravce perutěmi,
všecko drtí, zžírá, kalí, ničí, trhá,
jako sup obrovský na náš lid se vrhá

a svým dravým zobem k dovršení žele
cit a mrav mu hlodá živobytí celé.

Klove jasné oko, vzletnou mysl třebe . . .
Bože můj, ó Bože, což nevidíš s nebe?
Což neslyšíš naše nekonečné vzdechy?
Chceš nás ještě dále nechat bez potěchy?
Všude štědře dáváš, jenom české děti
mlčky odkazuješ k pláči po staletí.

Kruté, kruté časy; všecko jinak zhola!
Chléb i sůl nám vzali z pokrytého stola,
Zášť rozbila mísy s číšemi v sta kusů,
Lesť sebrala bílé lůžko do ubrusu,
Chvast nám jazyk skálel, Podvod oře pole,
a krb Bída strhla. Všecko, vše je dole.

Shroceny jsou stářím přistodolků stěny,
vrabec v nich jen skrývá klas svůj uloupený,
holub s došků prchnul hladem v stranu jinou,
hostmi jsou nám pouze Vichor s Meluzinou,
před chatou pak robí Nouze divné hříčky:
drobným dětem režné pytle na krajíčky.

Písni.

Stále k srdci vlasti plane
cizí hněv a zášti,
a nám jenom slza kane,
jenom tvář se vraští.

Což nemáme v pravé chvíli
ani jedné střely
pro ty, kdo nás v lebku bili,
hubili a třeli?

Což nemáme v zřítelnici
jediného hrotu
na nepřátel zlolající
poběsilou rotu?

Což nemáme, pěvci milí,
ani jedné dýky,
bychom k hanbě jí přibili
podlé zákeřníky?

Kéž blesk každé pěvců slovo
boží silou protká!
V meč se proměň, ve olovo,
písni naše krotká!

Mlhy.

Šedá mlha na topolích,
černá chmura na hor hlavě,
ohlížím se, milá vlasti,
po bývalé tvojí slávě.

Ohlížím se; líce bledne,
oko pálí, srdce buší —
již tě časy oloupily
o veleby krásnou duši.

Zaváty jsou stezky slávy,
Hněv a Vášeň luhy dusá,
kde Žižkova vzdorná síla,
vznešenosť kde mistra Husa?

Ach, jak smutno, neveselo —
lapena jsi v děsném kole;
pro Lakotu zrno zraje,
pro Cizotu bují pole!

Hynem, jenom někdy píseň
vzdechne za nás usedavě:
Šedá mlha na topolích,
černá chmura na hor hlavě!

Kde domov můj.

Zdvojená glossa na první sloku Tylovy písně »Kde domov můj«.

Kde domov můj, kde domov můj?
Voda hučí po lučinách,
bory šumí po skalinách,
v sadě stkví se jara květ,
zemský ráj to na pohled,
a to je ta krásná země,
země česká domov můj,
země česká domov můj! —

de domov můj, kde domov můj? —
Ten-li chorál u velebě hřímá,
bezvolně se k ňadru zvedá paž,
budíť všecko, po vlastech co dřímá,
snad i její v hory ztuhlou stráž;
jeho hlaholením zlobě brání
Čech, man práva. Nadšen život svůj
dal a dá svou za vlasť u jásání:
Kde domov můj, kde domov můj!

Kde domov můj, kde domov můj? —
Nenutí-liž ona slova milá
nachovými růžemi kvést hruď?
ach, by každá stolistkou z nich byla,
svatá Kráso, pěstounkou jim buď!
Kéž ta píseň vítězivě zvučí
ve cizácké zášti rozvalinách,
za Vesny jak obrozena tučí
voda hučí po lučinách.

Kde domov můj, kde domov můj? —
U všemmíru božskou slzou stydla
krásná vlasť, hrůz kořistí a běd,
až duch lidstva vzpjav bělostná křídla,
k zdroji světla z temnoty ji zveď;
z nebe vstříc jí vyšly světců pluky
padlých za vlasť hrůzy ve hodinách,
pějí s námi hymnus, v jehož zvuky
bory šumí po skalinách

Kde domov můj, kde domov můj? —
V rodných nivách, na oteckém luhu,
zlatým klasem zase bují čin;
práv svých mečem letných pout a kruhů
jatou matku zdárný zbavil syn;
růžemi skryl stopy její rudé,
za dvoranu upravil jí svět,
Bůh dal požehnání, kolem všude
v sadě stkví se jara květ!

Kde domov můj, kde domov můj? —
Věštci vstali z ukrutnosti katí,
hruď kde česká cedila dřív krev,
v čarovné jež rubíny se hlatí:
v statnosť junů, ve nadšení děv;
přede blesky slunečných jich činů
klesne zlosyn zahanben a bled;
tolik strážců vlasť má, kolik synů,
zemský ráj to na pohled!

Kde domov můj, kde domov můj?
Matka vlasť nám nad všecko jest svatou,
skrývát v čele činů dálnou říš;

zdrojem čarných vzkazů vrchovatou
třímá dějin ověnčenou číš;
bohatýry, kněžky lásky pojí,
v klín své něhy těch přivíjíc jemně,
kdo skráň trním rvanou v laur jí strojí —
ach, to je ta krásná země!

Kde domov můj, kde domov můj? —
V zemi hrdin, v zemi veleduchů,
zlým již spárem rvaly Zášť a Vztek,
kterým nyní v myslí ladném ruchu
brání voje věčných myšlének;
velel den již temné přišer noci
plamenitým mečem: »V hanbu pluj!«
Sluncem vzplála boží za pomocí
země česká, domov můj!

Kde domov můj, kde domov můj? —
Slyš! I z dálných zemí oceanů
volá zlobě hřímající hlas:
Ukroť zášti, bratr dospěl k ránu,
srdce rozdělená srostla zas;
prapor hvězd vlasť zastře ve zlém víru —
zkus to, vrahu, slávy plášť jí ruj —
v šiku stojí národ bohatýrů —
země česká, domov můj!

Hej, Slované!

Hej, Slované, ještě naše slovanská řeč žije,
pokud naše věrné srdce pro náš národ bije;
žije, žije, duch slovanský, bude žít na věky...
Hrom a peklo, marné vaše proti nám jsou vzteky!

o útrap přešlo přes slovanské hlavy,
co moří běd a muk a dravých zlob!
Ba, z krve slávské stal se granát žhavý,
jenž skvostem skryl se zemí do útrob;
co blesků na nás padlo s časů mraků,
co skvostných perel ze zarudlých zraků,
a co jich v taji posavad se lije?
Kdo hrůz těch spočítá, by vzešlo zjevem?
a přece zvučným hlaholíme zpěvem:
Hej, Slované, ještě naše slovanská řeč žije!

Přec slávské síly nezhubila Zrada,
přec Poroba jí nesklonila v rov,
ač cizích nájezdníků plachá stáda
nám nad hlavami zžehli rodný krov;
ač na kopytech koní svých a vozů
prsť polnou roznesli a za lomozu
svých zbraní řádili, jak bouř když vyje;
my žijem přec, a dým jsou nebezpečí,
svých pokud ctíme svatých práv a řeči,
pokud naše věrné srdce pro náš národ bije!

Ať na Kosovu Jarosť umírala,
ať kryla Síla Bílé Hory vrch,
ať Tatar zloba v Polsky hruď se drala,
ať Plavec divoký až k Tatrám vtrh';
ať zrudnul Balt a zčervenalo Labe,
přec Slovan bdí a k činu budí chabé;
kde vzlétá duch, tam plazí se jen vzteky,
on vítězí v jich klání neurvalém,
nechť lesť a zášť jej stálým třísní kalem!...
Žije, žije duch slovanský, bude žít na věky!

Kdo spoután láskou, myšlénkou a řečí
a svatým právem, s ďábly vejde v spor!
Už láska pojí nás a chrabrosť léčí,
ať mořím blíže jsme, ať skráním hor;
my prací poctivou a prací svornou
svou žulu bránit chcem i půdu ornou,
své háje, nivy, jezera a řeky;
ať zuří živlové i vrahů tíseň,
svou Slovan věčně zpívať bude píseň:
Hrom a peklo! Marné vaše proti nám jsou vzteky

U Domažlic.

I.

Kmen vyrván hněvnou tučí
zde leží pohroben,
však od kořene pučí
již synek odnož ven.

Jak statnou otců stráží!
Hle, bujarostí syt
v tlum černých mraků vráží
a roste pod blankyt.

Již v nebe z vůle Páně
hrd míří temenem,
by na mocné dal skráně
hvězd skvoucí diadem. —

Ó kéž by vlasti k děku,
jak míza v ňadru dřev,
v nás Domažlických reků
též kolovala krev!

II.

Leží blíže skalní stěny
vichorem les pokácený —
či to porubaný vrah?
Vizte! Semo tamo stojí
čety poraněných v boji
bez pomoci, že až strach!

Byl to les dřív nepřístupný,
nebo s vojsky cizák zpupný?
Hovoř, dubí kmete, mluv!
Snad to kněze Juliana
po srpnové noci z rána
tábor divých křižákův!

Ó kéž by nám bylo přáno
uviděti také ráno,
tak se umět statně bít,
aby mohla každá víska
z lestných zhoubců rubaniska
volnosť plným douškem pít!

Česká hotovosť.

Náš věk se hlučně v propasť kácí,
jak v bouři balvan s šedých skal,
zář kolem hlavy se mu ztrácí,
a zhýřilostí chabne sval;
rád ku světla by vzlétal zdroji,
však zanáší ho lidstva vzdech,
a slzná útěž bídy stojí
mu na šíji a na křídlech.

Zda vzlétnout může pěvců radou
ten zamračený jeho zjev?
on chabne, mře, a blíž se kradou
na ždanou loupež Svár a Hněv;
tak skonává a vchází nový,
s ním lidských běd a žalů svod,
Lesť pluhy kuje na okovy
a výkřiky schnou zdroje vod.

Po dálných nivách zbraně zvučí,
ne výskání a písní lad,
brat brata zabíjet se učí,
ne poznávat a milovat;

což na tom, oltáře-li ducha
se řítí hlukem zpoustných děl,
svět stydne, nebesa jsou hlucha
a hekatomby rostou z těl.

Tak místo k slunci, místo k předu
svár tlačí lidstvo do tmy zpět,
hruď plna jizev jest a vředu,
a lékem střela, meč a jed;
vše zklamáno, vše v stálém vření
a kolem všude záhad roj,
má pěvec hledět bez zachvění
na práv a klamů lestný boj?

On ku právu se přidej cele,
a vyrvi zradě drahý plen,
v boj za lidskosť se vrhni směle,
nechť byl by znova krví křtěn,
a zahyne-li meče svahem,
duch neklesá, jen těla tíž,
tak aspoň posvátným je prahem,
by lidstvo postoupilo výš.

Tak chce to míti souboj časů:
boj nádhery a různých běd,
boj přesycení s hrstkou klasů,
boj tmářství s jásavostí věd;
a jak se v moři vlny mění
svou vznášejíce tuří plec,
tak osud lidstva v času chvění;
boj trvá — právo stoupá přec!

I vlasť snad krví bude křtěna,
než jasnou k nebi vznese tvář,
leč čím víc byla pohaněna,
tím větší bude slávy zář;
a vím, že v záhad stálém sporu
ta českých srdcí hotovosť
nic nehledá až do úmoru
než lidskosti a práva skvost.

Při novém roku.

pět Čas, jak oblak střelou žhavou,
v propasť věků starým rokem máv',
a nám stále se sklopenou hlavou
na stráži jest státi u svých práv,
a nám stále v běsném vášně vření
není klidu, není míru dosť:
v jedné straně číhá pokoření,
v druhé licoměrná úlisnosť.

Jest nám bdíti, jak u rodné chaty,
tak u rodné země horských bran;
vždyť za věkem věk vždy jedovatý
nesnášel nám, leda hejna vran,
která tyla z bohatýrských trupů
nebo v klecích uzavřených hlav,
a za těmi zlosyn, dychtiv lupu
jako vlk, když padá v klidný brav.

Jest nám bdíti, aby v době kruté
v nástrah sítě nepadli jsme zas...
nuž, myšlénky v ohni víry skuté
v hradbu skrání naber každý z vás,
zdatnými se opásejte činy,
bystrosť v oči berte, bodrosť v hruď,
vaše paže budiž z oceliny,
ze zlata však věrné srdce buď.

Ne v titěrných hračkách plané ženy,
v mužné práci pochvaluj si Čech,
nepřítel vždy meč má napřažený,
byť se píseň chvěla na ústech;
nových činů touží doba nová,
jak nového slunce nový den —
v slávy vítězství kdo víru chová,
skutky musí býti odkojen.

Nezříte snad z mraků na severu
povždy na nás valící se bouř,
mníte snad, že chat to v lesa šeru
či pastýřských ohňů vábný kouř?
Ne, to smoud, jenž v luhy krásy tíhne
z hrozné výhně — zdiven, kdo ji zřel —
z jejíž lůna den co den se líhne
na tisíce zmijí: smrtných střel.

To jsou krby, kde se pouta kují,
v kterých závisť zardousiť chce svět,
a kol hrady, v nichž se vyučují
lidé lidi houfně zabíjet;
chcete mraky zaplašiti zvony,
prosbou, lkáním, sklánějíce tvář?
vzplaňte duchem, celé legiony
oslniť můž' jedné hlavy zář.

Či snad na báj dětskou spoléháte,
na ten věčně uspávavý lík,
v horské skrýši zastánce že máte,
s pláčem doufajíce na Blaník?

Ó těch klamů! Pouze v srdci vašem
světec dřímá, čin to zas a zas,
ale Jiřím, z Husi Mikulášem
nezrekovní loutkový náš čas!

Či snad na ty strmé horské valy,
na těch obrů věkovitý kruh,
na ty hvozdy, jež se v mraky halí,
na vod jarních lomozivý ruch?
jaké bajky nové lidstva době,
jaká hříčka nepatrných slov,
kterou sotva skonejší se robě...
za tím dávno uzavřel se rov!

Bránit-li se nebudeme sami,
pak tu drahou marně střehou zem
horští obři žuly pavezami,
dvěstěletých jedlí oštěpem;
marny bystřin peřestné jsou prahy,
marna nepřístupná propasť mlak —
Čas má křídla; což jsou plži drahy
těm, kdo vznést se mohou do oblak!

Čas v období nové vždy se vrací,
částkou ztracen, částkou letí zpět.
»Děti stráže, k práci, k práci, k práci,
ztratíme-li vlasti, co nám svět?
ztvrdíme-li sebe v lidstva tísni,
co nám byly platny mlat a cep?
co ta skvostná kytka svěžích písní,
vedle ní-li není činů štěp?

Vše, co píle budovala dědů,
vše, co stavěl otcův umný ruch,
bude chrámem, chladným však jak z ledu,
náš-li klenby neoslní duch,
mohutně-li nepronikne v rodě
jeho věčně skvějící se zář,
nevzplanem-li láskou ku svobodě,
Vlasť-li nevzneseme nad oltář.

Běda zemi, kde se jinak děje,
lhostejným kde bohatýr i lid,
o předcích kde kmet tká epopeje,
dětmi však se nemůž' pochlubit,
kde jen honba po chlebě se vzmáhá,
přežitých kde výsad na pořád
dychtiv jeden, druhý vzdát se váhá,
spor množíce, aby třetí vlád'.

Běda zemi, v které lásky není,
svár kde bují klamu na povel,
kde — drť slídy — smýšlení se mění,
plaché přízně lesk-li na ně sjel,
kde jen: »Věř a nebádej« se káže,
»kdo tě šlape, k nohám se mu stel« ...
zemi té Bůh nepodává paže,
aniž přichází jí spasitel.

Běda zemi, jež se zotročila,
požitku již schabil sladký dým,
kolébkou nechť rekův ondy byla!
Kde říš Faraonů, Byzanc, Řím?

kdeže dóžů loď jest stoveslová,
kde hvozd stěžňů moře na ňadrech?
vše čas ve záhybech pláště chová,
či to rozvál bouřný jeho dech?

Jenom pověst zbyla, druhé kleslo,
skráň kdo vlasti zaviti chceš v laur,
vzletni srdcem, zdatnějšíť má veslo
v křídle svém, než onen Bucentaur,
jehož sláva skryta v moře hloubi,
porobených mámivým je snem —
s bezkřídlým se Sláva nezasnoubí,
pohrdáť i králův prstenem.

Nuže, vzhůru, k vědomí a práci,
ať než s rokem vystřídá se rok,
ostřím ducha do prachu se skácí
českých práv a dětí lačný zmok;
vzplaňte srdcem, chladní, vstaňte, spáči,
k dílu, k dílu, každý na svou stráž,
po palmách a lauru nechať kráčí
národa a slávy Mesiáš.

Vyznání.

Aj nádherné jest vykonáno dílo,
jak v Efesu je konal Herostrat!...
Ó vlasti má, ó mladá česká sílo,
to článkem má být zas tvých nových ztrát;
čím po sta let jsi druhdy krvácela,
co vzaly tobě Cáchy, Řezno, Řím,
jen prvkem býti má?... Pryč, chmuro, s čela,
já věřím v ducha, zradě nevěřím!

Dřív vrah, teď syn tvým skvostem, vlasti, hýří
a bez ostychu kal ti metá v tvář:
»Vše klam a mam! Kde vaši bohatýři?
Kde hrdinů jest čin, kde pěvců zář?«
Tak směje se a nepříteli k zdobě
i nás i tebe třísní příkořím;
však vstaneš zas, byť pohřbena již v hrobě;
já věřím v ducha, chvastu nevěřím!

Hle, ve zlotřilé děli samopaši,
že bídnou lží, co ondy vzneslo nás,
že baby byli dědové kdys naši,
a baby mají vnukové být zas;
že posvátné a drahé lidu blány
jsou pouhou lží — jak smutnu tebe zřím —
a zřídlem naší chabosti a hany;
leč věřím v ducha, zlobě nevěřím!

*

Je přesvědčují čárečky a háčky,
je novým věkům nedostižný duch,
ba jako ženy na večerní táčky
se scházejí; ó jaký je to ruch,
kde jeden přes druhého stále volá:
»Já s té!« »Já s té se strany obořím,
co jest nám duch, víc písmena jsou holá!« . . .
Já věřím v ducha, slovu nevěřím.

Co jest mi řádka nerovná či kusá?
Co slova zvuk, co písmen planý tvar?
Co čas, jenž předků za věhlasem klusá?
Mne blaží víc ten čarodějný dar,
jenž křísil nás a sílil v tuhém boji;
já délky veršů v písni neměřím
a nedbám též, kde dělí se neb pojí;
já věřím v ducha, formě nevěřím!

Či barvy dbáti mám, neb skvrny rušné?
Co praví as? Že lépe bylo dřív!
Zda Pegasovo polétání vzdušné
a božský původ poznat mohu z hřív?
Či jiskry oka kusé na podkově,
v tresť zlatozkusnou-li ji ponořím?
Což do barvy mi na záhadném slově?
Já věřím v ducha, hmotě nevěřím!

Žel, vlasti stolec kácí se a drobí,
už její slávy nedbá jun ni muž:
ten lhostejen, ten jed jí lékem robí;
ach, oba v srdce zabodli jí nůž,

jejž vrahem odhozený znova zvedli;
viz, každý dí, až kam ho zabořím! . . .
Leč kdyby ještě hrozněji si vedli,
já věřím v ducha, noži nevěřím!

Jím slavným být chtěl zavilec jen chabý,
jenž na krásu, jíž myslí nedostih',
po lháře mrzkém způsobu a baby
slov nerozvážných černé mraky zdvih';
co věčné však, to záhad zlatou sponou
své srdce zavírá. Já nevnořím
se v příboj zla, v němž jiní bědně tonou,
já věřím v ducha, bajce nevěřím!

Toň, smělče, toň u vlastních záhad moři;
proč vzpíráš se, proč křičíš: »Pomoc, ven!«
Vlasť Česká hrdě na čarovném oři
ti s nebes výše zahřmí: »Zahyň jen,
když bez vesla jsi volil mořem dráhu!
Já polétáním k slunci neshořím,
ty strašidlem buď jiným pro výstrahu!« . . .
Já věřím v ducha, zkáze nevěřím!

Co zhubit chceš, to není časnou vilou
a není klamem vytoužený vid,
vždyť po staletích všemohoucí silou
jak Kristus probudilo mrtvý lid;
a proto vím, že nezrobeno v kradí,
v čem divotvorné zřídlo světla zřím
a zář, již Bůh mé vlasti na skráň vsadí . . .
já věřím v ducha, klamu nevěřím! —

Ta drahá vlasť — nechť v slzách teď se topí,
jak na Golgatě božské matky zjev,
nechť v srdce vniká tisíceré kopí,
nechť šat i hruď i skráň jí třísní krev —
ta vstane zas, ač zběsilosť jí laje:
»Vše zahubím ti, zničím, umořím!« . . .
To všecko lesť, jež sněhem března taje —
já věřím v ducha, zhoubě nevěřím!

Vlasť vstane zas — nechť povalena zradou,
nechť legiony střehou její hrob —
by ztrestala, kdo v její chrám se kradou
a bezcitně ji olupují zdob;
zas vztyčí se, že smělý rouhač ztrne
a zděšen prchne k dálným pohořím,
zkad ukrutenství stále k nám se hrne . . .
Já věřím v ducha, smrti nevěřím!

Nepřátelům.

Již tolikráte smíru jsme si ždáli,
lecč posavade vládne spor a hněv;
pryč máme z míst, kde od věků jsme stáli,
kde za své bytí cedili jsme krev?
To nepůjdem! Však dáme-li vám ruku
a díme-li: »Jsme stejni, brat jak brat,
buď smír a mír!« tu v poplašeném hluku
nám spíláte, že chví se chýš a hrad.

Vždy díte nám: »My nechcem smíru přece,
vy tmáři jste, nás k světlu nese chvat!« . . .
však před těmi svá skláněli jste plece,
již naše světce dali spalovat!
Zda více jste? aj, váš-li zor to věstí,
či klenba čel, či mluvy zpěvný skvost,
či ducha jas, či ostří meče v pěsti,
či lásky žár, či práva výmluvnost?

Proč vždy a stále svírati nás chcete,
proč mocí jímat v těsné kruhy pout?
kdo dal vám práva, samozvanci, rcete,
nám mocí za pány se vyšinout?

či má, jak ondy, se schýleným čelem
syn slávy v lebkách nositi vám krev,
když ještě divocí a nazí tělem
svá doupata jste měli v temnu dřev?

Kdy v našich polích, úlevou jsa práce,
zpěv sladký hlaholil a zvonil rým,
tu praotec váš, ještě duby káce,
zpit medem topor robil k loupežím;
a pro zlatou kdy korunu tam v Rýnu
váš ode druha zavražděn byl druh,
pěl Lumír nám, že Libušině týnu
hruď chvěla se, a krásou kvetl luh.

Když vaši vojvodové Oustí blíže
do ňádra vlasti hrozný vbodli šik,
byl prostý cepař — ono režné kníže —
tím božím bleskem, jenž vám v nitro vnik';
aj, tenkrát Čecha prosili jste kleče:
»Dej milosť nám, jeť ukrutný tvůj tep!«
Brat nevěřil, znalť zrádné vaše léče
a zná je posud, třímaje svůj cep!

Kdy Řím se modlil, míchaje své jedy,
a k meči chabý, neschopný váš syn
k nám s loutnou zrádné chodil na výzvědy,
zrál v zemi Jiříkově slávy čin.
Nám, vaši králové kdy sotva četli,
psal věčné pravdy rolník filosof
a témy lži, jež blínem u vás kvetly,
svál pravdy dechem v hrstku planých slov.

Když u vás v postrach světu rostla kopí,
zrál u nás práce těžký, zlatý klas;
teď cestou k vám se množí pomsty stopy,
leč cestou k nám jde nadšení a jas;
je chcete zhubit nám a směle rváti
a s hlavy věštců strhnout svatých zář?
zda slunce strachem ustane as pláti,
když zpupný černoch obrátí naň tvář?

Vy že jste víc? Aj paží snad, ne duchem,
hle v srdci vlasti zakotven náš kmen,
vy havrani jste na kloníku suchém,
jenž pučel dřív, než padnul ve váš plen;
zda káň je víc, než pěvců vzletné sbory,
již hnízda svíjejí, když voní květ?
my ruku dáváme, vy chcete spory,
my béřeme svou vlast, vy celý svět!

Nu, silou pluků chlubte se a zradou,
však poznali jste, myslím, z letních dnův,
že pták, když v hnízdo ku mladým se kradou,
směs jedovatých ničí mravencův;
a víte snad, že bílý racek nivy
sta žravých zhubí v poli kobylek,
a komoň ušlechtilý šlehem hřívy
v ráz tříští dráždících ho sršňů vztek.

Nás nezastraší dupání a skoky,
leč nad jiné jest ducha zářný vzlet;
teď víc než kovem opásané boky
je pravdou nadšený a mužný ret;

víc hradiště než valy obehnáno
jest právy ovinutá vzdorná hruď,
a v osudu-li černé knize psáno,
že zhynouti nám přece — nuže, buď!

To věřte však, že nepadneme sami,
sto vrahů dříve strhne každý z nás,
my reky slávy vzejdem nad hvězdami
a bez vás bude rodným krajům snáz;
leč vím, že nevzplanulo v boží skráni,
by dravčím bezprávím byl ubit Čech,
jenž duchu lidstva pádném při stoupání
vždy odhodlaně pevným stupněm leh'.

Ten velký vůdce, národy jenž stráží,
on k cíli, věřte, uvede nás sám
a sluncetvornou ukáže nám paží
drah nejjasnější k slávy končinám;
leč vám, jak ondy v Dagonově chrámu
rek Samson — nechť by spoután zas a zas —
ten Babel lží a podlostí a klamů
na pyšné hlavy strhne mocný čas.

Dál travte zlobou života nám číše,
však proudu dějin nepotřísní kal,
ve blankyt duch náš hvězdami se vpíše,
jak ondy světům na podiv se psal;
těch vašich kopí mračna ocelová
čel našich zlatý protkne paprsek,
ne brojem už — plát lidstvu doba nová —
leč myšlénkami skví se pravý rek.

Tož raděj ducha osedlejme oře,
kdo výše vzletne jejich na křídlech,
hrot závodil dřív na Bílé tam Hoře,
teď mečem ducha závodit chce Čech!
Nuž, vzhůru! — Hvězd se dotkla naše čela,
leč kůň váš ještě sirou tepe zem —
vždyť vláčí posud hmoždíře a děla . . .
my lítnem výš, Bůh dej být vítězem!

K práci, k lásce!

To nejde jaro, to jde zima k nám . . .
jak, ještě zima? Dost jí v lebce mám
a dosti je jí kolem vrchovatě,
chci jaro, jež si vykračuje v zlatě.

Však nechci pro sebe ten jeho svit,
chci pro rodný jej kraj a český lid,
by sobě sám a potomkům, svým dětem,
zas mohl čela ovíjeti květem.

Vždyť čas, jenž v rudých stopách hrůzy prch',
kde který byl, květ z českých skrání strh',
ó Bože můj, hle, jak ta tvář je bledá —
a nové růže posud marně hledá.

Však hlavu vzhůru! bděme, střezme zem
a najdem růže své, nechť pod sněhem,
jichž vůně všem zas věčného dá mládí,
jen pracujme a mějme se víc rádi!

České zpěvy.

Buďte vy si hrdi na to,
samozvaní páni,
že vám roste z truhlic zlato,
přílby z nízkých skrání;
že vám pučí meče k broji
v poli místo setí,
a že se vám v stejnokroji
rodí vaše děti.

Máme také něco svého,
kazatelé přísní:
v prostřed lidu ubohého
zřídlo zvučných písní;
v naší mysli krása zkvítá
na čarovném stonku,
kdo k nám vchází, toho vítá
soulad zpěvných zvonků.

Nedbáme těch ostrých zbraní
kutých pomstě k vůli,
ruka boží z nenadání
zlomí vám je v půli;
my však, až se vřava zdýme,
k zlosti vám a k hněvu,
hlaholně ji zaplašíme
zvony českých zpěvu.

České klenoty..

mraky zlob a hněvu neukrotných
českých říše klenotů plá skvost,
jejž — vždy hotov — ostřím zbraní hrotných
bránil lid, když dravčí vášně zlost
soutěskami do země se drala,
prst by ornou, pluh i jazyk brala.

Marno její násilí však přece,
přes hor prahy nesvalí se již —
nechať rovna rozvlněné řece —
jak křižáků horda Ústí blíž,
když ji Češi v řadách, bokem k boku,
ňadry tarasili na sta roků.

Odváží-li po koruně svaté
rukou vraha sáhnouti nám čas,
pak, jak ondy zraky jedovaté,
oslepí mu Karlův klenot zas,
a jak s čela krále Jiříkova
sluncem bude zářiti nám znova.

Nechť jej hanbou třísní podlé davy,
jako dříve uchrání jej Čech;
na špalcích-li znova padnou hlavy,
*táž my*šlénka vzejde v jiných stech,

v koruně pak rubín z české krve
vzplane čarovněji nežli prve.

Svitne k mořím v kraje nových světů,
aby v srdcích lidu, jenž již tlel,
vzkřísil orly nadšení a vzletu
velké matky Slávy na povel,
již by svědky byli u všemmíru,
že vlasť česká vlasť jest bohatýrů.

Že v ní láska svaté žezlo třímá,
z něhož lidstvu věčný proudí mír,
že máť Praha slyne mocí Říma,
že v rej uměn přešel sporů vír,
a že obraz vlasti s koule říše
v údiv září veškerenstvu k pýše.

Meč že svatý, který k svému boku
pásal ondy zbožný vládce kněz,
nepokynul k boji tisíc roků;
že lid živ jest, jako ptáků směs,
která z rána, i kdy kraj se stmívá,
v zlaté zoře hymnus krásy zpívá.

Tak chce národ žíti na vzdor haně,
jež lstí smečku dravou pouští naň,
však též hotov vzíti odhodlaně
v uhnětené ruce pádnou zbraň
a s ní třeba mříti prostřed seče
za koruny lesk a slávu meče!

Odhodlán jest času do osudí
mužně sáhnout za ten otců pych,
nechť vynese smrtný rubín hrudí,
hlavě vínek trnů krvavých,
nebo nejsvětější lidská práva;
vždy mu heslem *vlast* a cílem *sláva*.

Nedá si již bráti drahých skvostův
dvouručákem pomsty krvavým,
ni s čel vavřínových letorostův,
ni píď země nájezdníkem zlým,
ni blan drahých, svědků velkých činův,
ni práv posvátných, ni dcer, ni synův.

Nuže, slávy symbolové svatí,
k nimž se národ se všech tulí stran,
zaskvěte se, nechať hrozí kati,
nechať v rudém moři lží a han
zpupný nepřítel nás stále hrouží —
duch ve vaší záři u výš krouží.

Mocně šine svoje křídla bílá
sluncem obroubená dál a dál:
jedním skrývá věk, v němž zašla síla,
druhým čas, v němž v slávě přijde král,
aby, vámi zdoben na prestolu,
lsti a sváru srazil hlavu dolů.

Lítici by hadí uťal kosmy,
jako ondy slavný Vratislav,
jehož lesku věk nezakryl osmý,
ani lhářů závistivý dav,

a jenž povznešen, jak Achill nový,
říš německou dobyl císařovi.

Zase přijde pomazaný Páně:
zapřisáhne dávný klenot práv,
korunu dá na žehnané skráně,
k boku meč a na plec zlatohlav,
žezlo v pravou, v levou ruku schoulí
věhlas světské moci: s křížem kouli.

Přijde, přijde! Drahý poklad říše
leskem vzplane světu na podiv;
český chorál u vznešené pýše
vlniti se bude do všech niv,
do všech krajů, do hradu i chaty
zvučným hlaholením: »Svatý, svatý!« ...

Zákopníkům přenárodnění.

»Gore ptencem, k nimže zmija vnoří.«

de štvaná klesá laň, tam tíhnou vrány...
Ó příznivý jste vybrali si čas,
kdy zlobou hnán svět prchá z míru brány
a satan zhasiti chce slunce jas...
Proč přišli jste, vy prorokové bludní?
Proč kal jste vrhli v křišťál našich studní?
Proč jedem jitříte jej zas a zas?

Aj, pěkně jste se shodli, chásko smělá,
jak otrhati vlasti outlý květ,
jak schytat pěvců sbor, jichž duše skvělá
jí v úkoj žalu písně hodlá pět;
tak přišli jste, jak vlci s ovčí koží —
ó že vás nezasáhla střela boží,
než vytím svým jste pohyzdili svět!

Vás věru nekojila matka česká;
spíš netvorná, zlo sálající saň,
jež nad hlavou nám perutěmi tleská
a stále žádá české krve daň.
Kéž v národě již vstanou bohatýři:
zde mocný Trut, tam jasný světec Jiří,
a pravdy ostřím rozpolcí vám skráň!

Co chcete zde, vy pánové, ač kusí,
když pro posměch vám svatá naše vlasť,
když otcův mrav, jich hněv i zpěv vás dusí?
Lva lapit toužíte snad v krysí pasť?
Proč v posměch jsou vám předků slavné doby?
Proč prznite jich pomníky a hroby
a děti vábíte jim ve propasť?

Vy Zábojů z nich mít si nepřejete,
leč Vestoňův a rabů chtíčů svých;
vždyť do voznice nepřátely jeté
a do jich stop a do bezedných ryh
nám mocí štvete dorost lidu svěží,
nechť zapadá, vy zrady padlí kněží,
jim za zrcadlo stavíte svůj hřích.

Proč díte jim: »Vlasť nepřátel je větší,
jest slavnější, mdlý slávy synu, viz,
zde každý kámen o tvé bídě svědčí,
tam blaho kyne u bohatých mis,
tam síla jest: vše meče má a kopí,
zde čela znoj jen ostří rýče kropí,
zde prací mřeš, tam válkou vládnul bys!«

Proč přišli jste, když cizina vám více
a vznešenější nepřátelská zášť
a nad vlasť matku vrahů souložnice
a nad hvězdnaté nebe s řády plášť?
Proč přišli jste, proč dlíte, kdož vám velí?
Však Bůh a vlasť a lid vás neoželí,
ba z těch vás dávno proklel každý zvlášť!

Zda volal vás kdos do rodiny Čechů,
nám ku pomoci jíti z různých stran?
Vy sami přišli jste, leč pro neplechu,
a strhali jste obvaz našich ran,
by po staletích ukrutněji zely;
vždyť tu, kdy nejvíce jsme krváceli,
své poštvali jste na nás hejno vran.

Aj, mníte slávou ovinout si čela,
když potřísníte vlasti zlatohlav
a řízu kněžky strhnete jí s těla,
by zrakem svým ji shaněl vrahů dav?
Co Ladou jest, to nebeskou svou září
chtíč rozmete, zrak v chámské zničí tváři
a z paprsků si nový utká háv.

Ó jděte, jděte, vrahů štítonoši!
Co žádá zde váš poběsilý dav?
Snad na věžích zas uviděti v koši
skráň krváceti jasných českých hlav?
Či popírané pálit chcete knihy?
Či v kmen náš sekat věčné smrti líhy
a do zálohy vlkům hnáti brav?

Pryč, chásko, pryč! — hle, kterak vztekem dupá —
před světa hanbou v onu prchni skrýš,
jež ve tmách hostí ducha tvého — supa —
k těm, kdož nám stokrát rvali srdce již;
až drahou vlasť zas ovineš nám mraky,
pak jista buď, pak odkopnou tě taky,
nechť k hanbě své je nyní velebíš!

My dále věrně bojovati budem
za veškerý nám svatý otcův skvost;
což na tom, zve-li nepřítel jej bludem
a závistí-li padá v nemilost;
my všickni: kmet i muž i jun i dítě,
chcem vítězit neb umřít na svém štítě,
kol hlavy zář a lauru letorost!

A ty, zda věříš, krvi naše mladá,
že Bůh a vlasť a národ nejsou nic?
Snad dravčí jed ti v outlé srdce padá,
a pochybnosť zří z jasných zřítelnic?
Zda víc dbáš svůdců vystrojené řeči
než rekovnosti otců, padlých v seči,
jimž ondy stejná zrada vyšla vstříc?

Ó vzmuž se, vzplaň, ty zoro naše drahá,
z těch léček chlebem navnaděných spěš!
Což nevidíš, jak klam jich v nebe sahá,
jak ondy na Sennárské pláni věž?
Ó pryč, ó pryč, než Bůh svou hněvu střelou
vše náhle rozmete, než krví vřelou
svých vůdců platit budeš mrzkou lež!

Zpět! Matce vlasti na srdce vlož hlavu
a slyš, jak smutně děsným chví se snem;
ó braň jí, braň, než luze na popravu
rab vyvleče ji v hrozném pychu svém!
Ó spěš, a křídly nadšeného ducha
ji kryj a chraň a vznes — ó nebuď hlucha —
ty věrna budeš-li, pak nezhynem!

V paprscích myšlének uzrává čin!

V paprscích myšlének uzrává čin,
a písně na křídlech se právo vznáší,
by zřelo líp, co lotři dole páší,
již zbořili nám rodné slávy týn.

V paprscích myšlének uzrává čin!
Hle, jaké růže z českých skrání pučí,
jakmile šumí, perlí to a zvučí,
jak vazby zbavený duch starých vin.

V paprscích myšlének uzrává čin —
již jako skřivan třepotá se v plese,
však brzy k slunci sokolem se vznese,
a čeho toužil otec, spatří syn!

V paprscích myšlének uzrává čin!

Vyzvání.

šik, pěvci, v šik! Dost sladkozvukých bolů,
již vzneste hlavu, vyjasněte zor!
Či nevidíte divném ve chomolu
ta černá mračna valiti se s hor?
co kryto v nich, z vás každý asi tuší,
či má nám lhostejným být onen zjev?
Nuž zlaté struny napínejte v duši,
a chorálem zvuč nadšený váš zpěv!

V šik, pěvci, v šik! Však písně zlatá slova
víc přemohla než ocelitý meč;
či nerozhodla chasa Prokopova
blíž Oustí cizích mečů dravou seč?
či nešel postrach českých ze zpěváků,
když jejich tábor zbožný chorál pěl
a v taktu cepy bušil do křižáků,
jichž vzdor a vztek vlasť loupiti nám chtěl?

V šik, pěvci, v šik! Kruh nepřátel se úží,
lesť skrývá zákopníky všude již;
nuž, bojovníci písně, do oruží,
hruď k hrudi těsni se a k muži muž;

ať jako ondy pokoření kleknou,
kdo trou nás, jedem pojíce svou zbraň,
ať před šípy se vašich očí leknou,
až strachem kopí pustí chabá dlaň!

V šik, pěvci, v šik! Či nezříte, jak třísní
zem otců bohatýrskou zmarná lesť?
lid hyne, spí; nuž probuďte ho písní,
či má ho věčně uspávati zvěsť,
že v době zlé — ač vrcholem již zkouší,
a v každé srdce cizí meč se vryl —
k nám světec náhle přijde na bělouši,
jenž s bojovníky v Blaníku se skryl?

V šik, pěvci, v šik! Ať slunná duše vaše
svým křídlem zaplaší ten planý vzkaz,
nač vyčkávať, až v děsné samopaše
nám zloba na hruď ostří vloží zas?
radš dříve v platví ňadro skryt i plece
a v srdcích bratří nítit svatý žár,
jímž postrašen by v kout se schoulil klece
ten tygr, jehož vždy nám hrozí spár!

V šik, pěvci, v šik! Ty bolůstečky hravé
již nechte spáti v květech veršů svých,
by jako sokol, ne jak ptáče žvavé
duch český vzlét' o mocných perutích
v tu žárnou výš, kam odpažnice vrahů
svůj marně chrlily by smrtný kov,
a nový Žižka na každém stál prahu,
až na loupežný hnali by se lov!

V šik, pěvci, v šik! Zla na démony každý
jak cherub metejte svých písní blesk
v leb synů tmy a závisti a vraždy;
ten vašich čel a skrání čarný lesk
ať straší vše a poráží a slepí,
co zradou skupilo se kolem kol,
buď svatý zápas náš a velkolepý,
a kolik skrání, tolik gloriol!

OBSAH.

	Strana
Co zpívat?	7
Vlasti I. II. III. IV. V.	9—14
Jedno nebe, jedna vlasť	15
Národu	17
Českému severu	18
Praze	21
Naší naději	26
Českým dědinám	28
Vltavě	32
Víškám jihu	37
Česká řeč	39
České písni	41
Pošumaví	43
Trosky Šumavské	46
Do knihy na Ryzemburku	49
Poslání na Slovensko I. II.	51—56
Na obranu mateřštiny	57
Nové písně	59
Zlý čas	60
Chorá sláva	62
Výstraha	63
Píseň českých žen	65
Vědomí	67
Vše hyne	69

Strana
Oloupená 71
Hrdin dědicové 73
Při čtení dějin z doby pobělohorské 74
Lev dřímá 75
Odkazy 76
U Domažlic 77
Zadumaná pověst 78
Upír 79
Jindy a nyní 80
Písni 82
Mlhy 83
Kde domov můj? 84
Hej Slované! 87
U Domažlic I. II. . . . . 89—90
Česká hotovost 91
Při novém roku 94
Vyznání 99
Nepřátelům 103
K práci, k lásce 108
České zpěvy 109
České klenoty 110
Zákopníkům přenárodnění 114
V paprscích myšlének uzrává čin 118
Vyzvání 119

DŘEVORUBEC.

AD. HOBLIK,
KNIHKUPECTVÍ
V KOLÍNĚ.

DŘEVORUBEC.

KRESBA ZE ŠUMAVY

OD

ADOLFA HEYDUKA.

V PRAZE
NAKLADATEL J. OTTO KNIHKUPEC
1882

VEŠKERA PRÁVA VYHRAZENA.

KNIHTISKÁRNA: J. OTTO V PRAZE.

I.

Šumavský kraji plný vnad
a plný lahody a zvěstí,
proč vábí mne to odevšad
v tvé moře kyprých ratolestí?
Proč nad hladinou tvojich vod
a na luhu, jejž doubí svírá,
mé oko ustavičně zírá
krás utěšený chorovod?
Proč po zkypřelém tvojím lůně
a po omšeném svahu skal
mé srdce ustavičně stůně
a v tajemný se kryje žal?
Proč každý sen mé horké hlavy
svou čarnou rukou v rychlý spěch
v nádherných tónech barev všech
před snivý pohled můj tě staví?
Proč, když se východ zlatem nití,
sen onen dále musím sníti,

proč v jara počátku i sklonu,
i když tvé stráně skrývá běl,
vždy před sebou zřím krásu onu
tvých horských pat a horských čel?
Proč hlavu svoji nepokladu,
když myslím na tvých jezer břeh,
na starých sosen vážnou radu,
na hovor olšin, bystřin běh?
proč pohled ten mne sladce mučí,
jak dřív, když prvně duši vlád',
že touze padám do náručí,
jak do jezera vodopád,
jenž přes balvan se střemhlav kácí,
až v perlách život vykrvácí?

Ó kraji rusalek a vil,
kam stále zírá tvář má bledá,
čím pak ti pěvec ublížil,
že mu tvá krása spáti nedá —
že o tobě mu věčně snít
jak broučku v nivě plnokvětné,
když úsměv nebe na ni slétne
a rosy chvějící se třpyt?

7

Mám zapomnít snad les a stráň
a horských starců snědá čela
i luhy, na něž vesny dlaň
svůj pestrokvětý půvab sela?
Mně nelze víc, i kdybych chtěl:
vždyť vše ty pohádky a zvěsti,
jež dýchal keř a slavík pěl,
jsou vrchem všeho mého štěstí;
jsou vrchem tichých písní mých,
jsou perly v zevách mého snění —
a co jsem mimo píseň stih',
to vše — to všecko život není!

Nuž k vám chci, k vám, vy milé kraje,
kde život v milionech žil,
jak bystřina se rozproudil,
a mysl v barvách duhy hraje;
kde pestré květy básní zem
a skvoucí perly plesa ladná;
vždyť hvězdných nebes obrazem
jak ona v světě nejsou žádná —
kde, jako u hojného věna
nevěsta v ždaný svatvečer

dlí příroda vždy zamyšlena
a nedbá lidských knih a věr;
kde v báj se pojí s temnem svit
a hovor ptactva v hymnus krásy —
ó kéž bych všeho na pospasy
moh' u vás útěchu si vzít!

Ó Šumavo! v tvém svatém dómu
chce písněmi se modlit ret
a nad vrcholky šumných stromů
duch skřivánkem se nésti v let,
by v ňádra tvá, v tu kytku krásy,
prostičké písně padla zář
jak slza s dítka lesklé řasy
na matky usměvavou tvář! —

I splněno, po čem jsem toužil:
již štěstím unesen a blah
jak sokol vysoko jsem kroužil
svých písní křídlem po horách,
leč slova matky na paměti:
»kde množství kráčí, tam je prach,«
sám cestičku jsem hustou snětí
v těch hledal sobě krajinách. —

Jak přepodivně srdce jímá
večerní cesta smrčinou,
kde kvítí spí a tráva dřímá
a stromy sotva kštici hnou;
když černa lesa snivé lkání
v proud mění se, jenž běží v luh,
a smolná vůně kyprých strání
pohorský nasycuje vzduch,
když na keře a nízké mlází
a na močálu svůdný klín
své pršky první hvězda hází
a skalin přiostřuje stín,
když jemně tkanou svojí sítí
nám nenadále srdce chytí
a zanese je v jeden ráz
do čarovné své říše zas,
kde klenbu nebes na modravou
duch lidstva stajený svůj žal —
své slzy — nad člověka hlavou
jak hvězdy jasné sesypal;
když ze zpuchřelých stromů kůry
mdlý život svůdně svítá vstříc
a zrakem pohádkové stvůry
ti na ubledlou zírá líc;

když jako démonové kletí
pluk stínů noci na povel
v houšť lesa pojednou se sletí
a zlobu vrže z pyšných čel;
když bájným hradem z temna smrčí
výš holohlavá skála trčí,
jak hledala by, kamo as
by ukryla se v bouřný čas.

Tak srdce sotva citům stačí,
nechť šíří se až v nebesklon,
ať noha stojí nebo kráčí,
vždy ozve se to jako ston;
hned šumí to, hned divně suslí,
hned vzdychání to a hned pláč,
hned zní to jako dvojzpěv huslí,
hned, jak když v hnízdě malá ptač
si v posled ještě pipne chutě,
než hlavu skryje pod perutě.

Aj, pravda-li, co srdce tuší,
že tvorstva šeptající ret
chce vyzraditi pěvce duši
tajemství pověčných svých let?

Či nové divné zvěsti tvoří
a sbírá perly pohádek,
jež skryty v stromů černém moři
a v bílých vlnách ples a řek?

Tak snil jsem — pozdní byla chvíle,
bůh ví, kde toulal se můj hled —
já pravého se minul cíle
a hustou kapradí se břed';
kleč ovíjela moje nohy,
a v skráně tepala mne chvoj —
kam přijdu as, já přeubohý?
Na čele studený stál znoj,
strach ve mdlém uhostil se oku
a srdce bušilo mně v boku.

Kde ustelu dnes svojí hlavě,
a jaký bude as můj sen,
až v kleči té a vlhké trávě
noc dlouhou budu uhostěn?
Kam prchnout houštěmi těch lesů?
zda zpátky? Nelze, kvapí noc —
ó písni má, již v srdci nesu,
ó zaskvěj mi se na pomoc!

A bezvolně se noha meška,
a bezvolně se jitří hled,
mrak jakýs křídla svoje těžká,
jež plna zlatých pruhů, zveď.
Mrak bledne, náhle rostou pruhy,
jak z červánku když vstává den —
a za smrčinou v barvách duhy
vše změnilo se na plamen.

Zda pravdu moje duše zřela?
Ach jakých že to ohňů zář
kol dokola se rozestřela
a nítila mi hruď a tvář?
Paď v podloudnou jsem jakous četu?
Mám prchnouti? Leč kam se skrýt?
Mám zhynout zde, či s nimi v střetu?
Než horalové mohou být,
již kolem ohně večer tráví.
Ó jistě, tak mi srdce praví!
V ráz klobouk do čela jsem vtisk'
a důvěry pln sobě výsk'!

Zpět houknutí se neslo zdálí;
hoj, pochválen buď věčný bůh,

toť dřevorubci nákaz pálí —
než z lýka vzletne rojem much;
a jako holub tíhne v chatu,
kde v podstřeší se někdy zlíh',
tak pospíchal jsem v ručím chvatu,
až mohutný jsem oheň stíh'.

Na pusté octnul jsem se pláni;
aj, zle tu řádil blesk a hrom,
a v děsných větrů potýkání
les proměněn byl na polom.
Kde stoleté dřív jedle stály,
tam českých dřevorubců sbor
svou silnou rukou spalovali
škůdníka Pošumavských hor.

Hned mravenci kol žhavých vrchů
ten lid mně býti připadal,
hned ohnivákem v jisker sprchu
pověčné práce být se zdál;
hned v oheň přikládali kůru,
hned hřebly, jak chtěl práce řád,
vše shrabovali napořád,
až požár vypínal se vzhůru

nad jedle, po vůkolí všem,
že rudly nebe, les i zem;
i zřel jsem v oblaka se vinout
z klád smolných plamenitou klec,
kde v kukli zavitý měl zhynout
zlý zákeřník ten, kůrovec,
jenž cudné lesy rval a strašil,
a jako po silnicích prach,
tak při rojení v děsný strach
po celé Šumavě se prášil,
jenž nejkypřejší hledal kmeny
a nejsvěžejší lesa houšť,
by hůř než vichr rozkacený
ji zneuctil a změnil v poušť.

Hle lysiny, jež tady zřím,
a jichž mé srdce teskně želi,
jsou jizvy, které — ach já vím —
snad nikdy již se nezacelí!
Či milosrdná času ruka
dá kytku svěžích smrčin zas
za Šumavičky skvostný pás
a na hruď, jež teď žalem puká? —

Tak blížím se. Kol nízkých srubů
lehounký jižní vánek vál,
a poblíž starobného dubu
statečný mladý vousáč stál;
byltě lesník to a chasy vůdce —
já skokem u něho jsem byl:

»Bůh pomáhej!« »»Aj pozdní chůdce,
zajisté že jste zabloudil!««

»Ba zabloudil!« »»Nu díky bohu,
že anděl v ta vás místa ved' —
tak mnohý, který nestřeh' nohu,
byl na Šumavě naposled!
Toť kousek odvážný a smělý,
jít bez průvodce v horách těch,
a ten, kdo vyváz', pozdě želí,
že dobré rady neposlech'.««

»Ó, rcete, kudy nejblíž k městu,
a s kým bych lesem měl se dát?«

»»Než na tu vydáte se cestu,
v ten srub zde uložte se spat,

jenž mechem vypěchován zplna
a lepší nežli peřin vlna
je pro toho, kdo práce dbal;
a zítra ukážem vám dál,
vždyť právě chodník vede kolem
až k dráze, jež se krouží dolem.««

»Zda nesmím, pane, s vámi bdíti?
Mé žhavé čelo míjí sen,
chci zřít, jak škůdník ten se nítí,
jenž dvakrát za rok tíhne ven
a za den ničí svými vzteky,
co drahné budovaly věky.«

»»Nuž bděte, nechcete-li spáti;
leč dlouhý bude zážeh dnes.
Nám třeba při něm pozor dáti,
by netrpěl jím druhý les.
Až zora nové ráno zrodí,
pak někdo v dál vás vyprovodí.««

Žár praskal, plameny se slily,
kol nich se muži uhostili

a dumali. »Nuž mluvte přec!«
zas zahovořil myslivec.
»Vy, Javorníku, dneska právě
jest řada na vás, jak jsem chtěl,
zvěst jakous byste sebral v hlavě
a nám ji pěkně vyprávěl,
než dnešní zásoba se sžehne,
a chasa do svých srubů lehne!«

A nejpilnější v práci muž
svou hlavou kývaje mu svědčí:
»Nu, vyprávět-li musím už,
pak nerušte mne nikdo v řeči;
kdo ví, zda vyprávěl bych příště
kdes u jiného žároviště.«

Bezvolně v muže tvář jsem zřel,
ten řídké vlasy s čela shrnul —
rys tváře jak by žalem strnul
a zvolna tuh' a kameněl;
leč na stolec té pevné lice
zlý uhostil se žití spor,
jenž suchou rukou víc a více
do důlku tlačil kalný zor. —

Kol ohně usedli jsme rázem,
ten vzhůru vyskočil a vzplál —
muž vzdych' a před sebe zřel na zem,
a zase vzdych' a započal.

II.

Povím těžkou žití kapitolu
plnou utrpení, plnou běd —
avšak ne, ne — celou knihu bolů,
v kterou sotva paprslek že seď
z mladistvého štěstí smavých zraků,
rychle zaplašen byl křídlem mraků.

Povím vám, jak někdy žití celé
klíčí, kvete, vadne napořád,
až si v posled vlastním listím stele
prostou rakev: totě onen řád,
kterým všecko, jako motýl v šeře
ku plamenu, k poznání se deře.

Však co já žil, ani žitím není;
hojné ostny, pramalounký květ,
perlová to šňůrka utrpení,
kterouž oko rudne, bledne ret,
a to srdce bolestně se chvěje,
zahynout že musí bez naděje.

*

Musí, musí! pomoci mu není,
a přece rádo těká vším tím zlem,
jako jitrem muška jednodenní,
jako smrtihlávka večerem;
a kam vzletne, kam se touhou sehne,
všude sobě vetchá křídla sžehne!

Léto mládí, světla purpurová,
proč že ten váš čarodějný kmit
tolik žáru posud pro mne chová,
že vás nelze pláčem uhasit?
Hoříte mi divým mákem v poli,
že z vás ustavičně oko boli.

Ne, vy sluncem vzcházíte mi přece
tajuplnou cestou vzpomínek,
a čím níž se kloní staré plece,
čím víc sněhu na skráň sype věk,
jež mi lety v úběl jinovatí,
tím sny staré tklivěji mi zlatí.

Vzplaňte tedy ještě jedenkráte:
chci svůj život prchlý znovu žít!
A vy ohně, které kolem pláte,

hleďte hořkou slzu usušit,
nežli ona operlená zmije
srdce mé a bledé líce zryje.

Ano, ano, měl jsem mládí také!
zlatou skříní byl tak mnohý den,
v nějž jsem složil skvosty všelijaké,
o něž navždycky jsem oloupen;
nyní hledí badající tváře
do té skříně jako do žaltáře.

Pusto všecko, prázdno! V každém rohu
zbyl jen žal — já často před ní klek',
ruce spínal, volal k pánu bohu,
aby vzal i tento ostatek;
ale marně čekám po tu dobu,
již ho s sebou ponesu až k hrobu.

Slyšte tedy horalovy spory!
Kdo je zná, buď tich, kdo odjinud
za chlebem neb zdravím přišel v hory,
zapomeň zde cizím vlastní trud;
za hovoru líp se oheň spraví —
vy, kdož hory znáte, složte hlavy!

V horských svahů utěšeném klíně,
kde se krouží železný ten had,
jenž, když odpor v příkrém našel týně,
podloudně se pod jezero vkrad',
jako šelma do okovů spjatá —
stála dříve moje rodná chata.

Prostý domek, z ruly podezdívka,
na ní poval v období čtyř stěn,
bílá jizba — zkrátka jako dívka,
v živůtku když vyběhla si ven,
aby shledlo oko její dvojí,
jak vysoko boží slunce stojí.

Před okénky na východní straně
lípa stála, pěkný štíhlý strom —
zdali soudem božím nebo maně —
v bouři, vichru, vždycky bez pohrom;
v zimě na ní vrány, ale v létě
pěnkavky se kryly v hojném květě.

Povrch chaty nízká střecha kryla,
na niž otec mnohý kámen snes',
by ji Meluzina neshrotila.

nebo vichor nevzal v blízký les,
kde se pod ní v přidušeném vytí
jako vzteklý hafan hodlal skrýti.

Za obydlím vzhůru do návrší
klikatě byl veden mělký žlab,
aby vodu pohorskou, když prší,
a křišťalných bystřin malý slap
hbitě sváděl do studánky prosté
pro všecko, co v také chatě roste.

U pat strání naše byla pole,
z nichž se v létě zlatá nesla zář,
v luhu bílé břízky stály v kole,
jinde buk si šuměl samotář,
jak by churavěl byl v lesní tůni
a pro svěžest vyběh' na výsluní.

A v té jizbě všecko jako ze skla,
stůl i židle, police i skříň,
podlaha i stěna jen se leskla —
kolem do kola ta celá síň
jako z pohádky by byla vzata:
lid říkával domku »pěkná chata«.

Otec můj, bůh dej mu věčnou slávu,
po dědovi domek podědil.
Pyšně nesl temnou svoji hlavu,
třeba jenom dřevorubcem byl;
však co válkou zkusil, žitím prožil,
pěkným zrcadlem si v duši složil.

Přísný byl; leč vše, co sukovaté
na povaze jeho zjevil čas,
uhladily matky ruce svaté,
že, když hněvem vzplanul, zhasnul zas,
když mu ruku ovila kol plece,
šeptajíc mu: »Pamatuj se přece!«

Tu pošinul svoji čapku v čelo,
stáhnul brvy, sklopil temný zor;
co v něm vřelo, v ráz se odmlčelo,
jak se odmlčel kdys Svatobor,
který cestu do Šumavy střeže,
když mu vzali bohy z lesklé spěže.

Zamyslil se, vyšel před stavení,
čapku k polovici čela zved',
a zda se nám v brzku časy změní,

na temena vrchů vznesl hled,
zda jich neskrývají oblak řásně,
a všed do jizby děl: »Bude krásně!«

V létě otec, své když zdělal pole,
do cizí se práce ještě vpřáh',
buďže k chmeli upravoval hole,
dříví štípal v sklářských tavírnách,
nebo silou zmozolené ruky
v klády rubal na Špičáku buky.

Avšak někdy tu ni tamo díla:
sklárny stály, přestal dřevorub,
nedostatek vody měla píla,
mladších lidí všude jako hub;
vybírali, však kdo v horách lení?
třeba v zimě louče ku svícení.

Jindy jedlové si dříví z dálky
domů svážel, lepší vyhledal,
a pak oblé proutky na zápalky
na hoblovce ruče hobloval;
já pak, jak mi vysvětlil a kázal,
plnou hrst vždy v pětistovku vázal.

Když jich bylo v otep, a těch více,
do města se z rána přichystal,
pozorně vše vložil do korbice,
ráhna v ruce, na krk popruh dal...
A když navrátil se v noční šedi,
přines' různou věc a hrstku mědi.

Po hotové práci za soumraku
vedle kočky k nohám jsem mu sed',
se rtů jeho nespustil jsem zraku;
on pak se mnou dětský hovor ved',
až já, skloniv hlavu na odřezky,
dále snil jsem, ovšem líp než dnesky.

III

V zimě bylo krutěj' všemu zvykat;
dni jsou krátké, všude led a sníh,
těžká práce: kmeny s vrchů smykat
nebo dříví svážet na saních;
když Šumava v rubáši se bělá,
tu se ani na chléb nevydělá.

To byl pro mne čas vždy neveselý,
když vzal otec sekeru i brus,
aby spořil často týden celý
pro tři duše skrovný chleba kus;
v takých dobách máti vždy mi teskla,
večer se ji v očích slza leskla.

V témdni dvakrát na cestu se dala,
v bílém šátku hrstku potravin,
k černé žemli sýra nastřádala,
v skalnaté pak hory nesla týn;
přestlala též chudé lože v srubu
z chvoje, ze slámy a z listí dubů.

S vrchů dříví sváženo je dolů
na pokraje splavných lesních rýh;
tamo rovnáno je do čtyř kolů.
Však když vydatnější zavál jih,
a svým dechem počal ledy tavit,
musilo se dříví dále plavit.

Na pokraji potoků těch lesných
stával otec s ráhnem noc i den,
metal dříví do přívalů děsných,
bráně, by jich nevrhala ven
přítěží tou bystřeň zmetešená,
tak že v nebe kvasila se pěna.

Tak ji mají rádi naši lidé;
však když slabne časem její běh,
a v korytě mnoho dříví zbyde,
Černé jezero se pustí v spěch,
aby zastavené stekly splavky
porůznými žlaby do Úhlavky.

Dva měsíce tekou černé vody,
dva měsíce trvá proudný sten;
leč kdo nezná líté jejich svody,

bývá stržen v proud a utlačen.
Kdož zná bystřeň? zdali břehy mezné
zkrotí ji? těch ona nenalezne!

Taká bystřeň blízkou strží hnala,
rozlícená lvice našich hor;
její vášeň pole napadala,
kmeny vlekl s sebou její vzdor,
a v ty luhy v divém nepokoji
na vše strany bila vášní svojí.

Do skal ryla mohutné své tlapy,
balvany z nich trhal její vztek,
vřesný šat i mechovité kápí,
a co na nich zbylo, všecko svlek';
vzdorné sosny ovinula v půli
a jak hračku odnášela v důli.

Však když vody spadly blízkým časem,
tu se zaskvěl náhle dálný luh,
jak když před svatebním hodokvasem
opáše se jonák zdobou stuh.
Rosná krůpěj mezi travinami
skvoucími se leskla drahokamy.

Ach tu šťasten pospíchal jsem z chaty,
abych vše ta kouzla uviděl:
Ostrý vystoup' na zelené paty,
Pancéř kštic v sivých mlhách pněl,
a kol něho spěly oblak davy,
jako žal kol zadumané hlavy.

V pravo ale temném na Špičáku
a Jezerní stěny na jedlích,
tam, jak ostříž v hnízdě zpěvných ptáků,
věčně hvízdavý se vichor líh',
aby bouře nájezdníky sbíral
a ty naše kraje rval a týral.

Věru z ňader Šumaviny z dáli
žalostný se ke mně povzdech nes',
její boky — nebetyčné skály —
její kštice — věkovitý les —
vše se chvělo, jako bouře zdmutím,
horských prsou těžkým oddechnutím.

Zdál-li hvozd se její býti skrejší,
byly luhy její sadem snad;
a když přišel někdo hovornější,

děl, že na Ostrém má skvostný hrad,
jehož skryté věže v nočním mraku
obrovitě rostou do oblaků.

Tam prý za teplejších nocí v jaru
pláče nad zaniklou slávou Čech
velké slzy skalin do poháru,
jichž usušit nemůž' slunce žeh,
jež lid vůkol jezery zval v bludu,
já slzami samoty a trudu.

Krásná byla Šumavička moje,
když se v slunný přioděla háv,
sýkořic když zlíhly se v ní roje,
do dřev klepal dlask a krutihlav,
a kdy sokol, mladým pokrm nesa,
nad jedlemi kroužil do kolesa.

Krásnější však pro mne bylo mnohem,
když, mlh neprůhledných zcela prost,
mladý měsíc s dvojatým svým rohem
v úplňku se vzmáhal zlatý skvost,
a některé hoře do úžasu
v jedlích tkvěl, jak topas v dívčím vlasu.

IV.

Chata naše stála družek prosta;
jen když v létě rozhledla se v dál,
znaveného přivábila hosta,
poklady jenž hledat pospíchal
hlavě buď, či srdci pro úlevu
do těch hvozdů plných ptačích zpěvů.

Opodál však na Ostrého boky
různá chatka sobě všelijak
odvážnými po kamenech skoky
vyškočila jako mladý pták
na bidélko v malované kleci,
aby blíže nebe byla přeci.

Chýží v středu sklárna — čas ji bořil,
každý její kout jen z prken zbit;
za to panský dům tím víc se šňořil,
čím víc chudnul pracující lid,
nuzný sic, leč upřímný a tklivý —
jej že pán? — ne, ne, on pána živí.

Tak to bylo — myslím, posud že je,
bůh ví, kdo té ráně najde lík;
propasť bídy u nás zkázou zeje,
do ní klesne i ten svobodník,
konečně pak i ta drobná bída
padne v ranec fabrikanta žida.

Však kam bočím! musím ruče zpátky
z odlehlejších domků v jeden skok
do přístěnku rodné svojí chatky.
Nad hlavou mou šestý prchnul rok;
nutno z knihy boží zvednout tváře
a cvičit se v pravdách slabikáře.

»Milý hochu,« pravil otec kdysi,
»dosti dlouho jako chmel jsi rost',
který neuvázán dolů visí,
podpory a hladké tyčky prost;
divé výhonky též zříznout třeba,
chceš-li poctivě si získat chleba.

Třeba věru nechat lelkování,
prostý dětský chvást a dětský čin:
na jahody běhat v sklonky strání,

na přikyslé plody ostružin;
pojď, já přes les, pastviny a pole
novou cestu vyšlapu ti k škole.

Nač tu žít, jak veveřice v chvoji!«
Řek', a již již brali jsme se ven,
otec ve svém obyčejném kroji,
já jak do kostela vystrojen;
matka s námi, ale zpět šla brzy —
já i ona v očích plno slzí.

Cesta byla dlouhá, ale schůdná,
ve škole jak v oulu mladých včel:
»Hleď, synáčku, zde moudrosti studna,«
pravil vlídně starý učitel,
když mu otec, proč jsme přišli, svěřil,
a dvakrát mne okuláry změřil.

Sedl jsem si větších hochů v blízku,
jak by střízlík mezi vrabce seď,
a jak otec někdy v rubanisku
zůstával jsem vždycky přes oběd;
k večeru však v úkryt rodné chatky
s jinými jsem dětmi chvátal zpátky.

Se mnou domů, do půl cesty právě,
z nedalekých domků chodil hoch,
plno bajek v potutelné hlavě,
a kdo s ním se dali, všecky zmoh',
povždy trestán. Z bázně půl, půl z žele
vzal jsem povržence za přítele.

Co ten věděl přepodivných zvěstí:
kde a kdy se otevírá zem,
a kdy ďábel stává na rozcestí
v létě nad Čertovým jezerem,
jak vyplatil vodník drvoplavce,
a jak se kdos změnil na krkavce!

Jak prý na Třízubci v bouře děsu
ďáblové tři v karty chodí hrat;
a kdo prohraje z těch hroznych běsů,
perutí prý v stěnu musí prát,
která kolmo do oblak se vzpíná,
nad hladinou vodní Plekenštýna.

Až ji zhrotí, Šumavu prý celou
na ráz zmele děsné bouře skřek,
strmé hory do lože se vstelou

*

bystrých proudů, do všech struh a řek,
a vše srovná vichrů děsná četa,
pak prý bude brzy konec světa.

Což to byly pro mne světy nové,
v nichž jsem prosnil každou téměř noc;
až kdys hříšníky jak prorokové
dokona mne zabral v svoji moc;
ať jsem jak chtěl popud srdce dusil,
co on chtěl, já vykonati musil.

V.

Ze škol málo užitku mi bylo;
za to však jsem věděl v jarní čas,
kde se jaké drozdí hnízdo krylo,
kde má pěnice, kde konipas,
jak se napodobí ptačí křiky,
a kterak se líkne na stehlíky.

Brzy do školy jsme šli jen spoře;
řekli jsme si jenom, kdy a kam,
a hned ráno brali jsme se k hoře
na brávníky k skalním trhlinám,
anebo jsme sýkor četné hloučky
na lep chytali a na obloučky.

Jak tu viseli ti nebožáci!
Leč když já se zachvěl, smál se druh:
Kdyby žili všichni tito ptáci,
na chléb by nám klásek nedotuh',
snad že bychom všichni, starý mladý
ponenáhlu zahynuli hlady.

Tak mě učil, a když přišly mrazy,
už jsem zapomněl, co stesk a pláč,
chodívaje v houštiny a v mlázi
tažné pěvce chytat na roháč;
ale doma bedliv jsem si vodil,
jak bych nejpilněji v školu chodil.

Časté bylo otce varování,
častý jeho hněv a častý trest;
než jsem lávku přešel vzhůru k stráni,
vše jsem zapomenul na ručest,
také máti skryla hrstku zlého
dvěma slovy: »Máme jediného!«

A tak nedělo se mnoho lépe;
otce slovo na dětinský hřích
často marně naléhá a klepe —
mně zvěst o strašidlech hochových
tak utkvěla v duši přehluboce,
že jsem se ho více bál než otce.

Však mně také hrozil častokráte,
nepůjdu-li, že mne poblíž vod
za soumraku cestu domů zmate,

světélka že dá mi za průvod,
doubraváka s zelenými vousy
nebo hýkadlo, jež lidí rdousí.

Tu kdys jednou zimy při oddechu
v haldy sněhu dýchal mladý jih,
ze školy jsme prchli v ručím spěchu,
na panáky svalovati sníh,
a hned zrnu klestili jsme drahu
na chaloupku u horského svahu.

Podál chatky vedla sporá stezka,
vedle planých růží květná mříž,
vprostřed šedě obarvená deska,
na ní jméno, příjmení a kříž,
jak je horal podél cesty staví
těm, jež pán bůh zemských útrap zbaví.

Jiním obalené šípku pruty
opínaly skrovný pomník ten,
jak by na ně diamanty vsuty,
tak v lahodném slunku hrály jen,
a to prkno zpuchřelé již cele,
jak by zasazeno do úběle.

Sotva druh můj keř a desku shledl,
děl: »Hle, jaký k hrudování cíl!«
A již kouli uhnětl a zvedl,
rozpřáh' se a v desku udeřil;
vzdychlo prkno zpuchřelé jak v bolu,
a dřevěný pomník padl dolů.

Druh se smál, já s ním; tu v pláči, křiku
malý dívčí andílek se zved',
bolné naříkání v rudém rtíku,
lomil ručkama a tak si ved':
»Matčin pomníček mi vyvrátili,
ach můj bože, ach můj bože milý!

Kam pak já teď večer chodit budu,
s čím se těšit, s kým že hovořit?
Proč jsi mně radš neposlal tu hrudu?« —
»Jestli chceš, tu můžeš ještě mít!«
zachechtal se soudruh, blýsknul zraky,
a zavolal na mne: »Házej taky!

Házej, házej, k čemu tolik fňuku!
Hrudka neuškodí, to mi věř!
Který dříve? kdo má lepší ruku?

Ty jsi hloupý! Vidíš, takhle měř!«
Však než dítko nová stihla rána,
jinou paží paž je ukována.

Otec můj, sníh na prošedlém vlase,
bleskem pokuty již rádce stih',
ret se hněvem chvěl a tuhnul zase,
mrštil druhem mým; ten když se zdvih',
lál a soptil, a již ruka smělá
ledem hnětla střed otcova čela.

Leb i líce zalily se krví,
a já v pláči k nohám se mu vrh',
úpěl, štkal, až otec zjasniv brvy
děl: »Jsi trestu prost, tvůj svůdce prch';
kéž ta rána k tvému, k mému štěstí
poslední jest, již mi pro tě nésti.«

Šli jsme domů, otec s kleslou hlavou,
již byl šatem z nouze obvázal,
sekeru nes' svojí rukou pravou,
levou chvějící mou ruku vzal;
nemluvil, jen před sebe se díval,
vzdychl si a smutně hlavou kýval.

Byloť hůře, než se zprvu zdálo:
led zasáhnul ostřej' v čela kost;
povždy víc, ač z počátku jen málo,
jitřila se rány hlubokost,
až konečně matky stálou péči
vyváz' živitel můj z nebezpečí.

O škole již nebylo víc zmínky;
však když otec odcházival v les,
také já šel z učazené sínky,
abych těžkou sekeru mu nes',
abych malé samotěžky smýkal
a na perný chléb té práce zvykal.

Doma otec často při kahánku
do uhnětlých rukou hlavu dal,
zprvu na tiž temena a spánků,
později' na závrať si stěžoval;
však i toto prchlo za čas krátký
a jen zřídka vracelo se zpátky. —

Neslyšel jsem více o svém druhu,
otec jeho trpkou bídu třel,
byl prý plný soudů, plný dluhů;

a když za jeseně vyhořel,
pravili, že náhodou to není,
chtěl prý spíše dostat pojištění. —

Nerad čistím prahy jiných domů,
aniž zrnko hledám v koši plev;
něco závist přimýšlí vždy k tomu,
něco škodolibost, něco hněv,
něco pravdy samo se v to tlačí —
letu pravdy sotva mysl stačí.

Z našich hor však přesídlel se starý,
s ním jak nelze jinak, také hoch;
dostal list a k tomu pečeť z fary,
tak že v městě chleba prosit moh',
tam prý však — nu v smrti jed je lékem —
vychytralým stal se podloudníkem.

Nelze, nelze! Zpěvy skřivánkovy
nenesou se v nebes modrou říš,
zní vám to z nich výčetnými slovy:
Proč ty horské luhy opouštíš?
proč ty hvozdy a ty skály lysé,
když my šťastni k nim zas vrátili se?

Zůstaň s námi! Proč v ty kraje cizí?
Doma lepší chýž než jinde hrad;
než se vrátíš, snad ty stezky zmizí,
kudy jsi se za svým štěstím krad';
než tě touha po návratu chopí,
snad zde nenalezneš ani stopy.

Kámen zvětrá, kmen i chýžka zetlí,
vyschne batolivý luhů zdroj,
a v to křoví, při němž jsme se střetly
s duší tvou, snad vosí padne roj,
víření jich dotíravých davů
uštkne vzpomínek tvých plnou hlavu!

Ach, jak se tu všecko k srdci tiskne,
s bohem dává, volá nazpátek!
Sotva slzu utřeš, nová tryskne

ve mdlý zor! Tak před otcem jsem klek',
plakal, prosil, volal k hospodinu:
»Ach nechte mne tady, jinde zhynu!«

Také otec utřel slzu s oka,
pláč bych jeho nezřel, čelo vznes':
»Dítě,« pravil vzdychna ze hluboka,
»k tvému dobrému to jistě, věz;
jestli s boží neuhneš se dráhy,
já i matka přijdem k tobě záhy!

Vezmi si mne jenom do paměti:
paže zpracována na mozol,
vlas jak sřín, kdy stížil černé snětí,
křehká plec, jak na divizně stvol;
nebude lze chodit dlouho v horu,
pán bůh mně tě poslal za podporu!

O stonek však nelze opříti se:
z mysli tvé buď růže, z těla strom;
pohleď znova na mé čelo lysé,
lepší druhy vol si v žití tom,
by z nich žádný neměl tolik v srdci,
by moh' kámen zas v mé čelo vrci!«...

Co jsem cítil, nepovím; zda mohu?
povím jen, že, než jsem dál se bral,
v prachu otcovu jsem objal nohu,
bych ji žhoucím retem zulíbal;
děl jsem, pokojnější potom mnohem:
»Nuže tedy, pojďme s pánem bohem!«

Šli jsme kolem šípku, domku blíže,
kde dřív onen skromný pomník stál,
a já bázliv, oko v křoví hříže,
viděl jsem, jak šíp je obrůstal;
pěnice v něm křídlem třepotala —
snad že hnízdo tam si budovala.

Soudruh její na pučícím prutě
stálý rozhovor s ní zaváděl:
»Počkej, ještě jinam zavedu tě,
mnohá zátiší jsem uviděl;
nebyli jsme, moje zlatá, všude,
vyber sobě, kde se líbit bude.

Půl dne dále ukážu ti sady,
živý plůtek z jasmínu, jen věř!«
Ona zase: »Zůstaňme už tady,

mně se právě líbí tento keř;
zde nám malou rodinečku naši
ostříž ani liška nevyplaší.«

Bylo mně tak smutno v dětském prsu:
jako bleskem rozpomněl se cit
na děvčátko, ano k tomu trsu
za matičku šlo se pomodlit;
rázem v mysli mé ta růže malá
krásněji než tenkrát rozkvétala.

A když v úval kráčejíce s chlomku
šli jsme právě na tu její chýž,
otec ohlíd' se: »Tam v onom domku
malou Lidušku mi odprosíš;
příkoří jí učiněné kdysi
stále pomstou nad tvou hlavou visí!«

Vešli jsme. Když hovořili staří,
šel jsem k Lidce, sklopiv hlavu níž,
a jak oheň by mně hořel v tváři,
prosil jsem ji: »Odpusť! Odpustíš?
Až se vrátím, vše ti vynahradím
a do šípku pěkný kříž ti vsadím!«

*

Dítko pohledělo v oči dítku,
bílým zoubkem usmálo se vstříc:
»Tobě věru neučiním výtku,
tys mně přece neudělal nic;
tvoje sněžná koule v konec ledna
nestihla mne tenkrát ani jedna!

To byl jiný. Lehká bud ti cesta!
Až se vrátíš, zajdi zase k nám;
jestli kříž pak přineseš mi z města,
pěkný věneček ti uchystám:
všecka naše kvítečka v něm budou,
doprostřed pak stužečku dám rudou!«

Tak jsme hovořili — šťastné děti! —
Jednou ranou zapomenut žal,
až pln odvahy a předsevzetí
za otcem jsem dále pospíchal;
a než hory ztrácely se v páře,
byl jsem učeníkem u řezbáře. —

Těžký rozchod obou, smutná slova —
večer zlíbal mě; však než jsem vstal,
bral se domů, loučením by znova

těžké srdce synku nedělal.
Ach, můj bože, co jsem všecko zažil!
Pracoval jsem, modlil se i snažil.

V neděli, když zvonů ztichly hlasy,
na nejvyšší pahorek jsem šel,
přes zelené sady, zlaté klasy
k Šumavským rájům pohlížel;
ať jsem co chtěl myslil, co chtěl konal,
z touhy po nich jsem se nevystonal.

Sen když sklopil operlená vička,
viděl jsem se v rodném kraji zas:
stříbrotoká vítala mne říčka,
luh sta oček otevřel a žas';
v předsíni pak obílené chatky
na prsa mne tiskly ruce matky.

Viděl jsem se s otcem, prostým žele,
zřel jsem, jak se usmál v štěstí zjev;
leč na jeho poraněném čele
rudla posud dávná ona krev —
on však tajně složil hlavu v dlaně,
by ji utřel, jakoby jen mně.

Viděl jsem, jak v šipku růže kvetly,
v něm pak místo desky nový kříž;
pod ním dvě se oči s mými střetly,
a rty malé děly: »Pohledniž,
jak náš keř v té rozbujené zemi
obalen je celý pěnicemi!«

Vše jsem viděl; však když ráno mladé
zlatým šípem zahnalo mi sen,
zase pusto bylo všade, všade,
jen ne v srdci — ach, kde čas je ten?
Ted i v srdci pusto, vale, vale!...
Vy se chcete bavit, tedy dále. —

VIII.

Přišel čas a v čase přišla doba,
z cizích krajů vrátil jsem se zpět:
jako kuře, když je stíhá zloba,
pod křídla jsem rodné chatky lét';
a zas u šípku tam na návrší
jako kdysi bodlo mne to v duši.

Vzpomněl jsem si na všecky ty sliby —
však píd před domovem je ti hej;
znáť to, myslím, každý bez pochyby;
všecko volalo mne: pospíchej!
Co jsi někdy slíbil tu a tamo,
až okřeješ doma, přijde samo.

V ráz jsem zdvojnásobil svoje kroky,
přeběhl jsem keř i nízký svah,
a tak jako přede čtyřmi roky
políbil jsem zápraží a práh;
všel jsem v síň — a při shledání zase
radost duše v perly změnila se.

Na tlukoucím otčíkově prsu
bujnou sněti pojednou jsem vzrost',
jak když při vadnoucím růže trsu
od oddenku žene letorost —
na srdci však matičky své milé
vypučel jsem v lásky květy bílé.

Ach, jak sestár otec můj, ó bože!
Srdce jeho tluk mne v duši ryl
jako čepel dvojostrého nože,
když chtěl mluvit, ale nemluvil;
jenom jeho rty se slabě chvěly,
a na brázdy líce slzy sjely.

Byla radost v slzách, žal i stáří,
bylo oddechnutí, leč i vzdech;
vždyť se leskly v slunka zlaté záři
pozdní rosou v žlutých lupenech;
až když jimi moje čelo skropil,
znova jsem se k celování vzchopil.

Avšak ústa — ústa byla němá!
Každý ví, že tam, kde kypí cit,
srdce k hovoření slova nemá,

ret že na rtu visí štěstím spit,
že se jenom v řase perla blýská,
a paž dvojí k ňádru ňádro stiská.

Tak i my, když v chatce při shledání
vše nám hlavou tíhlo jako sen,
dotknuvši se křídlem trojích skrání;
máť jen šeptla: »Pán bůh pochválen!
že tě naše duše ještě líbá —
však již stáří hlavy v rov nám shýbá.

Pán bůh pochválen buď, že jsi v čelo
dobře složil, co jsi jinde zřel;
že tvé silné mládenecké tělo
stesk a žal a nátisk nepotřel,
že tvé líčko v tuhé práce střetu
neuvadlo na počátku květu.

Pán bůh pochválen, že v plném zdraví
poslal tě nám znova v prázdnou chýž;
smutno zde, když prostřed zimní vřavy
otec v lese tráví, povždy tíž,
a ten život trpký, zlý a vírný,
sotva chleba nese do špižírny.«

Nač mi líčiti, co všickni znáte:
že když večer zrudnul nebe lem,
matce, otci v hodince vždy zlaté
vyprávět jsem musil pod stromem
na lavičky rozkypělém drnu
vše, což nyní sotva v slova shrnu.

Za dne však, tu s nachýlenou plecí
v lipového dřeva v obdobnost
rozmanité řezával jsem věci;
ty se líbily, můj obchod rostl',
tak že pro dům nescházely více
ani potravina ani pice.

Záhy z jara zdělalo se pole,
v létě pěstoval se lán a luh;
v podzim z habři řezával jsem hole,
po nichž v městě největší byl ruch,
různé hračky, stojánky a rámy
rozmanité, no, však víte sami.

V zimě smýkali jsme náklad saní,
v také robotě z nás každý stál:
za to paliva a lučna stlaní

dostal každý tolik, co si přál;
neboť v zimě, zaváta když cesta,
nejdem s hor, k nám nikdo nejde z města.

Třeba tedy pro potřebu denní
také denní vydělat si plat;
sic jak síla hasne, ruka lení,
počne oko světem zevlovat,
žádá to a to, zprv jenom želi,
a pak žebře, robit nemůže-li.

Chodili jsme tedy s otcem v hory;
šetřil jsem ho, nechtěl doma být,
marny všecky moje dohovory:
»Nech mne,« říkal, »což mám doma stlít?
Bouř a mrazy neuškodí dubu,
řezbě ty jsi zvykl a já rubu.

Znám já cesty zasněžených strání,
každý průlom, každou úboč znám;
ve svých samotěžkách při smykání
mladým hochům hanbu udělám;
jen když v saních hlavu nazpět kladu,
zůstává mi dél než třeba v zadu.

Vždy to ještě časem v lebce hučí
od těch dob, však víš — no sen je sen —
jak když vítr probíhá skrz bučí,
nebo proud se vzpírá přes kámen;
jinak opru statně plec i nohu,
zkušenosti sílu pěti zmohu!«

A jak říkal, tak to chodívalo.
Vím však, že by rád žnal každý z vás,
co se zatím z malé dívky stalo,
kdy a jak jsem slib svůj splnil as,
jímž mě svázal andílek ten rusý —
přiložte, já zatím oddechnu si.

IX.

Delší čas tak dlel jsem v rodném kruhu;
leč v tu chatu, naší opodál,
v temných olších skrytou, pokraj luhu,
na besedu jít se ostýchal,
třebas večer někdy chvíle dlouhá;
bránil stud, ač vábila mě touha.

Od matky však znal jsem toho dosti,
o všem napořád jsem zpraven byl,
co se dělo v mojí vzdálenosti:
věčný svár se tamo uhostil;
sousedk vůli nevelkému věnu
mladou sic, leč hněvnou vzal si ženu.

Hezká byla, pěkně šatila se,
ale v zlém a černém srdci svém
za léta i zimy, v každém čase

zle činila s outlým sirotkem:
všecka práce, lehká, těžká, líté
padla na to přeubohé dítě.

Skrovného jen přála oddechnuti
čtrnáctý když obrátil se den,
z ustavičné práce, těžké suti
směla dívka vyběhnout si ven
ne odpůldne k návštěvě, jak chtě
ne, jen dopoledne do kostela.

Hynulo to dítě přeubohé,
zapadalo v slzách víc a víc;
otce útěchy té křivdě mnohé
vyšly tajně jen a zřídka vstříc.
Když však v horách robil, kdož byl
ubohé té duši před macechou?

Žádný, žádný, ni ta slza drobná,
padající na unylou tvář,
v lůžka prostěradla neozdobná,
pápěrkový jenom na polštář.
Mnoho asi, trpitelka malá,
zlých a trpkých nocí provzdychala!

. jarem,
a dnes,
ich srdci zár
nepovzn
out svým
y nezdne

vé na
, tam kde
mi v
těla, zda
edla se ruče
em do nám

klo k sobě,
udků všech prost.
že době
čnost;
spolu
olu.

na rozcestí v keři sám a sám
plných poupat v bujné letorosty
postavil jsem památník ten prostý.

S horkým čelem pospíšil jsem za ní —
a když s obětí kněz hotov byl,
dada všemu lidu požehnání,
stydlivě jsem k ní se přidružil.
Vykřikla — pak ruce jsme si dali
a v hovoru domů pospíchali.

Ó můj bože! kterak bledá byla,
když hleděla v chrámě na oltář!
Však když mé se ruky uchopila,
jakoby jí krví polil tvář —
oko žaslo pod klenutím čela,
ale ruka zimničně se chvěla.

Vše jsme sobě řekli, co již znáte,
čím nám oči ztopil časů tok,
co nám snese as to léto páté,
a vždy vlažnějším byl chůze krok;
všecko přešlo, my hned šli, hned stáli —
lidé nás, my jich si nevšímali.

Příroda, ač oživena jarem,
ustrnulá, mrtva byla dnes,
snad že prahla našich srdcí žárem;
ani pták se k nebi nepovznes',
nebo bál se vzletnout svými vesly,
by jej naše vzdechy neodnesly? —

Vcházeli jsme právě na cestičku
vinoucí se k chatce, tam kde šíp;
ona jenom hořela mi v líčku,
a když ptát se chtěla, zda svůj slib
vykonám as — ohledla se ruče —
a padla mně s pláčem do náruče.

Také mé ji srdce tisklo k sobě,
ret spěl ke rtu předsudků všech prost,
duše vzplanuly, a v téže době
patřili jsme sobě na věčnost;
a pod křížem modlily se spolu
naše duše vyprostěny z bolu.

Od té chvíle v léta teplé doby
byl ten kříž vždy naší dostavou;
usedli jsme v keře vonné zdoby,

kvetouci nám mile nad hlavou,
měnice tak dvojích srdci vzdechy
sladkým rozhovorem do útěchy.

Týraného srdce žalování
zulíbal jsem těšením, sám blah,
až jí bledé líčko z nenadání
z kmentu přeslo v čarodějný nach —
a ta její očka, slzou chorá,
jasnila se jako mladá zora.

Jaro duše, štěstí první dítě,
sletlo na mých přání záhonek,
a mé srdce v zlaté slunka sítě
lapeno jest jako skřivánek,
jemuž vzduchu křišťálové vlny
v prsa vlily pohár písní plný.

Ve snu, v práci, všudy byl jsem u ní:
jakýs sladký, nevýslovný žal,
ukryt v její očí teplé tůni,
slavičí své písně klokotal;
však když spatřil, kterak smutné byly,
slét', by slzami ho neulily.

Všude srdce tíhlo v její svody,
ale snem prchlo do mýtin,
jemuž v piti na hladině vody
objevil se temný orla stín;
avšak okamžikem v její kráse
duše moje opět kochala se.

---

*

X.

Čím víc k Lidce roztoužen jsem vcházel,
tím víc jasnil se mých prsou chrám,
jakoby veň skvoucí hvězdy házel
s modré svojí řízy pán bůh sám;
však ve hvězdném kruhu na oltáři
ona stála v červánkové záři.

Hořce vínek rudý se své hlavy
s jemným usmíváním na ústech
vstříc mi přinášel krok ostýchavý;
ňádro její tichý vlnil dech,
až mi vše, co tak se v snění dělo,
v skutečnost a v život přejít chtělo.

Jinak všecko teď se na mne smálo,
jinak potok šuměl, hložec kvet';
postůj slunce, děl jsem, ono stálo;

ptáče, pěj mi, a pták sletěl v snět;
horo, šumiž, a les plný šumu
zpíval svoji kouzelnickou dumu.

Znělo vám to jako varhan zvuky,
jako houslí sladký sten a vzdech;
větve zvučně v suché bily suky,
v tajemný se ševel pustil mech;
milý nápěv z kyprého zněl vřesu,
jak by rusalky se nesly k plesu.

A tak příroda, jak kdyby živa,
ke mně hovořila, srdci vděk;
skála rostla, zdobila se niva,
Ostrý chmurnou svoji čapku smek',
vítal mne a děl: No, vy mé děti,
zdali pak si můžem rozuměti?

Nedotknuté lesy cudné krásy
kývaly mi prstem: Pojď jen blíž.
Znáš-li pochybnosti duše bludné,
božské zázraky zde uvidíš,
chceš-li pohádky a drobné zvěsti,
zde jich na sta v každé ratolesti.

Každá touha zanesla mne k hvozdu;
z jitra v soumrak do hor jsem se dal,
abych poslech' písně mladých drozdů,
a sám dítě s dětmi požvatlal,
uče se, jak ten, jak onen hvizdá,
když ho peruť u výš nese z hnízda.

Dal jsem hlavu do kyprého vřesu,
jak ji dítě dává v matky klín;
mocná jedle skály na útesu
prostřela mi nad ní baldachýn,
já pak z šedi skal a z hvozdů šera
tajemství jsem sbíral tisícerá.

Ach, můj bože, což jsem z toho stánku
shledl různý Šumavičky skvost,
a co písní, jako z polospánku,
zapěla mi její milostnost!
Každá píseň perla, jejichž příval
ani ten váš lid by nevyzpíval.

A co divu, když mi v polosvitu
vzácných skvostů otevřela skrýš,
z nížto blesky myšlének a citu

projely mou duši křížem v kříž;
a já, bloudě úbočím a lazem
prohlížel jsem obraz za obrazem.

Viděl jsem, jak dub své statné zrůsty
v jedno spjal a k prosbě vzhůru vnes',
les jak celý zelenými ústy
chvalozpěvy šeptal do nebes;
kterak hora zamyšlena stála,
a bystřina dětinně se smála.

Viděl jsem, jak stěna při jezeře
svojí patou sestupuje v hloub,
tak že vzhůru trčí v pološeře
jako přemohutný nebe sloup,
jejž obloha vzdorně nazpět tlačí,
a v tajemném zrcadle se zračí.

Viděl jsem, jak k Jezerce v hloub vody
lehkou nohou stoupal luny svit
do paláce přes skalnaté schody,
až je oba křišťálný skryl štít,
o který, když slunce ráno vstalo,
na sta zlatých šípů polámalo.

Zřel jsem v chomolení nad hladinou
chrostíků a zlatokřídlých much,
po nichž, úkryt síti dlouhou třtinou,
vymrštil se rudoskvrnný pstruh,
a kam spadl, odtud k skále lysé
lesklé kroužky v kruhy šířily se.

Viděl jsem, jak bělostného rouna
sběhla vlnka plesa na pokraj,
jako sem tam radosti se šplouná,
že ji vánek hraje na šalmaj;
leč jakmile přestane a lehne,
že mu u výtoku do skal vběhne.

Viděl jsem, jak nad hlavami smrků
husi divých táhnul valný klín,
které síla ocelitých brků
severních zpět nesla do končin,
až pozvolna znikal řad ten dlouhý,
jako bliže hrobů lidské touhy.

Viděl jsem, jak při modlení stromu
sivozraká noc kráčela s hor,
ukrývajíc šerou lišku v lomu,

v mlází srnky, v křoví ptáků sbor;
až posléze na skalisku stála
a své ruce na kraj pokládala.

Šumavina prsa zkamenělá
jemně dýchat zřel jsem; její vlas
nes' se vzhůru, každý jedle stmělá.
Bylať plna nejluznějších krás;
oka její, jezera, jak studna
povždy krásná, půvabná, až svůdná.

Smolná vůně borovic a jedlí
v šedých vlnách vystoupila v jev;
v šumný hovor, který stromy vedly,
vpadal rozmanitý zvuk a zpěv;
a z těch krás a z vůní sladké tísně
hlatily se v duši drobné písně.

Vázával jsem kytice z těch písní,
jež mi v ňádru kouzlil starý hvozd,
jež šumělo pleso u vln tísni,
jež mi s hrdla střásal bratr drozd,
linduška, ta šveholící duška,
sestra má a pěnkavčina družka.

Vázal jsem je, popěvky ty drobné,
ji je nosival — kdež teď můj zpěv —
hrávaly v nich věru barvy zdobné,
divila se — bylať v nich má krev,
bystřin zvuk, dech kalin od úboči,
žár též její vlastních srnčích očí.

Tenkrát se to všecko k srdci tisklo:
píle mravenečků, orlů let,
strach, jimž v hnízdě útlé ptáče pisklo,
zádech hořce, v úbočí jenž kveť;
lesk i šumot rosných kapek mani
smeknuvších se s listů v hnědé stlaní.

Tak jsem dumal, seděl jsem a seděl,
v hloubce duše nekonečně blah
na svou milou Šumavu jsem hleděl,
nořící se vůně ve vlnách,
dlouho tak, až nebes jasná světla
jako perly do vrkoču vpletla.

Ach, kde písně zvučící té doby,
když jsem vcházel srdci na úkoj
do královské Šumaviny koby,

v její krásou nehynoucí chvoj;
kde, co jsem zde tušil, zřel a prožil? —
Žel, už jsem to všecko v rakev složil.

V rakev? — ne, jen v srdce mého studnu;
z cisterny té vážím rád a blah,
toho zdroje krásy nezabudnu —
jest mi lékem v trpkých hodinách;
mámť kus srdce ještě a kus hlavy,
proto příroda mne neunaví.

—

XI

Každým jarem za letního jitra
na Jezerní stěnu jsem se zved',
abych srdce světového nitra,
živitele veškerenstva zhled',
jak se ze zlatého moře vznáší
útěchu dát choré zemi naši.

Viděl jsem, jak v záři na východě,
naplněny skvoucím nákladem,
zvolna pluly jeho lesklé lodě,
rudá peřej zdobila jich lem;
z nich pak léky po dalekém šíru
v zlatých proudech tekly po všemmíru.

Zřel jsem kolem krajinu, jak žasla,
zlatou třísní šuměl zkvetlý vřes,
skála s ňader diamanty třásla,

sokol u výš na tu loď se nes',
a na místě racků v pěkných párech
skřivánci dlít chtěli na stožárech.

Viděl jsem, jak z tichoučkého snění
probouzel se bouček, skalní syn,
roně z brv svých v rána probuzení
teplé slzy k nohám ostružin;
a jak bystřeň u pat bílé skály
zaměnila pěnu na opály.

Viděl jsem, jak na střevíčku břízky
rubínem se leskl zlatý brouk,
a jak větřík v žaludové misky
mravenečkům zlaté doly sfouk',
v nichž to družstvo podkopníků malé
kutilo v své píli neskonalé.

Viděl jsem, jak na beztvárné prsty
vystoup' balvan, rozvahy vší prost,
v jezera jak rákosové trsty
zanesla ho děsná zoufalost,
že pod tíží žulového těla
horská žebra třásla se a chvěla.

Viděl jsem, jak v divizny květ žlutý,
uzavřený ještě, ptáček zob';
kterak prohlížel ty zlaté pruty
a korunkám hleděl do útrob,
zda v nich pyl a rosa svěží síly,
by motýlci pojedli a pili.

Viděl jsem, jak do prostorné duti
starobného dubu dudek vlez'
jako kovkop, který v šachtách kutí;
jak si chroustka na větévku nes',
výš ho met', a když se v pádu kmital,
ohnutým ho zobem ruče chytal.

Viděl jsem, jak na pobřeží plesa
výr v své skalní doupě nazpět tíh',
v tuhých spárech polní myšku nesa;
jak veverka vběhla po větvích
na vrcholek smrčku, pokraj vody,
aby probírala suché plody.

Viděl jsem, jak tuhýk šedohlavý
se čmelákem v zobci spadal v keř,
aby v hnízdě, z roští jen a trávy

nasytil svou nenasytnou sběř,
která později v dravé choutce svojí
čmeláky se více nespokojí.

Bylo mně těch malých tvorů líto;
ach, já netušil a nevěděl,
že jsem chuďas přeubohý, v skoru
broučkem v zobci osudu být měl,
že mi zrudne oko do úpalu;
a že zhynu v hnízdě dravých žalů!

XII.

Jaké v zimy třepotavém lesku
za neděle do lesa jsem vběh',
sněhem skrytou vyhledav si stezku
po mohutných buků kořenech,
po oněmlých bystřin hladkém sřínu,
do zátiší šedobradých dřínů.

Zřel jsem je, jak klonily se zpátky
a jak balvan na paty jim sklouz',
haldy sněhu lehly na lopatky,
závěs jiní pokryl vlas a vous;
a jak hejno vran, jimž oko žaslo,
těžké závěsy ty dolů stříslo.

Viděl jsem, jak v habrů valném kolu
střemchy hustá haluz, hustá snět,
jinovatkou nížila se dolů —

tak ji v jaře ohaloval květ;
kolik dříve kvítků ze všech stran tu,
tolik bylo nyní diamantů.

Ba, mně v bujných myšlénkách se zdálo,
jakoby byl zlatých včelek roj,
co z těch sněžných květů vstříc mi plálo;
jak by hledaly zde medu zdroj,
létajíce z důli v bílou výšku
zticha od kališku do kališku.

Ach, ty zimní a ty jarní květe,
tak jste sobě rovni v divných snách
duše, citem rozechvěté,
jako kmet a dítě v myšlénkách:
květný sníh je na hlavičkách dětí
a sníh květný hlavy starců světí.

XIII.

V létě nejradš toulala se noha
na strmité skály hrdý bok;
zdáloť mi se, tu že blíž jsem boha,
ač jsem na luh měl jen statný skok,
tam, kde stály chatky neozdobné
jako v řece oblázečky drobné.

První chata moje hnízdo bylo,
chatka v dáli, to byl její stan;
právě na ni slunko rozhodilo
světla plnou hrst i na ten lán,
s něhož vědouc, že jí v ústret pilím,
točívala šátečkem svým bílým.

A hned se mně z širé dálky zdálo,
že mě zhledla, že jím točí zas;
moje srdce náhle zabuchalo —

a již stranou poskočil jsem v ráz,
přes povaly klad a skalní strany,
jako jelen lovcem polekaný.

A než slunce na svah horských štítů
nasypalo zbytek zlatých střel,
pod křížem už v planých růží skrytu
s ní se těšil, v oko blah jsem zřel,
celováním vyprávěl jí dlouze
o svém štěstí, o lásce a touze.

Ó jak byla krásná, k nepopsání!
Kolem hlavy jako vínek hvězd
svatojanských mušek žluté pláni,
v ruce šípku zkvetlou ratolest,
a v jediném dechu takou něhu,
že by květy vykouzlila v sněhu.

Bujných setí smaragdové moře
v šumné vlny líbal teplý jih,
s nízkých mezí ozvěnou až k hoře
hrdličin se nesl dětský smích:
že kraj celý a my s krajem mani
tonuli jsme v sladkém cukrování.

*

A když v rodnou spěchali jsme síňku,
kvetlo nebe jako v jaru zem:
na každičké trávě, stéblu, kmínku,
třpytila se rosa křišťálem;
nám však v duši zkvetlé ve korunce
nořilo se celé boží slunce.

XIV.

Jak jsme šťastni byli, já i ona;
touhou počala nám víčka plát',
až děl otec, s námi v štěstí tona:
»Zeptej se přec, chtí-li ti jí dát.«
Dali, ale macecha jen stěží —
vědělať, že zlo jí k vrátkům běží.

Nežli přešla pětkrát bouře zimy,
zroben v chatce nový přístěnek;
mladá ženka byla mezi svými
k štěstí mojí duše, otci vděk,
staré mojí matce pro úlevu —
každý kout byl pojednou pln zpěvu.

Její malá, ale pilná ruka
vykouzlila z chaty malý chrám;
ach, mně dosud staré srdce puká,

když se v duchu na ni zadívám,
jak vše řídí v domácnosti naší,
jako dítě, když si hračky snáší.

Přišlo mně s ní boží požehnání:
čím víc práce, tím byl větší klid,
otec, matka, šťastni zřeli na ni,
v modlitbu ji brával chudší lid:
vždyť i v zimě pro ptáčata chvojná
na záprsni zrnka byla hojná.

»Což jest těm!« tak děli po vůkolí,
»uvnitř chatky, zevně, samý div;
slunkem její očí zraje v poli
klas i stéblo, vše to zlato niv,
a když usměje se ret ten svěží,
po luhu k nim hojnost k chatě běží!

K zavátým-li povzdechne si stráním:
kéž tu jaro! chvěje se jich plec,
a v den druhý při červánku ranním
obrátí se náhle jinovec,
od východu perutí svou vane
a co sněhem, perlami se stane.

Rudých ústek sladkým pohovorem
stichne bouře, pláč i větrů svist;
mladá vesna rozběhne se borem,
zbují vřes a rozvine se list,
a na květem obaleném hloží
dumá pták, jak první píseň složí!«

Já, ač stále po boku mi dlela,
měl jsem vše jen za čarovný sen;
nechať prací svah vzdorného čela,
zrak můj radostí byl operlen,
a co samolibost sotva tuší —
jedno srdcem byli jsme i duší.

Matka moje jako křepelice,
povždy čilá, různý její chvat
ze dvorečku hnal ji do světnice,
vždy a všude chtěla pomáhat;
když jí domlouváno, řekla v spěchu:
»Nechte mně přec radost mou a těchu!«

Otec stár, leč v práci neustával,
říkával nám: »Nyní, to ví bůh,
bystřejší je v žilách krve nával,

chabý sval jak znova by mi tuh';
snad že vrátí se mně ještě mládí,
a to proto, že se máte rádi!«

Tak jsme pěkně žili jako v nebi.
Žel, že přišlo záhy hejno mlh,
osud rakev sbíjel, řezal hřeby,
zrak dřív štěstím, zvolna strasti vlh' —
vlhne, tma kam cestu sobě razí —
chvím se, přiložte přec, mne to mrazí!

XV.

Léto prchlo, podzim bral se v kraje;
hvízdaje v hvozd daleký si leh',
odkud, severíky k rukám maje,
mlhy válel v šedých balvanech
po korytech potokův i proudů,
jako strašidla by sháněl k soudu.

Na západě u večerní době
chvěl se nebe zakalený zor,
peřesté se mráčky nesly k sobě,
kupíce se nad i pod obzor
se všech stran, až v přepodivném honu
temně zapadaly v nebesklonu.

Pojedenkrát ještě za soumraku
pokraj půlnočního nebe zrud'
jako bělmo hněvivého zraku,
když mu brvy stáhne zlobný trud —
mrak se s mrakem choulil zas a trhal,
a z vnitř ňader rudé žáry vrhal.

Od středu tři sloupy zdatné síly
tyčily svůj paprskový dřík,
hned jakoby vyrůstaly v týly,
hned zas úžily se v okamžik;
myslili jsme zprvu, že kdes hoří,
avšak ne — bůh výstrahy též tvoří.

Severní to byla tenkrát záře,
ale potrvala delší čas —
nejdřív rostla, potom v zlaté páře
kryta zvolna bledla, mřela zas;
jenom tam, kde povstala a zhasla,
jako dříve obloha se třásla.

Za to přikvapili jiní hosté:
všude plno povětrných chmur;
nebe, jindy téměř mraků prosté,
skrylo tvář, a hejno děsných stvůr
s jakous zlobou tajemnou a dravou
sklánělo se denně nad Šumavou.

Meluzina lkala usedavě,
hněvem sršel černý mraku zor,
žhavé hady metal horám k hlavě,

z bahen vstával těžkým kouřem mor,
a po smutně šeptajícím vřesu
balvany svých jedů valil k lesu.

Horský vítr ostřej' pohvizdoval,
lítěji vždy kolem dupčil výr,
že i v skalním úkrytu se choval
polétavý druhdy netopýr;
i ta sova zahoukla si chvojím:
nepůjdu dnes na lov, dnes se bojím!

Každou chvíli slunce po západu
z jiné strany jiný vítr dul,
snad že slétaly se v jakous radu;
starý buran hroznou zradu kul:
k zlostné práci volal svoje sluhy,
palice jim dada v svalné pruhy.

Tak to kuly; já však z blízké stoky,
zlou hnán tuchou, mnohý kámen snes'
na mé střechy rozložité boky,
by jí některý z nich neodnes';
znalť jsem vždy ty líté jejich zrady,
když dávaly hlavy dohromady.

Byl jsem hotov dřív než započaly;
však tu noc jim hvízdal seveřík,
a hned větry jako kanci hnaly
přes balvany, stromů padlý dřík;
vyly, ryly, kňučely až děsno,
prchajíce z pláně v kmenů těsno.

Každý jinak lítil se a řádil:
jeden valouny hnal ložem strouh,
jiný zase do parostu pádil,
aby svlékal stráně z křovných rouch;
jiní zase při zběsilém hodu
se skalnatých srážely se schodů.

Jeden štěkal, jiný řval a chroptil,
jiný širočinou sekal v chlum,
onen z jícnu štěrk a kámen soptil,
jiný mrskal vln divoký tlum;
jiný jakby zpátky hnát chtěl řeku,
úžlabí jí těsnil v strašném skřeku.

Jak roj ďáblů z pekelného česla,
tak se netvorů těch kletá směs,
kryta pláštěm noci, zhoubně nesla

drtit ňádro skal a mýtit les;
a jak v oře vlk, když hlad ho pudí,
zakousla se v Šumavino hrudí.

Čemu duch se klaněl po staletí,
písní opěval a láskou střeh',
vše to zničil, zdusal jako setí;
v sosny jako v sítí hroch si leh',
a co klům se namanulo k plenu,
vyvráceno bylo od kořenů.

Hrozný buran semo tamo lítal;
jako vůdce, děsně rozkacen
hned vodami na jezeře zmítal,
hned, za žezlo vyrvav starý kmen,
jako pírkem nad hlavou jím točil,
nutě v boj, kdo z čety nazpět skočil.

Přes jezero s jedné k druhé straně
netvornou svou paží stavěl most:
hrotil balvany a na jich hraně
kladl z jedlí upletený chvost;
a co lesem nabral klad a klestu,
v chechtu házel na tu svoji cestu.

Po tom mostě jeho sbor se valil,
on vždy v předu; strašná jeho žeň!
Co mu v cestě bylo, strh' a svalil,
jako vetché stéblo uťal peň;
takto širokou si cestu mýtil,
po níž dále děsný hon se lítil.

Bouře třásla perutí svou dračí,
jako tetřev, prabydlitel skal,
když se při tokání v kruhu stáčí,
v slabšího by soupeře se dal;
hned zas, jako koráb vlny oře,
ryla hněvem v hor zelené moře.

Toulaví té vřavy nájezdníci
do našich též tloukli okenic,
my však modlili se při hromnici;
a když lítilo se nanejvíc
ono hejno samým peklem štvané,
děli jsme: »Tvá vůle staň se, Pane! —

XVI.

Jak jsme žili v starostech a muce;
až pojednou bouře na skalách
do klínu mdlé položila ruce,
a jen mračný sen jí hlavou táh';
když i ten prch': na skal prosté suti
v spoustách kmenů spala bez pohnutí.

Přešlo všecko — ale jaká hrůza!
Čarodějný české země chrám
zloupila ta svatokradná luza
od základu až k těm výšinám,
kde si Javor, k východu se sehna,
lysé čelo zbožně křížem žehná.

Pusto všady — ach ký pohled hrůzný!
Krásy svatý háj byl jako zžat
od Roklanu, až kde jonák Luzný
v myslivecký přioděl se šat.
Ach, jak byl teď chudák zubožený;
vše mu roztrhaly vzteklé feny!

I tu jedli s Marjí, matek vzorem,
poběsilý buran k zemi strh',
dřív než Obří strží za Javorem
po bavorských cestách v dálku prch';
věru, sám se styděl svého díla:
zle, kde bez rozumu vládne síla.

Pohleděl jsem do vrchu i rokli:
s nohou v půdě dokonával dub;
hle — mé oči při tom v slzách mokly —
hle, můj přítel! Výr mu hlavu srub'!
A tam dole klen — ó štíhlý klene,
osud tvůj mně dýku v srdce žene!

V úkrytu tvé krásné mladé hlavy
nezrodí se šveholící zpěv,
pták v něm více hnízdo nevystaví,
všesnubného jara na pozev;
a v tom křoví, jež si chránil stínem,
zastesknou si květy: Pane, hynem!

A ty skálo nad jezerní stěnou,
kde je hořec z ňádra v kytku svit?
smutna stojíš s lebkou roztříštěnou,

na níž odpočíval luny svit,
když svou hlavu k plesu naklonila,
aby zvěděla, jak touhou znyla.

Takto jsem se tázal, když den vterý
s mladou ženou svou jsem místa shled',
v kterých vichrů zbojník kde jen který
Meluzinu k poskoku si ved',
když jej požár zloby k pomstě znítil,
a satanáš v reji prales mýtil.

Tak to bylo! vše ty lesní cesty
zatarasil bouře vztek a strach,
ani pěšinkami přes vše klesty
nelze bylo jíti po horách;
až konečně páni provolali,
aby chudí v nouzi pomáhali.

Co jen chtěl, moh' chudý na polomu
dříví v lese nařezati sám,
cesty čistit, aby každý z domů
v město moh' a z města zase k nám,
a pak aby těžké ony srázy
nehubily podrostů a mlází.

Také otec, žel, že o tom slyšel,
přinutil mne na neblahý rub;
o svůj život stařeček tam přišel,
dada nuzotě ho za výkup;
ach, mé srdce, vzdorné dřív tak mnoho,
proč že jenom tenkrát poslechlo ho!

Šli jsme tedy. »Již to lidskost káže,«
říkal otec, »hyneť chudý sklář;
teď si musí mozoliti páže
sedlák, chalupník i výminkář;
sic přes zimu v kraje naše ledné
smečka běd a nemoc na práh sedne!«

Klestili jsme cestu blízko chaty,
hory oklikem; k nám vedl svah,
ovšem strmý, však když sněhy sváty,
byla cesta v jeho trhlinách,
kady vždycky v teplé jarní době
toulalo se bystřin hravé robě.

Silničky by drahou zklikatělou
dovozem náš netratil se čas,
tak jsme ujednali myslí smělou:

v podzim kmeny řezat zas a zas,
pohodlněj' za zimní pak vlády
svahem svážet polánka i klády.

Sotva že se jeseň pousmála,
s paběrky již slunka prchla v jih,
a hned zima na cestu si svála
prostěradla bílá jako sníh;
nerada ta hrdopyšná paní
chodívá k nám po sežloutlém stlaní.

Tenkrát jsme ji hrdější mít chtěli,
ač nás mrzíval dřív její chlad;
a když v jinovatce jiskry tlely,
a sníh záhy padl na podklad,
hned jsme stanovili cestné meze,
kudy zásoba se domů sveze.

Zřídili jsme z tuhých klečí saně,
kleče v hůře bukový spjal svaz —
na okovu k pravé jejich straně
dán je drápník, sáhu zdělí as,
jehož hroty přikalit jsme dali,
a již jsme se za svou prací brali.

*

Bylo světlé prosincové ráno,
když jsme po modlitbě spěli ven;
v sáňky různé nářadí je dáno,
dobrý provaz z lýčí upevněn,
pevné řetězy a houžve z jedlí;
doma stesk — my však se neohledli.

Čemu ženám přidávati žalu?
čemu v práci jeviti jim strach?
Trochu odvahy a trochu svalu
musí míti každý horský brach,
který dříví rube, sváží, plaví —
škoda, škoda, že nemá dvě hlavy!

Silničkou jsme na zásobu vjeli,
a již sáňky, jako v horách zvyk,
v obou bocích hojnost polen měly;
vše řetězy staženo, i smyk
připoután byl, aby dával těhu,
nutě sáňky k volnějšímu běhu.

Staré zkušenosti odkaz je to;
kdož by jinak svahem sanč veď?
však prý často na přítěži této

duch jakýsi zlý a mstivý seď,
aby vůdce samotěžek sdusil;
běda, běda, já to také zkusil!

Vůkolní lid vypravuje věru,
závistný prý Skalník chodí rád
k dřevorubcům, kteří v pozdním šeru
sváží dříví ze stoletých klad,
do kterých se družky jeho, víly,
za paprsku slunce tajně skryly.

Ty prý, oloupeny o svůj stánek,
nesmí s jinými jít v hodokvas,
pokad slunko, déšť a teplý vánek
na strom nevypěstí odnož zas,
na té samé skále, toho kmene,
kde dřív nyly láskou roztoužené.

Buď jak buď; já oněm vílám klnu,
proklet buď i skal potulný běs,
jež nám na těch svahů bílou vlnu
plochý, hladký balvan tajně snes',
při němž, když jsme rejdovali shora,
rozpukla se saněk našich svora.

Ovšem, byl už soumrak tuhý velmi;
nechtěl jsem, však otec děl: »Čím spíš
zbavíme se Skalníka, té šelmy,
tím dřív mně i sobě ulevíš;
poslední už máme tady saně,
dneska, myslím, vyzráli jsme na ně!«

Ó můj bože, my jsme nevyzráli,
vyzrál Skalník, ďáblův starý druh,
tři sta kroků domku opodáli
tatíček můj smrtí přelstěn stuh';
to mně bídnému též matku vzalo —
avšak poslechněte, jak se stalo.

XVII.

Nakladli jsme dříví vrchovatě,
stáhli v řetěz, že až vzdychal stoh,
a přec tak, že přes sněhové hlatě
lehce jeden saně vléci moh',
měl-li dráp, v zad okovanou botu
a statného druha při smykotu.

Když tak saně pohotově stály,
dvojnásobný připjal jsem jim smyk:
otep polen, a pár kroků v dáli
starce buků zkomolený dřík,
jejž jsem kolem ve hlubokém řezu
jako ďábla spoutal do řetězu.

V zbytek oněch pout však do záklesky
dal jsem houžev, prostrčiv ji tyč
tak, by v rejdu dvojí rukou hezky
snadno bylo držeti ji v příč,
smykáním pak semo tamo snáze
celý náklad saní v rovnováze.

Oddechli jsme. Sám se v saně spřáhnu;
děl jsem otci: »Na vás zlá to tíž,
zmohu víc, když plecí v zad se nahnu.«
Na to otec: »Ne, to neumíš;
třeba cviku, zlo můž' pojít málem —
víš, kdy patou opřít se, kdy králem?

Lehce se to dívá jiným z důli,
když to s vrchu běží o překot;
však kdož ví, že plec se láme v půli,
s čela stéká mrazný strachu pot,
jenž už v tváři v sutky tuhne šedé —
náhodou se věc ta nepovede!

Dnes jsem silen za dva saněvody,
jenom ty se v zadu dobře tuž,
v směru mém a tvém ať není shody;
ale tak mně smykočem svým služ,
že, když saně moje v pravo zrejdí,
řetěz přitáhni a v levo sejdi.

Nuž, jsi hotov? S pánem bohem tedy!«
A již v kleče silná rámě vpřáh',
sklonil záda, oddech' naposledy:

»Drž se!« volal na mě a již táh',
že sníh zmrzlý pod saněmi skřípal
a z rýh saničních se dolů sypal.

Bílých mrazů ostré sekeřice
svištěly nám lestně hlavy kol,
sekaly nám do šíje i líce,
těkajíce s vrchů v pláň a dol,
aby dole rejdiště si metly
a potyčkou zbojnickou se střetly.

To ví bůh! dřív desetkrát jsme sjeli,
vždy minouce záseku i hráz;
tenkrát však se nohy moje chvěly,
strach mnou jako svadlým listem třás' —
snad že křídla noci níže sáhla,
či zvěst o Skalníku mysli táhla?

Jak by chmura přeletěla zrakem,
zapomněl jsem, že se kloní vrch,
ostrá bolest projela mně znakem,
smykot bezvolně mi ruku strh':
»Pozor, synu,« zpředu otec volá,
»sic té tíži plec má neodolá!«

V levá žebra moje srdce bilo
jako v hradby nepřátelská haď.
A zas otec: »Zle se přihodilo,
trhni zpátky smyk a přímo klaď;
sice se mi věru tíží samou
nová kleč a staré nohy zlámou!

Ta má závrať zas mi hlavou točí,
nevím, v kterou z obou cesty stran;
ledné jíní napadlo mi v oči —
rychle, rychle, pro pět Krista ran!«
A již o spěradlo opřen reje
znova podpatky své do závěje.

Táhnu nazpět, leč v tom se mi zdálo,
že tatíček z hloubky znova vzdech';
u sani jak strašidlo by stálo,
a v příč cesty šedý Skalník leh',
aby otci v samotěžek chvatu
podtrh' v sníh se vzpírající patu.

Strach a mdloba nejdivnější stvůry
posýlaly na mne ze všech stran,
jež se chomolivě nesly s hůry

jako husté mraky šedých vran;
a kol kolem zevšad k mému děsu
sbíhalo se množství sivých běsů.

Zdálo se mi, že se na mne šklebí
jejich vyceněný zub a kel,
zmije rostou na ohyzdném lebí,
oči že jsou z roztopených skel,
a ten první z nich že jako klíště
saním v bok se připnul za těžiště.

Strachem vstal mi vlas. Zda pravda děsná,
pověrný co vypravuje lid?
Snad že to jen mlha kolem těsná?
Pane bože, vrať nám duše klid,
a svou rukou pomoci rač dáti,
než nás přízrak do propasti schváti!

Vzpírám tělo, strach mi sílu množí...
»Dobře,« volá otec, »dobře tak!«
V tom mi z houžve — pro spasení boží —
řetězní se vypnul záklesák! —
Sten a křik — já bezduch padl v sněhy —
v propast s otcem plné samotěhy. —

XVIII.

Procit' jsem, však nelze říci věru,
dlouho-li jsem trval v mrákotách;
vím jen to, že v noci mirném šeru
někdo rukou na srdce mi sáh',
a pak nazpět obrátiv se ruče
polohlasem mluvil: »Ještě tluče!«

Tlouklo sice, ale oudy moje
studily a zábly jako led;
leč už dvojích stínů paže dvoje
zvedaly mne; pozvolna jsem sed',
až jsem znova domohl se chůze
z úbělného hrobu k černé hrůze.

Blízké smrti statní křisitelé
z daleka prý zřeli, jak v náš svah
šedá mlha příšery své stele,
jak nám Skalník saně dolů táh',
a jak záhy přikvačilou nocí
zahynout nám bude bez pomoci.

Bez odkladu do mlh sekerami
třikrát svatý učinili kříž,
rázem unikly prý vzdušné klamy;
ale saní nachýlená tíž
v strašném hluku v popředí se vrhla
a saňkáře do propasti strhla...

Zúpěl jsem, leč konejšivé slze
nepopřáno zraku ovlažit;
byl jsem sláb, jak motýl v zimní mlze;
leč druh s druhem pod paží mne chyť,
chtěli domů — já však přes práh chatky
bez otcova těla nechtěl zpátky.

Šli jsme tedy svahem volnou chůzí;
bílý měsíc, jak by outrpen,
teskliv svítil na ta místa hrůzy;
z mojich ňader dral se křik a sten,
když mé oko vytřeštěně zřelo
na otcovo zkrvácené tělo!

Pad' jsem na ně, zšílenělý zhola —
z bezpočetných krvácel mi ran —
nade hlavou, děsná kroužíc kola

krákoralo hejno lačných vran,
které v černém mraku nedočkavě
na újedky tíhly k svaté hlavě.

Marné bylo druhů domlouvání:
»Nezměníš to, nech to, sám jsi chor!«
Já však nedbal — v těžkém duše lkání
výsměškem zní taký dohovor —
vzrůstal žal a žalem rostla síla,
a má náruč otce uchopila.

Dříve však jsem jedle kyprou chvojí
přikryl krev, by poletavá káň
nesletla se na ni s cháskou svoji
a ji neroznesla liškám v stráň;
teď, ač kolem půda květů pusta,
rudý hořec památkou tam vzrůstá.

Vzal jsem tedy drahocenné tělo,
zlíbal je a s pláčem domů nes'.
Oběma nám ňádro krvácelo;
čelem svým jsem k jeho čelu kles',
slzou jizvu vymýval jsem v žale,
líbáním pak sušil neustále.

Pozdě, blízko půle noci byla,
když jsem zved' svou zajíněnou tvář,
z chatky naší vstříc mi zasvítila
malým oknem smolné louče zář,
a já vzdychl třesoucíma rtoma:
»Posilniž nás, pane, už jsme doma!«

Stanul jsem. Mám vjít tak bez přípravy,
či snad jinde skrýt tu drahou tíž?
Ach, vše jedno! úklonem své hlavy,
krví na hrudi se vyzradíš!
A už v rozchod druhům tisknu ruce:
»Díky, s bohem, nerušte nás v muce!«

Tiše kráčím k oknu — srdce buší —
žena v bibli obrátila list,
s matičkou se modlí — zdali tuší,
s jakou vrátíme se z děsných míst?
Vstane, slouchá s uchem na okénku —
snad že kroky slyšela znít venku.

Neslyšela! Milostivý pane,
hrozné této úlohy mne zbav! —
Zaklepám, zrak požárem mi plane,

Žena má, co stačila ji síla,
po mém boku dlela napořád;
v posled známé ženy poprosila
na pomoc; tak lékaře zněl řád,
neměla-li na té se mnou pouti,
dřív než chtěl to osud podlehnouti.

Ach, ta upřímná, ta dobrá duše,
proč jsem ji tak na se upoutal?
Děsný osud, květy moje ruše,
také její štěstí třel a rval;
když jsem vysílený z lůžka vstával,
zhrozil jsem se — já ji nepoznával.

Chorá, svadlá, jako umučení,
velkou řadou nocí probdělých:
strast se nesla z hloubky černých zření,
lestný neduh v hrudi se ji lih';
plná ručka její na kost schudla,
a ve tváři bledla hned, hned rudla.

Vznesla ke mně svoje oči tmavé,
usmála se: »Nesnesu to dýl;
svolil lékař prosbě naléhavé,

co ne ženě, matce dovolil —
pohleď, pojď!« Já za ruku vzal ženku,
a již vkročili jsme do přístěnku.

V koutku síňky, kde dřív otec spával,
maliličká zjevila se tvář;
nad ní, jak by anděl křídlem mával,
třpytila se slunka zlatá zář,
a hedbávnou řasou očních víček
pohrával si snění andělíček.

Než jsem ženy po všem moh' se ptáti,
již mně ke rtu tiskla bledý ret:
»Pohleď jen! či nechceš sebe znáti,
jak jsi býval v první záři let?
To tvůj syn, jejž v nebes svatou radu
dostali jsme v chýžku za náhradu!

Mezi tím, co choroba tě třela,
staré ženy pilnou obsluhou
s tvým jsem synkem jásala i mřela,
šetříc duše jedné nad druhou;
teď, když oba dva jste z nebezpečí,
v nové štěstí tou tě volám řečí!«

*

Ach, mé duše paprslek se vnořil
v malých tváří růžovatý květ:
smrtí otce starý svět se sbořil,
z žití dítka vstával nový svět —
tak za jednu duši, z boží rady,
hned jsem dostal druhou do náhrady.

V moje oko velká slza padla,
k jásotu se vzmáhal ňader cit;
ženka však mi ruku na rty kladla:
»Chceš ho výskánim svým probudit,
a sen nebes přervat v outlém mládí,
jehož v světě nikdo nenahradí?«

Tiskl jsem ji k srdci v štěstí vzletu,
ta tam bolest, litost vše to tam. —
Ale z luhů purpurových květů
vede cesta k temným soutěskám;
doba kvapí, my se šťastni mníme,
jdeme, jdeme, kam však — netušíme!

Různých strastí v smutnou upomínku
vytratil se uspořený groš,
tak že k nejhoršímu v temnou síňku

zavítal ten malý světlonoš;
bída s nouzí na podstěnku sedly
a žalostné rozhovory vedly.

Co kde bylo, všecko vyčerpáno,
k tužší práci byl jsem posud sláb;
k tomu všemu ještě jednou ráno
pro poplatek přišel z města dráb,
jejž jsem z pole, z proužku skalné drti,
pánům dlužil od otcovy smrti.

Však, kde vzít, když stébla není v ruce?
práce žádná, šatstvo pouhý troud!
Dráb mně podal nález exekuce,
a kravičku moji prodal soud;
nezbylo mi nic než hůlky v plotu,
podporou snad blízkou na žebrotu.

Kterak vyžít? S chatou poděděnou
nechtěl jsem se — nemoh' rozloučit,
srostlať duše moje s její stěnou;
každý koutek, v němž se otec kmit'
a zrak matčin prodlel posvěcený,
byl mně skvostem nevýslovné ceny.

Synáček můj růžovaté líce
dán mi tady ženou — andělem,
prostičká mé jizby lepenice
tak mi svatá byla jak ta zem,
po níž druhdy spasitel náš chodil,
než ji Turek krví světců zbrodil.

V také nouzi, žalosti a trudu,
když už bída rostla v děsný stoh,
mladý lékař v milosrdném pudu
zdatnou zálohou mi odpomoh':
»Vezměte,« děl, »vím jak bědstva ryjí
lidské srdce, znám to ze studií!

Až se zotavíte, vrátíte mi,
s pánem bohem!« děl a kráčel dál —
nejlepší to člověk mezi všemi,
jež jsem mimo svého otce znal;
bůh za to jeho požehnal snaze,
věhlasným teď lékařem je v Praze.

Koupili jsme chutě kravku novou,
dosti píce všude po lesích —
byla podporou nám, hošíkovou,

tak že zjevili se: v hrdle smích,
andílkové v důlkách malých tváří
a hvězdičky v oček temné záři.

Okřáli jsme! políčko se zrylo,
dobře neslo, práce bylo dost,
dluh se splatil, něco uložilo
na hoškovu lepší budoucnost;
krásné léto zpět nám zdraví dalo,
a zas chvilku štěstí s námi hrálo.

XX.

Pojednou však rozneslo se v kraji,
že prý z dobrých příčin, těch a těch,
naše hory k městům upoutají,
že je k sobě svedou v železech,
a že politnou pak jako ptáci
jedni k druhým průmyslem a prací.

Ano, ano, lehce se to řeči,
špetka pravdy, lži však plná pěst;
pěkně dráhy ten náš neduh léčí
síti pevně okovaných cest;
vždyť nám víc a více svět ten celý
v pokladny a režné pytle děli.

K nohám měst ten plivník všecko složí,
dědinám však krade, ony mrou,
panské, pro nč nepotřebné zboží,
přiváží jim za chléb výměnou:
to že pokrok? to že blaho? Ano,
ale jaké, jaké? Svatá panno!

Co nás živí, berou dráhy s sebou,
čeho není třeba, nesou zpět,
kazí mrav a prostá srdce střebou,
v nebe chmury, na šat věsí tret;
a ten hvizdot jejich pronikavý
plaší z duše mír a dumy z hlavy.

Lesy — skříně hojnosti nám ničí,
hvozd královský v smutnou mění poušť,
hněv, který jich spřeží z nozder syčí,
hubí podrost, mýtí kyprou houšť;
křišťál z českých studen blaha váží,
a vše lestné do Německa sváží.

Hanobí nám Vltavičku naši,
český Jordán, svatý veletok,
hubíce jí v zbojné samopaši
krásou hrdě vlnící se bok,
až proud Labe, špinavý a skoupý,
o zlato i jména zvuk jí zloupí.

Což nám posud daly? Nic než bídu,
drzost, pýchu, zpupnost, úskok, klam,
hejna poběhlíků, smečky židů,

rejdy, podvod, šachry, úskok, mam;
ba zem naše hnije povždy více
cizotinou, k srdci od hranice.

Vždyť jak žid se zjeví pokraj obce,
běží hojnost horem pádem z tad;
kde co zbylo, baba nouze schlopce,
a za nouzí belhá vyschlý hlad,
jemuž v životě zlý hafan kňučí,
který hlupce bycha honit učí.

Bůh to suď! však tak, jak panstvo chtělo,
v krátkém čase podél horských řek,
od svahů, kde Ostrý mračil čelo,
až kde Javor stojí, šedý rek,
nad soutěskou, známou po Vintiři,
pobíhali mladí inženýři.

Jitra jednoho mně z nenadání
v čelo domku postavili tyč,
na hoře jí, šikmo k horské stráni,
rudobílá deska dána v příč,
a na moje políčko a louku
množství kolů vbito do oblouku.

»Pro bůh!« volám, »dědictví mé rodné
vzít mi chcete? Není místa snad
tam blíž lesa, podél stezky svodné
přes pastvisko, do neplodných lad,
o dvě stě, jen o sto kroků vzdáli?«
Však ti lidé v oči se mi smáli.

»Buďte rádi, že tak býti musí,
pěkný peníz kyne za ten tret,
krov i zídka — všecko samé trusy,
zhrotí se to již co nevidět;
již to všecko jaksi stranou bočí,
provrtáno horskou červotočí!«

Tak se smáli. Mně to v duši rylo;
hlásil jsem se v městě tu i tam —
ani pérečko se nezměnilo,
vši mou naděj přelstil touhy klam;
strach a srdce lítost obemkly mě
a v jich poutech prodlel jsem až k zimě.

Ztichlo všecko, zaslechli jsme z dálky,
že prý sešlo z takých prací všech
za příčinou blízké tenkrát války.

Okřáli jsme v trpkých starostech;
tyčky zvrátily se, kůlce shnily,
a my zase spokojeni byli.

Tu kdys o vánočním božím hodu
děsný havran zlou mi přines' zvěst —
ó kéž hoří běs ten v celém rodu,
nemám slov, zlost svaluje mi pěst,
duše křičí, mysl stydne v čele,
to-li též byl obraz stvořitele?

Pes to byl! Vztek vycenil mu zuby,
vlčí chlipnost zkalila mu zrak,
na ďábelských skutků četné vruby
musil by mít aspoň sterý znak,
a ty všecky v kata hrubé ruce
nevedly by k míru mojí muce!

Potvora to byla! Věčný bože!
posud mne ty jeho oči trou;
věru ani Záhořovo lože
nemůž být mu řádnou odplatou!
Hrůza, hrůza! — Bolest řeč mi dusí,
shovte okamžik, než oddechnu si.

XXI.

Přišel večer v onu dobu svatou,
v které zrozen světa mesiáš,
aby ďábla potřel svojí patou
v šťastnější a lepší život náš;
tak je v písmě; patřte však náš osud:
mesiáš se nenarodil posud! —

Povždy chuďas k nebi vzpíná ruce,
povždy satan, v různý neduh skryt,
vleče lidstvo k tisíceré muce,
a znak Kainů posavade vryt
v našich časů lebku ocelovou,
ať to vzpourou nebo jarmem zovou.

Zkrátka tedy, zavítal den štědrý,
a já ženě své i sobě vděk
schýlenými přinesl jsem bedry
nejkrásnější z hory omladek,
a co hraček za noci jsem zrobil,
všemi vánoční jsem stromek zdobil.

Nikdy jsem tak nepracoval v žiti
jako tenkrát; šťasten výskal duch,
když jsem vše, jež sotva v městě zříti,
vedle sebe kladl na soustruh
a pak na strom vázal v pestrá světla,
tak že každá větev něčím kvetla.

Dřív než šťastni usedli jsme k stolu,
hrstku pšenky drůbeži jsem snes',
kravce kousek housky, v potok dolů
špetku soli, vržek bukvic v les,
v dlani mouky dujným větrům dikem,
tak, jak bylo někdy u nás zvykem.

Já vždy k střízlivým jsem lidem patřil;
leč ten starý český mrav, ten ctim:
dřív lid dobrý s přírodou se bratřil
a příroda matka věrně s nim;
naše doba nechať více umí,
s přírodou si přece nerozumí!

Usedl jsem blažen mezi svými,
tu pak než jsem sousto do úst vzal,
jak by sever prsty promrzlými,

na okénko někdo zaklepal;
kročím k oknu — zasněžený celý
noclehu muž prosil osamělý.

Otevřel jsem u záprsně vrátka,
a již jsem ho do své síňky ved':
»Dnes je vaší,« děl jsem, »tato chatka,«
a muž vstoupil; zedrán, chor a bled,
vetchý kabát, téměř bosé nohy,
vnitř i zevnitř chuďas přeubohý . . .

Hoška mého zlatoplavé hlavy
perutí svou tknul se pátý rok;
ach, jak chvěl se hled dřív usměvavý,
a jak bušil levý jeho bok,
když zřel obličej ten muže pustý!
leč já v líčko celoval ho ústy.

»Neboj se mi,« děl jsem, »milý hochu,
jaký jsi to horal, že se chvíš?
Trochu důvěry a síly trochu
pomůže ti, věru, uvidíš!
Co tě leká, cizota jest pouze,
úsměv nehostí se v tváři nouze!«

Utišil se, bylo dobře zase,
a již tam, kde stolce čtvrtá hraň,
host byl při vánočním hodokvase;
leč, když bystřej pohleděl jsem naň,
při sváteční svíce siné záři,
bylo mně, jak znal bych už těch tváří.

Nízké čelo, rudý vlas a sporý,
ploský nos a válcovitý ret,
malé, věčně nepokojné zory —
ach, už tenkrát čert v něm léčky pleť,
v které moje štěstí zrádně chytil,
aby příšeru svých ňader sytil.

Z toho, dřív než bylo po večeři,
seznal jsem, že onen soudruh byl,
jenž kdys dítě, teď mou ženu, v keři
a tatíčka v pláni poranil;
ulek' jsem se, on však jak by v žale:
»Hněváte se, nuže půjdu dále!«

To mne odzbrojilo; plný studu
podal jsem mu ruku: »Nuže dost,
život náš je pásmem samých bludů,

nechme tedy kalnou minulost,
zůstaň!« Zůstal, a má žena milá
na půdě mu lože upravila.

My mu tedy odpustili všecko;
vždyť byl zavítal k nám v boží hod,
a co konal, konal jako děcko,
snad ho spravil trpký žití svod;
však když slzel, jak by zabrán v muce,
dali jsme mu na dobrou noc ruce.

Když se ráno smálo na východě,
vyzval jsem ho, aby také vstal,
a jak povinností v božím hodě,
do kostela se mnou pospíchal;
dřív pak, než jsme vykročili z chaty,
své jsem prádlo dal mu a své šaty. —

Děkoval mi, mluvil neustále,
jak prý mu kdes v Němcích obchod kveť,
kterak zchud' a potloukal se dále,
až konečně do hor přišel zpět,
kde prý páni, hned jak sněhy ztají,
do stavby se železnice dají.

Že chce práci oddati se znova,
pokud v těle ještě zbytek sil,
a v svém srdci čestnost ještě chová,
aby krajem žebrat nemusil;
kýžená prý doba jeho spěší,
a že přijde, nač se dlouho těší.

Však vždy víc a více rozvazoval,
chválil ženu, domku pořádek,
důvěrněji, směleji se choval,
řeči proud mu jenjen od úst tek':
hned se chlubil, hned se ke mně lisal,
ale uvnitř podlostí už hnisal.

»Hodlám zdatně dobyt sobě chleba,«
pravil v posled, »pokud zbývá sil;
tobě toho ovšem není třeba,
abys jako já se lopotil:
máš svůj domek, pěkné pole v nivě . . .«
a při tom se usmál závistivě.

»Přijde-li sem dráha, jak se praví,
stržíš za to, pane, hezký plat;
nemusíš si jinak týrat hlavy

a mít kamizolu plnou lat
jako já; nu, tak se život ztrácí:
jedněm v užívání, druhým v práci.

Hochu tvému pěkné kyne věno —
snad že z něho bude hodný pán;
jenom u mne napřed spečetěno,
abych k nuzotě byl ukován . . .«
Při tom nad hlavou si mávnul pěstí:
»Inu, inu, dej vám pán bůh štěstí!

Jenom ber, co platit chtějí páni,
sic bys později mohl v suchu plout;
dají ti to, nepotušíš ani,
od prodejných chlapů odhadnout —
totě u nich vždycky taká klička —
a pak zbude sotva polovička.

Nu a v nouzi s mladou žiti ženou,
když chce míti přece lepší šat,
hlavu skrývat kosmonoskou plenou,
živůtkem si ňádra opásat —
to přec nejde, neb se mění skokem . . .«
při tom drzým přeměřil ji okem.

»Také tílko svého Jezulátka
nebudeš chtít odít pačesím,
třebas pro ně teď už mnohá zlatka
v truhle skryta byla, to já vím;
nu tak tedy prodej pěkně záhy —
těžko orat, až nebude vláhy!«

Z těch a jiných řečí černých mraků
vetknul se mi v srdce rudý blesk,
strach o rodné zboží chvěl se v zraku,
duši rozhostil se divný stesk;
různé stíny letěly mou skrání —
změnil jsem se rázem k nepoznání.

Celou noc jsem nespal; v žhavém nitru
stále smykal se těch řečí had;
ba já tak jsem s lůžka povstal v jitru,
jak jsem byl se večer na ně klad',
a hned děl jsem k muži: »Místa není,
musíš dále po svém vyživení!«

On však smělejším byl teď už v přání:
»V také zimě? Nech mne tady přec;
jakmile se počne v budování,

zaplatím ti řádně každou věc . . .«
Já však nedbal: »Mír mi rušíš duše,
nelze déle!« pověděl jsem suše.

Šel, leč jak? pln mumlání a vzdoru:
»Inu ano,« děl, »máš lepší stůl,
vyháníš mě zrovna do úmoru,
také jsi již pány načichnul;
dej jen pozor v budoucnosti šedé,
ať tak valně vždycky se ti vede!«

Na návrší v úvozové cestě,
dřív než hustým les ho mlázím skryl,
obrátil se, zdvihnul tuhé pěstě
a mé nízké chatě pohrozil,
proto snad, že u mne svátky trávil . . .
A já se zas do své práce vpravil.

XXII.

Čím dřív slunce budilo se v nachu,
čím víc jeho zlatý pršek hrál,
tím víc v duši rodilo se strachu,
tím víc jsem se o dědictví bál,
jež jsem svému hošku dáti toužil —
osud však už nad hlavou nám kroužil!

Inženýři přiklusali znova,
po vůkolí povstal ruch a chvat,
a kde dřív ta stezka satanova
měla být, zas počli kůlcovat;
a máť příroda zlem pestrých hříchů
rušena je ve svém zbožném tichu.

Všecko, všecko v kraji hněvalo se,
zasmušen stál les i vrch i dol,
každý kvítek utápěl se v rose,

každý kmen se zachvíval jak stvol;
Špičák vzdychal, Roklan s jedním okem
hloubil úžlabinu slzným tokem.

Prosby, vzdory nepomohly více;
hrozeno mi v městě vězením,
ve prospěch-li oné železnice
úmyslu dost záhy nezměním,
a že třebas pod vojenskou stráží
domek můj mi rozkopati káží.

Přec jsem nechtěl. Mohl-li jsem, rcete,
prodat vše, čím šťasten byl náš rod —
který v novou snítku nevykvete,
ani nevypučí kmene zpod —
kde slunéčko se zálibou stálo,
a nechť mrakem skryto, přec se smálo.

Ach, můj bože! Posavad tam stojí,
já je vidím stále, každý den,
když pohroužím v snění duši svoji;
třebas domeček můj rozbořen,
posavad tam zlatou nožkou skáče,
ach, a neví, že mé srdce pláče.

Ano, ano, domek rozbourali,
než jsem z města přišel, práva prost;
plakali jsme, dělníci se smáli:
»Buďte rádi, máte písemnost,
za kterou vám v týdnu advokáti
dvakrát tolik, zač to stálo, vráti!«

Smáli se; i ten byl mezi nimi,
jejž jsem o vánocích pohostil,
nejvíc kopal, vesel žely mými,
nejhloub špičákem v mé síňce ryl;
víc jak on snad nikdo nebyl hbitý:
zášti půl, půl živým ohněm zpitý.

Tak, co věstil havran onen krutý,
splnilo se záhy, bohužel;
a já, božím soudem do pout vkutý,
rodné dědictví jsem opouštěl,
abych s dítkem svým a milou druží
na čas — na vdžycky — šel do podruží!

Najali jsme senník opuštěný;
dvířka s okny veň jsem upravil,
pokryl střechu, ucpal mechem stěny,

a tak z nouze obydlí jsem sbil,
nežli něco, jak to časem chodí,
v dobrém místě ke koupi se shodí.

Hroužil jsem se v naděje zas milé,
že těch žití sporů budu prost,
červánkem že lásky, silou píle
lepší rozkvete nám budoucnost;
že se smutek s mého čela zvedne,
až si s námi jaro na stráň sedne.

Ale žel, čím touha na nás líkne,
chvějícím co voláváme rtem,
všecka radost v jařmu žití znikne,
jak hrdlička bouře záchvatem:
letí, letí, aniž ví, kam letí,
do vln zapadne-li vod či setí.

XXIII.

Probíral jsem domky po vůkolí,
jako hračky odrostlejší hoch,
však jen také, z nichž bych přes svah holý
k oněm drahým místům hledět moh',
k nimž mé oko vždy, když srdce mřelo,
pro útěchu sobě zaletělo.

Vždyť už dřív, a nyní dvojnásobně,
byl mi druhem velebný ten hvozd,
kde tak mile, útulně a zdobně
domlouval mně zvučným slovem drozd;
a když nezpomohlo, vždy zas znova,
až jsem v duši vzal ta zpěvná slova.

Měl jsem jinam? Nemožno mi bylo
opustit kdy onen horský klín,
v němž se duši mé tak sladce snilo;

oněch jedlí temný baldachýn,
jenž mi nad hlavou se rozprostíral,
když mne žal svou silnou dlaní svíral.

Nemohl jsem! Duch můj neuvěří,
že kdo odchází rád z oněch míst,
kde mu květ kdys spadnul do kadeří,
anebo jen svadlý žlutý list
s toho stromu, kde matička milá
pod nebem ho nejdřív políbila.

Kdož by prchnul odtud, prázden citu,
kde pocítil první slast i trud,
první hvězdu shledl na blankytu,
první láskou poznal první blud?
Nikdo. V smíchu zabudne, však v pláči
vždy ho něco nazpět domů tlačí. —

Tak i já jsem vždycky místo hledal,
z kad by celé hory bylo zřít,
s nimiž bych se srdcem k nebi zvedal,
s nimi v práci mohl žít i mřít;
vždyť jsme dávno v radosti i bolu
sdílné duše vyměnili spolu.

Nejvíce jsem toužil po té síni,
z které jsem kdys svoji ženu vzal;
bylať v cizích rukou, protož nyní
rád bych ji byl ženě nazpět dal,
aby se ji doma býti zdálo,
a tak srdce stále nestrádalo.

Šel jsem tedy záhy za večera,
abych všecko ještě jednou shlíd';
za dne nelze, vždy tu práce stera,
v poli, v lese tráví horský lid, —
mluvím, smlouvám, aniž bych snad soužil,
až jsem dosáh', po čem v snách jsem toužil.

Umluveno. — »Na den druhý,« pravím,
»zaplatím vám všecko, jak chce řád;
co je dluhu, převezmu a spravím,
i ten úrok přidám k tomu rád,
ba i za ouvozem tamo dole,
co dřív vaším, buď ten kousek pole.«

Všecko řádně — a již sprostěn trudu
ke svým drahým pospíchal jsem zpět,
a co žence vypravovat budu,

napřed už si šeptal horký ret;
a nechť dříve žal mi ňádro stiskal,
teď vnitř duše nadšením jsem výskal.

Letěl jsem, jak vlaštovice letí,
když si v hnízdu vyhledala krov,
v němž by odchovala drobné děti;
moje duše postrádala slov,
jimiž svoje štěstí líčit chtěla,
a co dřív se stalo, prchlo s čela.

Tak je člověk. Jedno pousmání,
jež mu v ústret nese okamžik,
plaší žaly, jako v kolotání
netopýry plaší slunka vznik,
tak že dásných supů smečku klatou
zapomene jednou muškou zlatou.

XXIV.

Krev mi vřela — srdce bušilo mně;
tu, když blízko chatky skráň jsem zdvih',
zdálo se mně, jak by v skalním lomě
při měsíci plachý stín se mih',
a pak rychle přes neschůdné srázy
ponořil se v rozbujelé mlázi.

V ráz mne pojal strach; i zdvojim pili:
v domku tma, aj, jistě šli už spat,
klepu v okeničku, čekám chvíli —
žena moje nejde otvírat;
nejde, aj, to dneska ponejprve!
a v mé srdce vstouply proudy krve.

Tluku zase, úzkost má se množí,
volám, křičím — mrtvo, žádný hlas,
běžím k dveřím — pro spasení boží!
Otevřeno — mně se ježí vlas;
vejdu v síň, zrak kolem kol se dívá,
všude tma a nic se neozývá.

Poslouchám a rozžehám pak svíci —
ticho — vše mi trhá z ruky strach,
rve mi duši, rozžhu . . . děsno říci!
Dřív než já, byl v obydlí mém vrah —
na svém loži — snad že udušena —
i s mým hoškem zkrvácená žena!

V ústa obou, aby nekřičeli,
ucpán v půli roztrhnutý šat,
obráceni byli k sobě čely,
a kol všecko plno rudých lat;
leč když z hrdla šat jsem dobyl hbitě,
oddechly si žena má i dítě.

Byl v nich život dosavad. Noc celou
myl jsem rány, třel je, zas a zas,
stápěl chladná čela slzou vřelou,
čerstvý obvaz dával za obvaz;
a když hošek usnul zotavený,
zdvojil jsem svou píli u své ženy.

Oddechla si; posléz přišla k sobě:
»Tys to, milý, pochválen buď pán!
a kde Jeník, naše zlaté robě,

není mrtev? není zahrabán?«
»Není, ztiš se,« děl jsem, »duše drahá!«
ona zase: »Hostili jsme vraha!

Ten, jenž bědcem přišel v božím hodě,
zbojníkem se vrátil, jako saň
ve tvém statku řádil a tvém rodě,
věčná boži kletba padni naň —
i mou čest vzal chtíčem dravě vlčím —
ne, ach ne, to ukrutenství smlčím!«

Běda! zkřik' jsem, přemoh' se však přeci,
»ó jen nemluv, drahá, ticha buď;
později' všecky vyzradíš mi věci,
nyní ještě krváci ti hruď...«
tichými jsem zahovořil slovy,
a zas obvaz přiložil jsem nový. —

Také ji sen v bledé líbal skráně;
svíce zhasla, den se budit zdál,
a já, hlavu v tvrdé složiv dlaně,
z hloubí duše své jsem zaplakal,
na boha jsem žehral ve slz toku,
že má chatrč netkvěla mu v oku.

Ohleď jsem se, rozbita je truhla,
všecko přeházeno z důli v hor;
žhavá moje prsa rázem ztuhla,
žalost s litostí se daly v spor;
vše jsem dověděl se okamžitě:
na žebrotě my i naše dítě.

Však co po všem, Kriste spasiteli,
jen mi ženu, jen mi dítě vrať!
pro peníze srdce nezaželi,
není štěstím přeoraná hať;
ale to mi celý život skruší,
zbavíš-li mě těch dvou milých duší.

Ne, to nelze, toho neučiníš,
víš, že nemám na tom světě nic!
nuž, proč křídlem smrti život stíníš
těch dvou srdcí mých, mých zřítelnic?
smilování: viz, jak srdce nyje,
nebeř mi je, bože, nebeř mi je!

Nech nás tady třeba hynout prací;
jen svůj věčný světotvorný dech
ponoř v ňádra, v něž se život vrací,

jenom nás tu ještě chvili nech,
až zas krůpěj štěstí blaze ztiší
rozpěněných strastí plnou číši.

Tak jsem prosil v mysli rozechvělý,
z dumání když vyrušil mne vzdech,
a já skloněn nad drahými těly
ústy svými utkvěl na ústech
ženy své, té milé trpitelky,
pozvednuvši ke mně zrak svůj velký.

Zase oddechla si z ňader hloubi:
»Dej mi ruku,« děla, »sedni blíž,
slábnu velmi, zdá se mi, že snoubí
anděl míru s nebesy mne již;
pojď mi blíž, nechť v náruč se ti vinu,
a tak, ještě jednou šťastna, zhynu!

Viz, náš hošek brzy pozdraví se,
já však musím od vás, na vždy spat;
chladnu v ňadrech, v mysli valně tmí se,
v tmě a mrazu nelze pěstovat
drobné květy, jimiž v světa pouti
stezky jsem ti chtěla ovinouti.

Netoužím a nechci žíti déle,
hlubší všechněch potírá mne žal;
nechať hrobník už mi lože stele,
do něhož mě osud záhy svál;
lépe tak, vše vyčerpáno do dna,
strast i štěstí, nejsem víc tě hodna!

Žal v mé duši utkvěl hloub než dýka,
nemohu ti více družkou být:
bídná nevolnice násilníka —
od tvých ňader odhání ji cit;
a přec zase tlukot srdce v hrudi
na tvá ňádra klesnouti mě pudí!

Nelze žíti v sporu, drahý muži,
líp když umru . . .« A zas rudá zář
polila ji jako slunce růži;
zvedla ruku, hladila mi tvář,
projela mi žalem zkvetlé vlasy
šepotajíc: »Ach ty krásné časy!

Prchly, prchly — a přec od té chvíle,
jejímž svědkem byl nám matčin kříž,
řadou jasných dnů jich byla píle,

*

zářících k nám přes zelenou mříž,
jejíž tyče zle — a nejhůř dnesky —
stínem zakryly vše světlé stezky.

Ano, řada jarních dnů to byla,
a tvé srdce bylo sluncem jim,
z očí tvých jsem vláhu srdce pila,
jimi naposled se opojím
jako rosou květ na svadlém stvolu —
a pak budiž konec všemu bolu!

Ještě v pršky duše mé a tvoji
ovinu své dítě, drahý skvost,
aby v každém, v každém žití broji
kryl je křídlem nebeský náš host —
naše láska — jež mu v žití celém
bude ochráncem i pěstitelem.

Pryč, vy slzy z uplakaných zraků,
ještě jednou chci ty hvězdy zřít,
jak se derou z žaluplných mraků,
a pak v náruči tvé šťastna mřít —
pojď, i synáčka mi polož k boku,
ať vás oba v posled chovám v oku!

Snad to pravda — věřím v to vždy více:
koho zříme, než duch těla prost,
toho obraz v lesku zřítelnice
neseme si s sebou na věčnost —
chci vás tedy oba v lepší štěstí
v zřítelnicích před trůn boží nésti. —

Tak jsem šťastna, šťastna neskonale!
synáček náš zase zdráv je, hleď,
sní as — vidíš, jak to líčko malé
vyjasnil, jak usmívá se teď? —
on je zdráv, vše k dobru zas se změní,
tiše jen, jen nevyruš ho v snění!«

Usmála se, na má ňádra kladla
hlavu svou, hlas víc a víc se třás',
v chladné rose růže rtíků vadla,
oka paprslek se chvěl a has' . . .
ještě k dítku obrátila líce,
vzdychla pak — a nebylo jí více! —

Posavade vůlí železitou
tisk' jsem v hloubku duše ves ten žal,
který v hrůze, kadeř z hadů svitou,

temenem svým v mraky vyrůstal —
a již v nebe vzdorovitě mířil,
kde svým okem rudé žáry šířil.

Nyní však jsem zvedl ze stěžeji
bránu žalostí svých v okamih,
abych u výčitek běsném reji
v divé touze přímo k nebi tih'
a bil pěstí na nebeská vrata,
tázaje se, proč mně byla vzata.

Zoufal jsem — leč pohled na mé dítě,
na žebráka, který všeho prost,
spoutal hněv, nechť vzpřel se křečovitě,
uvězniv ho v srdce hlubokost,
volaje naň: chceš mi svoji patou
rozšlápnout snad synka hlavu zlatou?

Přemoh' jsem se; bohatý proud slzi
odnes' zvolna rozkvašený hněv,
úsměv mrtvé a sen dítka brzy
uhasily žár, jímž plála krev;
zoufalství, jež duši mou se střelo,
v pohovoru s hoškem zase mřelo.

Když jsem ženu v rakve náruč dával,
zřel jsem na těch zesinalých rtech
úsměv, který dříve jimi hrával,
její ňádra jak by zvedal dech,
do lice jak kdyby krev jí tryskla,
a hebounká ruka ruku tiskla.

Zachvěl jsem se, hlava šla mi kolem;
když pak z chatky vynesli ji ven
a já s hoškem kráčeli jsme polem
tam, kde dříve otec pohroben,
bylo nám, jak tři by v tuto dobu
stoupali jsme do jednoho hrobu.

Čemu popisovat další muku?
čemu bolest nekrvavých ran?
čemu žalost v každém srdce tluku
a slz hořkých proud, jenž smutkem hnán
krůpějí svých tíhou srdce dusí? —
vždyť to v světě každý jednou zkusí!

XXV.

Po všech chatách, po celičkém kraji
roznesla se hrozná vraždy zvěst;
ale lupič jinam prchnul v taji;
spravedlnost neznala těch cest,
kady ďáblem mrskaný se splašil,
by svým stínem káň a sovy strašil.

Ztracen byl — mně soustrast zbyla holá;
však což soustrast? — polovični smích
tomu, který s nebe pomstu volá;
můž' kdo odčiniti taký hřích
nebo smířit hrůzu také viny
ostřím popravcovy širočiny?

Ztracen byl — a jen z mé duše mraků
vynořil se krvavý ten stín,
odkojený vášní v hnízdě draků,

hroznejše a feny vilný syn —
a své zuby vyceněny dravě
v líce mé se chechtal vysmívavě.

Směj se jen a napájej se krví,
netvore všech horší, ale věz:
nechť se v šípy mění tvoje brvy,
tvoje vlasy v živých kopí les,
nechť tvá síla nohou hordstvo dusí —
kletba má tě přece stihnout musí! —

Žebrákovi, což mně počít bylo?
Přemýšlel jsem; na rychlo jsem vstal,
a než slunce vrchu dostoupilo,
s hoškem jsem se hvozdem výše bral,
tam kde v chatě, skryté v mladé chvoji,
panský hajný bydlel s ženou svojí.

Dobří lidé; dítek kolem sebe
nepřálo jim v plné štěstí mít
rukou boží uzavřené nebe,
nechtěvší se k blahu otevřít
ani vzdechy, ani modlitbami —
v radosti i strasti žili sami.

K nim jsem vešel. »Pomozte mi, drazí,«
tak jsem pravil, »dítě odchovat;
bída s nouzí kolem nás se plazí,
tisícerý žal v mou duši svát
rozkaceným dechem černé bury —
ach, a pomoc nejde ani s hůry.

Pomozte mi, než si novou prací
nutných zaopatřím k žití skyv,
a než zdraví, jež se zvolna vrací,
snese tuhost do hochových čiv;
než mu svěžest, vzatou polekáním,
horské slunce snese bledým skráním.

Pomozte mi, vyrostl jsem dílem,
dám vám vše, svůj celý úspor dám,
co si čelem, schýleným co týlem
i mozolnou rukou vydělám;
jen když dítě, v ruce vaše dané,
poctivým se někdy mužem stane.

Dospívá; leč času dosti v školy,
nejprv krásám přírody se uč,
tak jak hledí z lesů, skal a polí;

s květy zkvítej, s ptáky písně zvuč:
tak-li vaše srdce vést ho bude,
můž' být šťasten ve školách i všude.

Jeť příroda kněžna čarodějná:
družkou, sestrou, matkou srdcí všech,
slétnou-li se černých mraků hejna,
žal a slzy nesší na křídlech;
její pocel, její usmívání
plaší každou bolest z bledých skrání.

Její oči, povždy míru plny,
mile svitnou, úkoj hledí z nich
na chomolné rozbouřené vlny
myšlének, prv děsně zmítaných;
tak že k duši pokoj letí v novu,
jako holubice k svému krovu.

Ó jak šťasten, kdo svou klade hlavu
jako dítě v matky milý klín,
vytrativ se z parných vášní davu
v její kštice průsvitavý stín,
aby svěžest nekonečných zpěvů
krásy pohárem pil pro úlevu.

Proto chci, by také hoch můj drahý,
jako já kdys, u ní měl svůj chrám,
na jehož by svaté klekal prahy
k posledním až žití hodinám,
by, až bude jednou konec všeho,
z jednoho šel nebe do druhého.«

Vzali hoška, tiskli moji ruku:
»Jak je vaším,« děli, »buď i náš;
žijem skrovně, tiše, beze hluku,
bůh a srdce, to jest ona stráž,
která naši chatu zlého prostí —
o vše jiné buďte bez starosti.«

Byl jsem věru! Několik dní ještě
potrval jsem s hochem, aby zvyk',
pak jsem šel, však jako žhavé kleště
rval mne žal; aj, dá-li někdo lik
proti neduhu, jenž srdce dusí,
když se srostlé duše loučit musí? —

V pláči jsme se rozloučili oba;
šel jsem — běda! chůzí rostl strach,
na bedro mi sedla žití zloba,

žal pro hoška lpěl mi na patách.
Kamo jíti? — v dál? — ne, bude snáze
bliže synka při té nové dráze!

Chci být s ním, až ve zdraví mi vzroste,
nelze více v dálku z milých hor;
zdvojím píli, snad i z práce prosté
lze mi dáti něco na úspor
pro Jeníka, srdce klenot milý,
a my budem zas, co dřív jsme byli. —

Vrátil jsem se ve snách nazpět v žití,
dávné chvíle vyběhly mi vstříc,
a již smavě plné ruce kvítí
hodily mi s domlouváním v líc:
Mlč, vždyť domek zas a plůtek z latí
brzičko tě zase obohatí.

Však což naděj'? pavouk sítěrobný,
aby zlatou mušku štěstí chyt';
místo ní však hmyz přilétá drobný
nebo čmelák, posud v bejlí skryt,
s outkem celou osnovu nám láme,
a my novou — pro smrt upřádáme.

Tak i se mnou; z všeho osnováni
zbyla sotva potrhaná nit;
všecka vlákna šedým vlasem skráni
na rychlo jsem musil zaměnit,
abych utkal pracně síťku tuhou,
ne však pro naděj', leč pro tu druhou.

XXVI.

Nevíte, jak odvahu to dusí,
kterak centy vězí uvnitř pat,
když se ústa doprošovat musí
kouska chleba u svých někdy vrat,
žalobnými slovy u těch lidí,
kterých duše naše nenávidí!

Tak i mně; jen hošíkovi k vůli
zapřel jsem se, odložil svou zášť
k dílu, dělícímu kraj náš v půli
a svět v žebráky a pány zvlášť;
měl jsem práci, ač mi děli sice:
»Dobrá je vám nyní železnice!«

Věčný bože! dobrá — což mou vinou?
Proč jste vzali pole? proč váš druh
ukrad' všecko, pro co slzy plynou,
pro co žal mne svírá v žhavý kruh?
byl by někdo odnes' prst mých polí?
Vámi žebrák o suché jsem holi!

Avšak dost! Co dřív mě blaho vzalo,
mělo aspoň výživu mi dát;
šel jsem tedy — žel, že tak se stalo —
vytyčené hráze budovat,
rukou tuhou při chatrném platu,
na své někdy pole a svou chatu.

Hrozná práce, srdce při ní stydlo,
ale já se nutil, zapřel přec;
kdož to věděl, že jsem pro své bydlo
slzy ronil, k zemi schýliv plec,
a špičákem proto v půdu bušil,
by mých vzdechů nikdo nepotušil?

Lidé kolem byli živá nouze,
drobné jejich děti prostý hlad,
nežili, leč živořili pouze,
horským vzduchem byli živi snad —
nevím věru, když jsem ty však viděl,
hned jsem za své žehrání se styděl.

Byli také mnozí z polovice
jenom lidmi, jinak nahá sběř,
různé vášně strhaly jim líce;

buď že lůžkem byl jim v stráni keř,
nebo na baráku; vše co měli
za den v kapse, v noci propíjeli.

Škoda, věčná škoda toho lidu,
že tak vlastní vinou bědně pust
dobrovolně družkou zvolil bídu,
by mu lehkovážnost z lačných úst
smělou rukou suché skývy brala
a jed za potravu podávala.

Ztýrán, chor, ač u kořene zdravý,
dřív než zrůsti mohl, zakrsal;
dobré myšlénky mu prchly z hlavy,
a tuk jeho kostí neduh ssál,
který zámky jedněch znaky zdobí
a z těch druhých nevolníky robí.

Za kus chleba k hrdinství ho koupí;
za otravy skrovný pohárek
do šlepějí rudé pomsty vstoupí,
aby z něho křivdou povstal rek,
nebo lačným zaklektáním vzteku
zdrtil díla staletí a věků!

S touto směsí také já se sdružil,
pracoval jsem tiše, sám a sám;
kleslé srdce pomyslem jsem zmužil,
že tak aspoň synka vychovám,
který večer na půl cesty s chutí
vstříc si letěl pro své obejmutí. —

Částku trati, kde jsme pracovali,
na svou pěst si najal četař, chlap,
jejž dělníci Prušákem jen zvali;
běda tomu, koho v drápy lap':
toho nepustil víc jen tak zhola,
pokud nevysvlek' jej aspoň z pola.

Krátký, zavalitý, sivých očí —
podrážděných zmiji v ohni brv —
vlas jak len, když delší čas se močí,
vous jak mech, jenž s větví chorých drv
rozcuchaně přímo dolů visí —
pruským vojákem prý býval kdysi.

Měl svůj barák; kdo byl v jeho díle,
celý týden moh' zde na dluh žít,
v jakékoli nouzi nahodilé

dobrý člověk ten mu chleba skyt —
v sobotu však za to o výplatě
musil s prázdnem, ne-li s dluhem, k chatě.

Dělníky měl pojištěné tedy,
pro dluhy se nikdo nesměl hnout;
chtěl-li přec, tu z města naposledy
přišel četník, a pak v kruhu pout
musil za mizerný kousek chleba
odpracovat vše, co bylo třeba.

Znal jsem to, leč zůstal v směsi této —
vždyť jsem mohl aspoň s hoškem být;
domlouval jsem: »Bratří, okuste to
místo v krčmě se mnou pohár pít
tam v tom zdroji, který ovit květem —
štěstí budete pít bledým retem.«

Tak jsem mluvil; smáli se mi zprva.
»Buďsi,« děl jsem, »vím, že přijde den,
že ten výsměch dále nepotrvá,
až se ke mně přidá ten a ten —
a kdo hloubě klesli v nebezpeči,
těm už není příkladů ni řečí.

Vyčítáte četařovi věci,
jimiž vlastně vinen každý sám;
sáhněte jen opravdově k pleci;
jdete k němu: Dej nám! On dí: Dám!
Řekněte radš: Nechcem, děti máme,
aspoň pro ně něco uschováme.«

Tak jsem radil, ovládaje tlupu
podrážděných na Prušáka hlav;
zvolna ustávali v mrzkém kupu,
až si v posled zpíval celý dav,
kdy šel za soboty z práce domů,
jasno v hlavě a pár grošů k tomu.

S jakous úctou pohlíželi na mne
řikajíce: »Zkusil toho dost;
vše, co vytěžilo jeho rámě,
vyrvala mu přes noc zhýralost,
a přec všem, nechť kdo se koli zeptá,
poradí a nikdy nezareptá!«

S četařem však zle jsem si to zkazil:
vždy jsem nepracoval pilně dost,
s věčným hněvem kolem mne se plazil,

až ukázal kopejtko i chvost:
»Nechci vás,« děl, »kazite mi roty,
můžete jít jinam od soboty!«

Inu dobře, což jsem mohl říci? —
nechtěl — nechtěl! půjdu tedy dál,
však i mráz i žár mi přelít' líci,
bez hošíka žíti jsem se bál;
ale prosit? — nikdy! proč pak asi?
člověk trýzni všemu přivyká si.

XXVII.

Přišla chvile; byl jsem u výplaty,
děkoval jsem druhům, klonim líc
a jdu dál, když právě hoch můj zlatý
po násypu vzhůru jde mi vstříc,
aniž v prostém srdéčku svém tuší,
že to pracné dílo nožkou ruší.

Volám naň, vše marno! úsměv v tváři,
že mne dnes tak záhy překvapil,
netušeným štěstím na mne září —
však než jsem ho v náruči své skryl,
před nohy mi padá s děsným pláčem,
v líc i hlavu šlehán karabáčem.

Hoch mi zúpěl; v tom jej ruka hrubá,
jako kámen, který v hnízdo pad'
a malého ptáčka život rubá,

udeřila v levou stranu zad;
chlapec zkřik' a v písek moji stopy
mdloba zlatou hlavičku mu klopí.

Jako krahuj rozlícený želem
zapomíná na nestejný boj,
když mu jestřáb v zobu zkrvavělém
drahé pískle nese v temnou chvoj,
tak i já — v ráz jako tygří tlapa
psala páž má pomstu v tváře chlapa.

Třel jsem ho; ba zapomenuv syna
hůř než blesk jsem na mrskače trh' —
a již Prušák, poběsilá psina,
jako balvan s hráze v důl se svrh',
tak že dole sotva pohnul oudem,
a krev z hrdla lila se mu proudem.

Však mi tenkrát pomáhala taky
zášť k té železnici ze všech sil,
a pak to, že cizák všelijaký
v Čechách rychle bohatnul a tyl,
krev nám ssaje upířima rtoma,
vyzvídá a zbraň pak kuje doma.

Hledím naň, tak obtěžkán jsa hříchem,
jako v bouři kaprať jsem se chvěl;
kolem pokřik pomíšený smíchem:
jedni »Zle!« dí, druzí: »Dobře měl!
dobře na chlapa je nadutého;
co se stalo, sám je vinen všeho!

Trestat ano, to z nás každý činí,
ne však týrat, jako vzteklý pes,
mrzákem-li dítě bude nyní,
kdo mu nahradí co, která ves
přijme je tak zhola do výživy?
Toť aby šlo žebrat svoje skývy!«

Bouřili se, já je krotil slovy:
»Nechte všeho, v krvi leží muž,
kvapně tam!« Sám letím k synáčkovi —
starou ženou ošetřen jest už,
ale bled a chor — já v ráz ho lapil
a jak šílen k hajnému jsem kvapil.

Lidé do kola se vyhýbali,
k zastávce se nikdo nepozveď:
»Chytněte ho!« zaznívalo z dálky;

»Prchej!« znělo zblízka, »utec hned —
nechoď k hajnému, leč v dobrá místa,
sic tě v žalář vezmou dozajista!«

Běžím tedy, srdce v žebra tluče;
o sebe jsem věru málo dbal,
zanevřel jsem na život pln žluče,
o synka však třás' jsem se a bál,
ani nevím, živého-li nesu,
po výmolu střelmo prchám k lesu.

Jako sokol postřelený v boku,
dal jsem synka ve přítelův krov
s těžkou slzou v nepokojném oku,
řekl jsem jen málo díku slov;
vzal jsem brokovnici, brašnu k tomu,
a již utíkal jsem do polomu.

Však, ó běda, hoch můj plný žalu
vyběh' z chatky, jenže nožky vlek',
volal za mnou, slézal ostrou skálu,
prosil, štkál, zved' ručky, na zem klek':
»Tatíčku můj, proč mi utíkáte,
což tak pramálo mne v lásce máte?

Neprchejte, bolesti se množí,
čelo pálí, z nožek prýšti krev,
kámen řeže, hlavu škube hloží,
do rukou mne bijou větve dřev,
stezkou porvány jsou malé paty —
s vámi chci, ó tatíčku můj zlatý!«

Myslil jsem, že ouzkosti snad zhynu,
marně prosim: vrať se! on vždy výš,
bleskem letím zpátky — a již vinu
na svá ňádra drahou chlapce tiž,
jehož oko, slzy ještě v řase,
po dešti jak louka usmívá se.

Co a jak se dále s námi stane,
na to nemyslil jsem, když jsem prch',
jestli krůpěj vláhy ještě skane
v pohár žití, jejž mi osud zvrh',
či do něho bída žluči chystá,
aby srdce puklo dozajista.

Zapomněl jsem prvé nebezpečí —
vždyť jsem si svůj poklad v rukou nes';
příroda a čas ho zase zléčí,

chléb snad taky vyhledám si kdes,
třebas někde v kraji, když ne tady —
poctivec, tenť vyživí se všady!

Ubíhal jsem, jako jelen štvaný
úzkostlivě kvapí na ručej,
aby schladil žár horoucí rány,
než ho stihne lovců divý rej;
a když ňádra větru chladem mřela,
strachem o dítě zas zahořela.

Ani nevím, kam mne oči nesly;
prchám po cestách jen neschůdných,
a když mdlobou nohy moje klesly,
strach o život hošíkův mne zdvih';
brzy na týn kvapím, brzy s týnu,
abych dorazit moh' k Herrenštýnu.

XXVIII.

Znáte ony trosky v starém buči
v Šumaviny mistech tajemných,
v kterých vichor syna zpívat učí,
jenž se za večera v habři zlih',
sám však, sotva letní noci minou,
kolem prohání se s Meluzínou.

Kolem valy, posud plny vzdoru,
mohutný se poji ve trojhran,
na nich roste javor na javoru,
a stověké jedle se všech stran
kloní temné větve v mocném sklopu
přes parosty hloubných do příkopů.

Čaroděj prý jakýs v dávné době
vystavěl ten opuštěný hrad,
a zde ukryt jako v živém hrobě,

mlžné hory kolem kol prý klad',
tak že ani pro to světlo denní
nebyl úkryt jeho k nalezení.

Znal jsem hrad, a v čtverbokém tom zdivu
nalezl jsem kdysi zpustlou skrýš,
z nížto skulou bylo vidět v nivu
skrze stromy; jinochem zde spíš
toulal jsem se, kaliny když kvetly,
a pěnkavy hnízdečka si pletly.

Na to mysle pospíchal jsem dále;
ale běda, noc se kladla níž,
chladný vítr běžel po úvale;
kde v té poušti horské najdu skrýš,
nežli kročím na kýžená místa,
v nichž si ruka lepší úkryt schystá?

Přebíhalť už podzim po úbočích,
mrazům zvyklý naháč rostˇ a kvetˇ;
hošíkovi tuhly slzy v očích,
zimou chvěl se zbledlý jeho ret;
darmo jsem ho rukama hřál svýma,
vždy děl polohlasem: »Mně je zima!«

Ukryl jsem ho teplej' do kazajky,
dýchal naň a ovíjel ho v šat,
pro uspání pověsti a bajky
jal jsem se mu v srdce vštěpovat;
těžko uspávat, když sever dýmá —
zbudil se a šeptal: »Mně je zima!«

»Počkej,« děl jsem, »ještě této noci
pěknou, teplou upravím ti skrýš,
tam se opět boží za pomoci
za nějakou chvíli uzdravíš;
hned tam budem, ještě dvoje svahy —
jenom neplač, chlapečku můj drahý!«

Tak jsem těšil jej, až spal mi v paži;
však čím víc se v horách bliží noc,
tím chladnější vítr v kmeny vráží.
Pane bože, přispěj na pomoc!
řiď mé kroky, vzývám, přes ty srázy,
a veď k cíli krok můj z toho mlázi!

A zas běžím, každý list mne straší:
Slyšíš? jsou ti v patách, skrej se, skrej!
Honem! Ne, toť tetřev jen se plaší,

moje chůze v spánku ruší jej;
však co to? aj, jedle jenom vzdychá
nad svahem — a vše je zase zticha!

Měsíc skrovně na cestu mi svítil,
ukrýval se a když oko zved',
hned ho zase oblak v roušku chytil
a jak zajatého s sebou ved';
jestli svitl, proto noc jen plašil,
přísterným by stínem skal mě strašil.

Hle, tam skalina se vzhůru zpjala
a svou sivou zkaboněnou tvář
skrovným prškem luny umývala;
tam zas z houští buk, jak výminkář,
naříkal si šeptem na své děti,
že ho nechtí chránit kyprou snětí.

Každým krokem zkrvácené nohy
na cestu mi stoupil jiný stín,
pařez vztyčil pahejlové rohy,
balvan pěstí z ruly rozsedlin
hrozil mně, já uniknul mu v klestu,
on však jak by nadbíhal mi cestu.

Divné myšlénky mi hlavou hnaly,
jako mlhy temnem skalních spar;
chtěly stéci čela mého valy?
chtěly krev mou v děsný vznítit var?
Nevím! u hrudi mne třely mrazy,
že mi tuhly klouby vše i svazy.

Pospíchal jsem hory ku hřebenu:
někde svah byl, jinde příkrý sráz,
někde drť, leč jinde rouška hlenu;
však než pomyslil jsem na nesnáz,
pohleděl jsem na své spící dítě
a zas dále unášel je hbitě.

Tu pojednou skřížily se stezky,
chodíval jsem po nich často dost,
v pravo kratší, nevolím ji dnesky,
snadno by mne mohla chvátavost
krokem nésti stranou, pak smrt šerá
strhla by mě střemhlav do jezera.

V levo tedy, jenom o pět kroků,
a už bočím podál skalních stěn,
abych nevědomky v hrozném skoku

nebyl v propasti snad pohroben;
spěchám, kvapím, cesty vyhledávám —
však kde jsme to? místa nepoznávám!

Siný měsíc, mlha podzimková —
na mne vane cizota z těch míst —
rozhlížím se... ticho! jenom sova
letí ze skal, kvapíc pro kořist;
bože můj, snad také já v tom bludu
s dítkem lačné smrti v kořist budu!...

Aj co to? co pohnulo se v mlázi?
Nic, jen sosna rozpuknutý plod
plný semen na mech dolů hází,
aby nevyhynul její rod;
však proč k času odložit to nechce,
až se pokoj vrátí mojí lebce?

Cesty není konce! Ohlednu se —
svrchovaný bože, kde to jsem?
v polomu zas: kolem kmeny kusé,
noha klesá v strouchnivělou zem
a sotva se mocně vzhůru vzchopí,
jižjiž poznovu se v troudu topí.

Jak lze vyváznouti z toho bludu?
Z jedné smrti běžím druhé vstříc,
nelze dál, ne, tady spáti budu!
A zas sahám v hošíkovu líc;
ach, jak chladná! hrozno — zhyne, zhyne!
A zas vyhledat chci cesty jiné.

Hošík procitnul mým namáháním:
»Kde to jsem?« — »Můj zlatý, tiše buď,
brzy vyhneme se těmto stráním,
a pak zhoví si tvá chorá hruď!
jenom nebuď netrpěliv, milý,
víš, že by nás rádi polapili.«

Synáček se ztišil, tušil asi
dvojnásobný starých ňader strach;
noha z troudu zabíhala v řasy
a zas vázla v rumu na skalách;
já však stále pospíchal jsem ryčně
a přec lesem bloudil ustavičně.

Stál jsem na mýtiny mírném sklonku,
v pršku luny rozhleď jsem se zas —
co to slyším? hlas dalekých zvonků,

snad to klekání je v ranní čas?
ke vsi nesmím, kdo ví kdo ji střeží!
rukám drábů vyváznul bych stěží!

Avšak ne, toť ohlas zvonků není,
to jen v stráni rozběhlý se skot
popásá sem tamo v oruznění,
jejž lid horský, ztuhlý v jařmu psot
v podjeseni celé noci hlídá
a s ním v houni stará jeho bída.

Mám jít k nim? Ne, bezvolně by řekli
stíhačům mým, kady jíti moh'
starý člověk »dráhy dělník vzteklý«,
v jehož náruči byl chorý hoch;
ne, ba ne! A zas jsem běžel lesem,
kleči, kamením a vlhkým vřesem.

Přes rozvalin kamenité pouště,
přes třasavisk chvějící se kal,
přes pařezy, nemýcené houště,
přes pahejly, přes kleč na močál,
přes kořeny kryté plesnivinou,
jež se jako hadi u noh vinou.

*

Přes rozrytá ňádra šedých skalin,
které vichor křídly roztepal,
přes úplete ostružin a malin,
přes bukových kmenů tuhý sval,
přes štěrková pole, mechy kluzké,
a zas přes hřebenů stezky úzké.

Hned jsem šplhal vzhůru namáhavě,
hned odvážný učinil jsem skok,
hned mi závrať zakroužila v hlavě,
hned mi úzkost šípem protkla bok;
po mém těle chladný pot se valil,
zevně mráz a vnitř mě oheň pálil.

Abych nepad' s hochem do neštěstí,
nebo v horský nezabočil svah,
po kolena radš jsem váznul v klestí,
namáhavě přes skalní lez' práh;
po pás zapadal jsem v třasavisku,
avšak nespatřil jsem srubu v blízku.

Přes bařiny spěl jsem kryté kalem,
které, když je objal slunce žeh,
nemoc líhly u výparu valem

v postrach po údolí srubů všech ;
teď tu stály, čekajíce chvile,
až je léto nadchne k nové síle.

V rudé plstěnce a vřesoviště
nes' mne zlekaného těžký spěch ;
tu mě kořen chyť jak hrozné klíště,
tu mi horský potok v cestu leh',
v jehož loži, dřív než jsem se brodil,
z vln bělostných černý strach se rodil.

Kapradina chytala mne v chůzi,
nohou kol se vinul klečný had,
a dech větrů rozkacené luzy
v hořká prsa dýchal ledný chlad ;
strašilo to ubohé mé dítě,
aniž znalo strast mou ve svém skrytě.

XXIX.

Vybřednul jsem jakous na pěšinu,
v tom přes cestu někdo rychle sběh' —
srdce buchlo, ku stromu se vinu,
leč zas novým krokem chví se mech,
a zas jiný kročej šustí v drně . . .
poslouchám a stojím opatrně.

Měl jsem ovšem pušku na rameni,
avšak v rukou hoch se počal chvít,
než bych ho byl složil k svému kmeni
mohl jsem už ránu v boku mít;
protož schýliv k hošíkovi hlavu,
konejšil jsem dvojích ňader vřavu. —

Opět kroky! Snad mě přece stihli!
Poulím oči. — Musím zhynout přec?
V tom zas jiní stínové se mihli,

bílým rancem utíženou plec ;
oddechnu si, hledím v hoška líci
šeptaje mu: »Jsou jen podloudníci!«

Nuzní lidé; nedostatek chleba
zavedl je na tu cestu zlou,
opatrně s nimi jednat třeba;
oklamáni častou nástrahou
dříve nežli nutno je se brání,
a kdož hledá mrtvoly v té stráni! —

Přešli všickni, nic se nehýbalo,
vítr usnul, ustal sosen vzdech,
kapradí i křoví všecko spalo,
jenom ztěžka oddychoval mech
pod nohou, a hošek rtoma svýma
polohlasem šeptal: »Mně je zima!«

Zase jsem ho ukryl opatrně:
»Drahoušku můj, brzo kyne cíl,
pak na mechu květuplné vlně
líčkům tvým se vrátí růžný pyl,
do klínu ti úsměv slunka sletí
a s ním písně z kalinových snětí.

Přiviň se mi jenom k srdci níže,
jeho tlukot rozproudí ti krev,
důvěřuj, to také něco zmůže;
brzo vybředneme z těchto dřev,
a než ráno přijde, ba snad spíše,
budem v útulku své tajné skrýše.«

A zas dále nohy utýrané
kvapí lesem, cíle nelze zřít,
s čela pot, krev s těžkých nohou kane;
což mám dřív, než skrýše dojdu, mřít
v tajných místech ve pralese pustém,
ukryt bejli rozbujelým zrůstem?

Mám snad v rudém močálu a bahnu
pohřbít dítka svého outlý věk?
Všude smrt, kam hlavu svoji nahnu,
všude příkoří a pekla vztek;
tělo se již svadlým listem chvěje,
a má mysl kleslá hrob si reje. —

XXX.

Svítalo. Já posud neznal kraje;
umdlen, zchvácen, chvilku sedl jsem
rozbrázděné rokle u pokraje
pod obrovským skalním útesem;
rozhlížím se zas a v náhlém vzchopu
polohlasem zkřiknu: »Máme stopu.«

Průsekem jsem spatřil známou vísku,
za ní výše statný horský les:
tam má skrýše! Rychle k rubanisku,
drahný cesty kus jsme ušli dnes!
a již líbám hocha: »Teď se vzmuži,
jsme tam hned!« a zas se noha tuží.

Běžím, letím na ty troje hráze,
jež prý Velký Prokop stavěl kdys,
aby pokořiti mohl snáze,
onen cizí, vraždychtivý hmyz,
který do Čech soutěskou se hrnul
v hrozné síle, tak že vesmír ztrnul.

Letím, mijím myslivárnu starou,
zvolna kráčím skrze hustou mláz,
blíže oblé věže onou sparou
do tajemné skrýše vcházím zas,
a hned lůžko z kamení a mechu
hoškovi a sobě robím v spěchu.

Když tak odpočíval pěkně v měkku
a já pozoroval, že by spal,
pospíšil jsem, bych na místě léku
kousek chleba ve vsi vyžebral —
obvázal jsem hlavu k nepoznání
a zraněnou nohou šel jsem k stráni.

Dosáhl jsem všeho v krátké době;
a zas jsem se nazpět lesem kmit',
bázliv, zdali chlapeček můj v kobě
k strachu beze mne snad neprocit',
hledaje mne v nařikavém pláči —
a již vcházím šťastně k svému spáči.

Později' ovšem v jakéms takéms míru
čekal na mne vezdy trpěliv,
když jsem nutnou stravu hledal v šíru;

jenom někdy tak byl sláb a tkliv,
že když jsem se láskou k němu shýbal,
tisíceré slzičky jsem líbal.

Přinesl jsem také různých léků,
a že kobu ovládal už chlad,
suché drobné dříví ze průseku
před sklípkem jsem k ohřívání klaď,
a pek' srnce, jejž jsem stihl ranou
pro dušičku svoji milovanou.

A což jsem mu vypravoval všecko,
jenom aby chuďas zapomněl —
bajky, jež jsem slýchal jako děcko,
náhle všecky v paměti jsem měl;
protož rozhrnul jsem srdce svoje
denně Jeníčkovi do úkoje.

Také drobné žerty pro usmání
vypravoval jsem mu ukryt v kout,
děsnou bolestí však uvnitř skrání
myslil jsem, že musím zahynout;
přemoh' jsem se, všecko vypravoval
a tu hlavku na ňádru jsem choval.

»Věz, Jeníku,« děl jsem; »zde v té věži
zazděno je tré překrásných děv,
ty si velikánský poklad střeží,
ve dne v noci u nich žert a zpěv;
tam, kde hodný jun, tam rády vchází
s dukáty, jež do klínu mu hází.

Tobě jistě také něco dají
hodné dcerky Ježka z Velhartic;
jen až žluté lístky napadají
k malým nožkám tvým, tu nemluv nic,
skrej je do kapsičky u tvých šatů,
doma ti je změní do dukátů.

Ano, ano!« — Hošek usmíval se,
a jak divný, smutný byl ten smích!
»Kde ta věž, zde vedle?« ruče ptal se,
a hned žlutý lístek s buku zdvih',
jejž sem vánek zanesl byl z mlází:
»Hle, tatíčku, peníz! Snad už hází!

Za to doma vystavíme chatu,
zakoupíme velký pole lán,
obleknem se do svátečních šatů,

ty jak velký, já jak malý pán;
na chudých však přec se neprohřeším —«
a v své ručky tleskal: »Jak se těším!«

Neptejte se, jak mně při tom bylo;
ústy ovšem také jsem se smál,
ale srdce proudem slzy lilo,
na prsou mi hrozný čin můj stál,
šeptaje: »Nač dítě kojíš blahem?
vždyť jsi zabil člověka — jsi vrahem!«

Zachvěl jsem se; ulehl jsem k dítků,
dýchal v ručky, kolem krčku vzal,
a jak vánek hlavu drobných kvítků,
tak jsem drahou duši uspával,
přikrýval ji těla svého šatem
a své lásky purpurem i zlatem.

XXXI.

Když mi zemdlen tiše odpočíval,
před vchod skrýše zamyšlen jsem seď,
v temno lesů nebo v luh se díval,
tažných ptáků pozoroval sled
a sám sebe tázal jsem se v trudu:
Kam potáhnu já? co jsem? co budu?

Co jsem byl, to zapomněl jsem želem;
pomsta prchla, teď mnou vládl strach,
chtěl jsem vraha stíhat smělým čelem . . .
stíhat já — já, sám stíhaný vrah!
Ach, mé dítě s duší svojí jemnou
proto mřít a trpět musí se mnou!

Kam je dát? vždyť beze mne žít nechce!
Mám mu prchnout, zanechav je kdes,
aby k žebráčkovi přišla lehce

jakás sama žebrající ves?
Mám dát soudu ruce svoje rudé?
Však kam synka? co — co z něho bude?

A tak myslím, tak přemítám stále,
vnitř však vadnu jako starý peň
v ustavičném myšlení a žale,
pohlížeje ranou na jeseň,
která v mlhách na skaliny sedá,
zakuklená, shrbená a šedá.

Zřel jsem, kterak do těch hvozdných stínů
z dáli močálem se počla bříst,
a do kyprých větví baldachýnu
šedivé své niti zvolna příst,
aby v jejich chvějící se sítku
chytla slunko, až zaletí v snítku.

Listí žloutlo, větrové se rvali,
javor skláněl bohatou svou skráň;
a než pršky slunka napadaly
na lupene jeho velkou dlaň —
již mu odmírajíc ruka klesla,
a vichřice listí dále nesla.

V černou kadeř jedlí padlo jiní,
pavučiny ovíjely mech,
v Šumavičky smaragdové síni
ztichlo všecko: drozdi v parostech,
žluny v habru, v hlohu pěnkavice,
jenom vran vždy přibývalo více.

Buk své rámě, jako při modlení
velkněz lidí, vzpínal do nebes,
a kol kolem — ó jak smutno k zření —
celý jeho podrost, mladý les,
a kol nich, vždy dále v lesní šero
listuprostých ramen tisícero.

Co zde počnu? zima už se žene;
prchnu dál, jak zdráv mi bude hoch,
a můj čin se trochu zapomene;
ó kéž bych si míru dobyt moh'
třebas za mořem kdes v světě jiném
se svou druhou duší, se svým synem!

Nelze bylo! Hošek neokříval:
nepil, nejed', ustavičně bled:
»Pichá mě,« děl a v mou tvář se díval,

že bych býval žalem umřel hned;
já však po zlatém ho hladě vlase
těšil jsem: »Vždyť dobře bude zase!«

A když za poledne na výsluní
na sedátko z mechu jsem ho nes',
říkával: »Ach, jakou milou vůní
dýše hvozd, jak pěkně vůkol dnes!
V málo dnech již dost mi bude síly,
a pak domů, viď, tatínku milý?«

Svědčil jsem mu; on však pokašlával,
častou žízní v hrdélku mi prah',
těžce dýchal, nepokojně spával,
trhal sebou, sténal — mne jal strach.
Buď jak buď, chci pryč, bych to své kvítí
lepší péčí mohl osvěžiti.

Prchnu v noci zase, až mi usne,
jinam, na vzdálený dřevorub,
sic mi zhyne v sluji této dusné;
nechť by třebas kat mi hlavu srub',
půjdu brzy, zítra snad — dnes v noci.
Zeno má, ó přijď nám ku pomoci!

Avšak stihnou-li nás, kdož nás stráží?
Kde zahynu já, kde hošek as?
Aj, zda nemám ještě pušku v paži?
Ubráním se! Však kam s dítkem zas?
Jít mu nelze, sotva nožky staví,
půjde-li, jen dříve smrt je zdáví!

XXXII.

Šel jsem na výzvědy... Divné řeči!
byla pravda to či pouhá zvěst?
četař vyvázl prý z nebezpeči,
od dráhy však zhola puštěn jest
pro surové s lidem nakládání;
po druhém však úřad prý se shání.

Pobouřil prý dělnický lid celý,
nyní však že horší páše pych,
jak se myslí. »Vraždí v cestách,« děli,
»loupí, kde co může po domích;
proto pánům opatrnost káže
sesiliti po hranicích stráže!

Dobrého si našel tovaryše,
puštěný prý četař je to sám,
který pro lup uchystal mu skrýše;
leč tak bedliv jest, že každý klam
později' teprv, když už platno není,
dojde hraničníky objevení.

*

Volno strážím vraha stihat zbraní,
volno protknouti mu černou plec;
kdo ho zabije, neb kdo ho zraní,
před zákonem nevinen buď přec,
jen když české hory lidem k díku
prosty budou obou loupežníků!«

Věčný bože, tak že jsem se zvinil?
ne, ba ne! Mne pojal hněv i strach,
stál jsem, jak by do skály mne vklínil.
Což mám býti jako onen vrah,
který ženu zavraždil mi, běda!
a jen v loupeži své štěstí hledá?

Ne! a nazpět spěchám do sklepení:
vyčkám ještě den! ne, prchnu hned!
hoškův dech jest sotva k potušení,
sáhnu na nožky: jsou jako led!
sáhnu na srdéčko: stojí — stojí! —
a můj výkřik rozléhal se chvojí.

Nedbal jsem víc, zda mne někdo slyší,
kdo by hledal vraha plachých stop,
lhostejno mi; zde v té horské skrýši

vedle synka toužil jsem mít hrob,
žaloval jsem, plakal pro své děcko,
jímž jsem v živobytí ztratil všecko.

Nevěřil jsem přece; v trpkém žele
hůř než šílený jsem sobě ved';
u mrtvoly bděl jsem noci celé,
hejčkal jsem ji, hlavičku ji zved',
celoval ji, hladil, tisknul, líbal,
a zas v pláči do mechu se shýbal.

Či jen snil, že navrátil se v taji
v bohatější chýžky bílý krov?
že s ním soudruhové v kole hrají?
že jej chová máť, a místo slov
ze rtů samé polibky se řinou,
a že k sobě srdce dvě se vinou?

Třel jsem ručky, dýchal k outlé hrudi:
»Viď, že nejsi mrtev, synku, viď?
tvoje srdéčko se záhy zbudí,
aj, vždyť vytáh' jsi se s dobrou píď;
ne, ó ne, ty vyrůstáš mi skrytě,
vždyť se usmíváš, mé zlaté dítě!«

A zas chopil jsem se jeho ruky,
libal jsem ho, raménkem mu třás',
volal, prosil dojemnými zvuky:
»Procitni! nechť v jiný světa pás
hoře mé tě třeba nésti musí,
jen se probud, chlapečku můj rusý!«

Tak jsem křísil třesoucí se rukou,
za ňadérka dýchal, líčka hřál,
marně — on mou řeči sladkozvukou
a já očkem jeho neokřál;
jenom žal, jak vyrůstal by z půdy,
lámal srdce železnými údy.

Marno všecko — nezbudil se více,
nepohnul ho stesk můj ani sten,
svadlý byl ten vlásek jeho kštice,
očkem jeho nesvítal mi den,
ve který jsem doufal dlouhá léta,
po všem bylo veta — po všem veta!

XXXIII.

Děsná hrůza srdce sevřela mi,
a přec nechtěl s těch jsem jíti mist;
vše mě strašilo zde pod skalami,
každé stéblo slámy, každý list,
každý útes hor, jak tygr krutý
zdál se být v mé srdce zakousnutý.

Prchám z koby, v kobu zpět se vracím,
líbám hocha, tisknu, prchám zas:
Ó kéž žalem raděj' zakrvácím,
bych těch bolestí svých hodokvas
necítil dél v srdci svém a hlavě
v stálých utrpení pusté vřavě.

Pobíhal jsem kolem po krajině,
v chaty bloudil jen, když nutil hlad,
ukrýval se v houštích, v noci klíně,
pozorně jsem ucho k cestě klad',
aby slyšela mé duše tíha,
jestliže ji ruka pomsty stihá.

Zase jsem se vracel v úkryt sluje,
kde mi hošek drahý zvolna tlel,
abych zřel, jak bouř mu hlavu ruje,
všeho prost bych ustavičně mřel,
bych ho líbal, bych s ním pohovořil
a zas znova svoje srdce mořil.

Mám ho pohřbít, zahrabat ho v půdu,
abych nikdy nespatřil ho víc?
abych nezlíbal ten úběl údu?
bych mu slova nemoh' více říc'?
Ne, já nebudu z těch lidských rabů,
já miláčka svého nezahrabu!

Vždyť se líčka posud nezměnila,
v která kadeř v zlatých prstencích
jako horská bystřina se lila,
rtíkem posud dětský hraje smích;
z čela bílý paprsek se zvedá —
snad že hvězdu, s niž byl spadl, hledá.

lepší, vzdušný vyklene mu hrob
uprostřed té staré hradní sluje,
v němž se srdce na prach nesesuje.

Její bílá, milosrdná ruka
neporuší milých tváří těch,
v jejichž středu posud růže puká,
ani usmívání na ústech —
ona ušetří tu drahou hlavu,
by nebyla změnám za potravu.

Tak se stalo. Nebylo-liž lhaní,
když jsem slýchal zima s tmou, toť smrt?
mrazů první zádech s horských strání
celý lidský názor v smíchu zvrt;
pro hošíkův spánek byla žitím
a pro vřesné stonky skvostným kvítím. —

Tak jsem sám se těšil, tak se klamal,
tak jsem ohlušoval vešken bol;
vždyť ten rozum můj se zvolna lámal,
jako bez poupěte svadlý stvol,
když ho těžký pramen deště zrosí,
aneb ostří chladných vánků skosí.

XXXIV.

Těmi bolestmi a těmi klamy
vyschly žhavé slzy, usláb' dech,
naděj' v ňádru skryta vyhasla mi,
rozum zachvěl se mi v základech,
každá čiva chvěla se a mřela,
a noc kolem duše mé se střela.

Její brvy nasypaly jedu
v pramen citů, jenž mi srdcem tek',
a vlk vášně vkrad' se ku posledu
v stádce bílých jindy myšlének,
rval a trhal, až v mé hlavě bědné,
nezůstalo ovečky ni jedné.

jedem rozpínaly rudý zrak,
aniž by ho spánek víčkem klopil —
celý svět se pro mne v křivdách topil.

Světu lál jsem, reptal proti bohu,
a mých prsou hněv a hlavy vzdor
v skalnou propast tlačil moji nohu
a zas bušil pěstí v štíty hor,
ba i v nebes klenby v děsném vření —
a já v půlnoc volal: »Boha není!

Je-li bůh, proč nevinného trestá?
a proč se silou jen pobratřen?
či je pro chudáka žitím cesta
proto, aby loupen byl a třen? —
Je-li, nechať mluví! nač ty zmlky —
žije člověk pro káň jen a vlky?

Dravci páni! — budu žíti s dravci:
loupit bude, vraždit moje páž,
vezmu příklad sobě na krkavci —
ó já vím, pak — pak mne zachováš;
několik těch nuzných v bídném koutku
připravíš mně vždycky za pochoutku!«

Jako chlapec, jehož ruka slabá
v skálu z luku vrže loučný šíp,
vypouštěla duše moje chabá
v nebe hněv svůj; mohlo být tak líp? —
Šíp i hněv, vše jako prach se třiští,
tětivou kde nitka na lučišti.

Tak i já se rouhal; v ustrnutí
na ta děsná slova vzpomínám,
vlas mi vstává v ňader tajném vzdmutí,
ku pokání krátký čas že mám;
a nechť kde chce mysl má teď prodlí,
v práci, v spánku, vždy a vždy se modlí...

XXXV.

V takém vzdoru po lesích jsem těkal,
do Šumavských rozvalin a spár,
noční stín mne více nepolekal,
ani živlů neústupný svár;
zvykl jsem jim, ba i hladu zlotě,
a jen zřídka chodil po žebrotě.

Často mně to ovšem duši trhlo,
jak by medvěd zaťal do ní dráp,
okamžení všecky kroky zvrhlo,
a strach o dítě mě mrskal v kvap,
abych pohleděl, zda v nočním šeře
za lup neupadlo divé zvěře.

Žalost však mě opět zpátky hnala,
přes balvany, močály a houšť,
skalnaté kde údy rozkládala
líná, vysílená horská poušť,
kamo sup jen svoje křídla sklonil,
když sbor pěvců vyplašil a honil.

Chtěl jsem oddechnout si na samotě,
na temenech nebetyčných skal,
s nichž jen mrak v své přesycené zlotě
příšerná svá křídla rozpínal,
jako černá káň, když v touze svojí
na padlého jelena se strojí.

Zde jsem dumal o svém žití celém,
až v mém srdci úmysl se líh',
abych skály rozrazil svým čelem,
nebo střemhlav skočil dolů s nich,
a štít plesa, jenž se svůdně blyštil,
tíhou srdce svého náhle tříštil.

Rád bych býval v jezerní tu vodu
na vždy skryl svou bolest, chorý cit,
však já neodolal tomu svodu,
na své drahé dítě nemyslit —
nechť se mi radš věčně lámou skráně,
nežli smrtí zapomenout na ně!

předtucha mi zaklepala v bok —
a vše před kýženým smrti prahem
šeptalo mi: chceš být samovrahem?

Nechceš nikoho zřít nad hvězdami?
snad tam čeká stará tvoje máť,
otec, žena, dítě! — či to klamy?
Nezoufej! ta pásma nepohať,
jež vás všecky upoutala k sobě
ať to v živobytí nebo v hrobě!

Chceš se vraždit, abys zniknul strachu?
ó jak zmámen jsi, ó jak jsi chor!
Vzmuž se, zaplaň jiskrou v bídy prachu,
staň se rekem, jařmu duše vzdor
vítěz žitím nad podloudnou smrtí,
sic tě opak na věčnosti zdrtí! —

Zvítězil jsem, ale na čas pouze;
v také chvíli vše mne hnalo zpět,
abych v smrti plamenité touze
líbal hoškův zesinalý ret;
dnem i nocí nazpátek jsem kvapil,
bych své dítě opět v náruč lapil.

Však zde hůř zas bylo nežli venku;
každý pocel, každý oka hled
chvěl mou duší, jako při oddenku
chrobák lístkem, na odnož když sed',
a mé srdce po ostnatém cestí
zase pospíchalo do bolestí.

Vše mě rvalo, třelo hroznou mukou:
bílý den mně šípal v hněvný zrak,
noc mně hrozila svou černou rukou,
vítr bušil v hlavu mou a znak,
a v sluch zpívala mi meluzina:
Umři raděj', umři ztratil's syna!

Chtěl jsem prchnout dále z oné koby,
kde byl pohřben celičký můj svět...
ne, to nelze! ať jsou dva zde hroby,
umru s tebou, hochu! hrstku let,
jež mi ještě kyne, s beder střesu,
ani krok ji odtud neponesu!

se svým jedináčkem umírat —
a již k němu ukláním se tedy,
abych celoval ho naposledy.

Líbám ho, a v slz mých proudné síle
v ráz se oteplila chladná tvář,
na očkách dvě mušky zabloudilé
vstříc mi nesou kmitnou svoji zář,
a jak stejně s mou by cítil mukou,
pohnul chlapeček můj ztuhlou rukou.

Vánek plavým pohrával mu vlasem,
a když jsem jej na svá prsa vzal,
zdálo se mně, jak by polohlasem:
»Nevraždi se, otče,« šepotal;
»či se ti snad báchorkami zdají
všecky zvěsti o nebi a ráji?

Co se stalo, vše je z boží rady;
odpočiň si, vejdi na úkoj
v naše milé pošumavské sady,
tam u matky přírody se hoj —
napij jarosti se z krásy její,
jak raněný jelen při ručeji.

Doufej v boha!« — Puška klesla z ruky,
a já na synkovo tělo kles',
srdcem mým jak lahodnými zvuky
ohlas dětských písní by se nes',
jež jsem druhdy v chrámě s otcem zpíval:
»Hospodin zná pláče tvého příval!«

Ztichl jsem a jako topol štíhlý,
když jej hněvný obletuje mrak,
v němž se blesky blízké smrti zlihly,
tiše v nebe noří vlhký zrak:
tak i já chtěl zírat ve svém želi
v ústret smrti — svému spasiteli.

XXXVI.

Ven jsem vyšel skrejše na zápraží;
zkonejšen byl vešken tvorstva ruch:
měsíc tiše ubíral se k stráži
berušek svých na jasavý luh,
který perličkami mléčné dráhy
čarodějné podával jim vláhy.

Jako David Saulovi když hrával,
aby hněvný skonejšen byl král,
tak hlas přírody se v píseň dával,
tak mi na paprscích luny hrál
bílý anděl píseň tajuplnou,
a mír vzrůstal každou struny vlnou.

Cítil jsem, že vánky se mnou vály,
sdílně šeptal dalný proudu var
prchající z obejmutí skály,
již svůj poklad perlí nechal v dar;
a mír tvorstva, zahnav žal a muku,
na skráně mi vložil jemnou ruku.

*

Vše tak ticho — i má duše ztichla;
vše mně připadalo jako sen,
který matka ponejprve vdychla
dítku svému do kmentových plen,
by je vlákna, hrubšími jež zbyla,
do hedbávných ruček netlačila.

Všecko, všecko prchlo, co mne rvalo,
rozruch pomsty, samovraždy vír,
jak by hvězd mi v duši napadalo,
celou bytost moji ovládl mír —
jenom na paprscích luny v stráni
zněla vánkem píseň odříkání.

Dal jsem hlavu do studených dlaní:
Věčný bože, hříšných skvrn mne zbav!
V tom hvizd jakýs rozlehal se stráni;
slyším dupot, snad to srnů dav —
ne, to kroky, mlází vzdychá v sklopu . . .
a dva stíny vešly do příkopu.

Snad mne stihli, abych za pokutu
vytrpěl, co sesláno mi v trest?
Buďsi! život můj byl plný rmutu,

vypiju, co náklonkem v něm jest;
pojďte, pojďte, nechť dle zásluh beru
a svou hlavu skloním pod sekeru.

V před jsem kročil, stíny sdružily se —
v tom měsíce přitlumená zář
zjasnila mi jedno čelo lysé,
více — dvojí zdivočilou tvář,
a já hrůzou zůstal omráčený:
s ďáblem čert — vrah dítka a vrah ženy!

Dělili svou kořist uloupenou —
a já zlícen vzal jsem pušku v líc:
»Pomsto boží! s takovou dnes cenou
utýrané duši vcházíš vstříc,
smířena buď utrpení doba —
nuže padni jeden, ne-li oba!«

Však mé srdce zachvělo se náhle;
plachý měsíc sivý přelét' mrak,
v sivé noci, dálné, přerozsáhlé
utkvěl, jak by maně, plachý zrak,
a vzdech větru spěchavšího svahem
šeptal, jak dřív hošek: »Nebuď vrahem!

Nebyl jsi jim; domněnka jen pouhá
trhala ti srdcem; hleď, jsi prost,
a přec pohání tě děsná touha
padnout z plna v boží nemilost?
teď chceš konat, co tě dříve třelo,
sotva se ti nebe otevřelo?

Nevraždi jich! Chceš jim roven býti,
neznajícím hrstku lidských práv?
Pomsta? křivda? nech ta slova zníti,
hlucha jsou a třísní tvorstva háv,
nezatrať jich smrti svoji duši.
v sporu tom ti soudu nepřísluší!

Zanech zákeřníky pomstě větší:
nechať bezvina tvá přijde v jev,
kterou rudý kámen nedosvědčí
ni tvůj pláč, jenž chvíval hlavou dřev,
ani žena, kterou hlína kryje —
nech, čin vlastní s tebou usvědčí je!«

Bezvolně mi ruka dolů klesla;
však než hlavu svou jsem v dlaně klad',
již se z houští dvojí rána nesla;

zírám v příkop: četař střelen pad',
druhý zbojník skokem prchá ruče —
četníkům a strážcům do náruče...

Lapen, svázán, jako netvor dravý
zařval vztekem, že se zachvěl bor;
v úkrytu snad jeho dračí hlavy
vražda vešla s násilnictvím v spor,
komu dřív a komu právem více
větší patřila by šibenice.

Klek' jsem na zem, zakryl v prachu tváři;
pomstil mne i chránil hospodin!
a já zřel, jak v luny jemné záři
jemně usmíval se ztuhlý syn
a svým tichým rtíkem prosil sladce:
»A teď, otče, pochovej mne k matce!

Zažeň, zaplaš útrap hejno supí
slunečnými šípy krásných dob,
až se ti zas bolest v ňádro skupí,
přijď si pohovořit na náš hrob —
tam snem jarním v náruč se ti vrátí
Jeník tvůj a zlatá jeho máti!« —

A tak bylo. Musím tamo záhy,
pudí mne to, abych na rov klek',
sprahlé oči potřebují vláhy,
sprahlé srdce víry paprsek,
sprahlá mysl útěchy a klidu —
jinde toho všeho nedobydu!

XXXVII.

Těžko jsem se loučil s drahým tělem;
v posled nejkypří mu snesl mech
pokropený radostí i želem,
a té noci hned jsem ke vsi sběh';
dřív však sluj tu dobře zatarasil,
abych přede zvěří skvost svůj spasil.

V posled skulinkou jsem hleděl v kobku,
jako Abraham, když nořen v žal
ženu svoji v prostou skalní hrobku
chvějící se rukou zazdíval,
a vzdech jeho místo zvučných zvonů
pláč roznášel vůkol po Hebronu. —

Šel jsem za strážníky pílí ručí,
udal jsem se i svůj srdce dluh,
a už za trest zkypělé dřív žluči
s vrahem v jedno upoutal mne kruh;
on se smál a klnul, když nás vedli,
leč mé oči tiše v nebe vzhledly.

Hanba ta mi byla jako smrtí,
já ji nesl, zasloužil jsem trest;
kdo si boha sám v svém nitru drtí,
mnohem ukrutnějším vrahem jest!
Byl jsem tedy tich; jen srdce plání
výš se neslo s prosbou: smilování!

Ostatní vše beztoho již znáte:
zbojník věšen, v můj však soudu den
odvětil sbor kmetský po třikráte
na otázky práva: »Nevinen!«
Hoch můj pohřben, já sám v tichém bolu
z jeskyně ho v náručí snes' dolů.

Zase jsem s ním hovořil, jej líbal
vinul, tisknul — k matce v růvek klad',
a když jsem se za rakvičkou shýbal,
celý život můj v tu hloubku pad',
kde se žal i radost naše ztrácí . . .
Víte všecko . . . svítá! k práci, k práci!

XXXVIII.

Tak dohovořil bledý muž,
a v tváře zkamenělé rysy
vzpomínky podvojená druž:
dvě velké slzy skočily si;
však dřív než v lesku posledních
těch ohňů přešly v rubín skvělý,
již rýhou líce dolů sjely,
leč on svou sivou hlavu zdvih',
jak ptát by se chtěl sosen tmění:
Je konec strastem mým či není?

Žár ohně zvolna uhasínal,
až povždy menší jeho žeh,
jenž dřív jak zlatý oř se vzpínal,
jak plivník do popelu leh',

a samolibě tím se těšil,
že v jiskrách sobě zapelešil.

Vše ticho, v kruhu lidí těch
hlas neozval se; ruku v čele
a v oku slabých ohňů žeh
zřel každý tiše do popele;
leč já jsem ponořil svůj zrak
v tu hloubku utýrané duše,
jež bolestně, jež trpce tak
jest oklamána v každé tuše.

Má ňádra byla bez poklidu,
já myšlénkami dál se nes':
či nebyl muž ten synem lidu,
jenž v žádných strastech nepokles',
ač cizotinou obetkán
a týrán, sužován a štván?

Ten lid, on těší se a doufá,
nechť stále stíhán křivdou zlou,
on též, kde jiný mře a zoufá,
výš pozvedá se modlitbou;

on též, když tísněn se všech stran,
jen písně roní z duše ran,
a vše, co štěstí jeho ruší,
i pomsty žár v své tají duši;
on též, když honěn božím hněvem,
a činem zášti porážen,
své rány vyléčit chce zpěvem,
ač ví, že vavřín ukraden
zas s jeho bude hrdých skrání —
a doufá přec — i v umírání.

On šetří též tu šelmu dravou,
zle drtící mu zpěvný rod,
a důvěry pln kráčí vřavou,
jak Kristus vlnobitím vod;
on doufá též: Bůh všecko vodí,
Pán sílu dá a zničí vztek!
a jásá, když mu naděj' hodí
v klín hrst těšínských jabliček.

Leč pláčem hyne v sebe víra
i pružnost srdce, hlavy vzlet,
až všecko zvolna odumírá,
a kolem nový letí svět,

jenž křídlem v leb mu zaburáci:
»Nechť pláče! Víš, kde vše se ztráci,
co lidstvo tře? Jen v práci, v práci!«

V tom vytrhnul mne hostitel:
»Teď, pane, pomoci vám není;
však stalo se, jako jste chtěl,
a za několik hodin snění,
v němž bílé zastihlo nás ráno,
kus života vám aspoň dáno.

Mně slunce let a práce chvat
lid lidem káže vystřídat,
a také já chci trochu spáti,
tož musíme si s bohem dáti.
Zde v rozloučenou čiši vína;
tou posilněte k chůzi plec,
než s horského vám slézti týna;
však bez vůdce jít nelze přec!
Náš Javorník vám cestu poví,
vždyť zná ji věru křížem v kříž;
vy, druzi, shrabte popel již,
v čas přijde na vás zážeh nový.«

I loučil jsem se rukou dáním,
a po mém boku kráčel už,
bych nezabočil k jiným stráním,
jak horská jedle rostlý muž,
již blesk svým žhoucím klínem spálil,
leč nezdrtil a nepovalil.

»Aj svítá,« pravil, »den se blíží,
už modlitbu svou šepce hvozd,
mlh řada nad struhou se plíží,
a v houštině se ozval drozd;
už v osvěženém rosou bučí
vždy hemží se to víc a víc:
dni krásnému to v ústret zvučí
v svém chrámě hejno pěnkavic!«

A zase pozřel k nebi vzhůru
a nad hlavou svou ruku zdvih':
»Ba věru, všecku zahnal chmuru
svým teplým dechem nový jih!«
a obrátiv se ke mně pravil:
»To pěkný bude dneska den,
a jestli jste se včera znavil,

dnes budete zas vyhojen
v tom našem čarodějném ráji;
ó pohleďte v ten krásný zjev,
jak větve buku vstříc vám vlaji!
ba každá jako korouhev,
v již hedbáv skvostně zelenavý,
těm zřídka věren vyšinám,
paprsek sluncem usmívavý
svým zlatem vyšil: Vítej nám!
A třeba že jste nespal dnesky,
to věřte mně, jsem starý druh:
ty naše krásné lesní stezky,
ty naše bystřiny, náš luh,
a květy, jež ho téměř stelou,
ty osvěží vám duši celou!

A věřte mně, kdo srdce nemá
pro krásy nejluznější zjev,
či ústa zůstávají němá,
když u přírodě hárá krev,
kdo velebnější síně hledá,
než smaragdový tento týn —
ten útěchy své duši nedá;
v ni satan vždy svůj vrže stín,

že s bohem napořád se sváří
a vyčítá mu vlastní pych,
až kleče dovléká se v stáří
zpět po přírody kročejích.

Ach, v takém čarodějném chrámě
je člověk míň než mravencem,
i výš-li povznáší své rámě
a zsinalým se modlí rtem;
ba on je míň než lístek rudý,
jenž za jeseně dolů pad',
a neví odkud, kam a kudy,
a neví, proč zde žil a vad';
a neví, proč kdys v hrdé pýše
chtěl býti více nežli kmen,
jenž setlev tajemně a tiše
sty jiných hned je nahrazen!...

Jsme na cestě, již neztratíte,
vždyť nedělí se; já jdu k svým,
a v lesa pěkném ránu, víte,
je ze dvou jeden zbytečným;
tu člověk přemýšlí a bádá,
a jak už proudí jeho krev,

buď že si zkázku žití skládá
anebo pohřební svůj zpěv!« —

A dal mi mozolnou svou ruku,
já stiskl ji a bral se dál —
když tkal jsem píseň prostých zvuků,
on smuten před mým zrakem stál.

NÁKLADEM
KNIHTISKÁRNY **J. OTTO V PRAZE** KNIHKUPECTVÍ
vyšly následující

SPISY JAROSLAVA VRCHLICKÉHO:

Z HLUBIN.

Básně. Brož. 1 zl. 50 kr., ve skvostné vazbě lipské 2 zl. 70 kr.

SNY O ŠTĚSTÍ.

Erotické intermezzo. Cena 60 kr., skvost. váz. 1 zl. 40 kr.

EPICKÉ BÁSNĚ.

(Salonní bibliotéka č. 2.) Cena brož. 1 zl. 30 kr., ve skvostné lipské vazbě 2 zl. 30 kr.

DUCH A SVĚT.

Básně. (Salonní bibliotéka č. 4.) Cena 1 zl. 30 kr., skvostně vázané 2 zl. 30 kr.

SYMFONIE.

Básně. (Salonní bibliotéka č. 5.) Cena 1 zl. 50 kr., skvostně vázané 2 zl. 50 kr.

ROK NA JIHU.

Básně. (Salonní bibliotéka č. 7.) Cena 1 zl. 30 kr., skvostně vázané 2 zl. 30 kr.

MYTHY.

Básně. Cyklus prvý. (Salonní bibliotéka č. 8.) Cena 1 zl. 50 kr., skvostně vázané 2 zl. 50 kr.

MYTHY.

Básně. Cyklus druhý. (Salonní bibliotéka č. 11.) Cena 1 zl. 50 kr., skvostně vázané 2 zl. 50 kr.

EKLOGY A PÍSNĚ.

Cena brož. 1 zl., ve skvostné lipské vazbě 2 zl.

DOJMY A ROZMARY.

Básně. (Salonní bibliotéka č. 17.) Cena 1 zl. 80 kr., skvostně vázané 2 zl. 80 kr.

NOVÉ EPICKÉ BÁSNĚ.

(Salonní bibliotéka č. 18.) Cena brož. 1 zl. 50 kr., skvostně vázané 2 zl. 50 kr.

POUTÍ K ELDORADU.

Cena 1 zl.

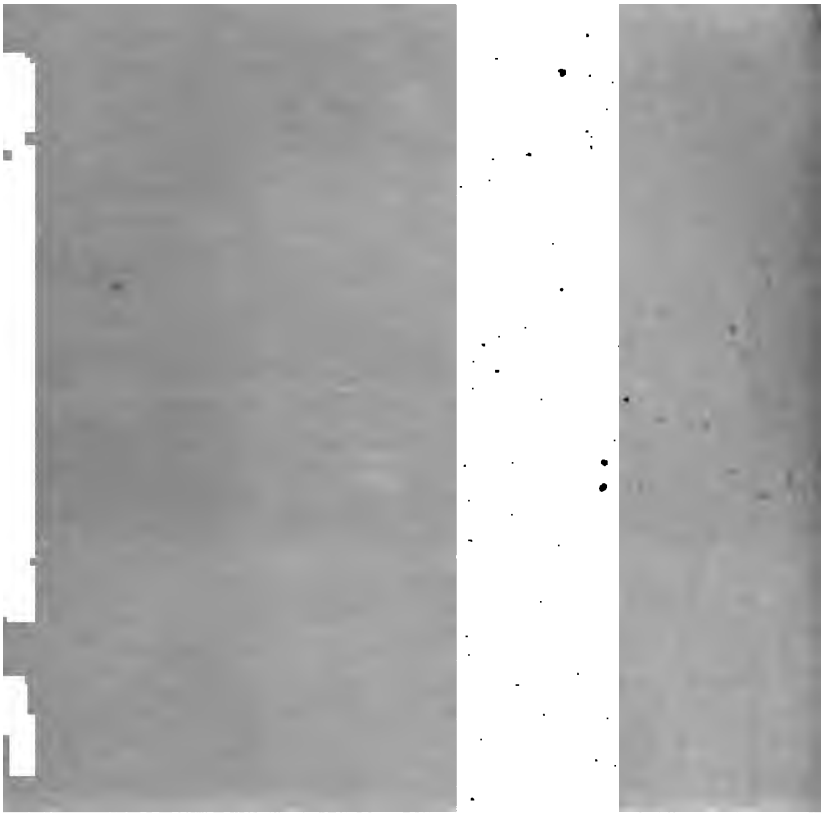

PG 5038 .H48 S58 1888 C.1
Sipy a paprsky :
Stanford University Libraries
3 6105 039 464 008

DATE DUE			

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA 94305